

Ajánló

Tudománymetria egy tudományegyetemen – Az Internet of Things (IoT) a magyar könyvtárakban

Nagy Gyula és Zeller Rozália „Tudománymetria egy tudományegyetemen” című tanulmányukban a Szegei Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtárában zajló tudománymetriai és ahhoz szorosan kapcsolódó, egyetemi szerzőket támogató tevékenységekről nyújtanak összefoglaló, felülnézeti látképet az intézményben folyó mindennapi, praktikus gyakorlatra koncentrálnak. Átfogó portréban mutatják be, hogy egy sokszínű, szinte minden diszciplínát művelő intézményben milyen igényeknek és kihívásoknak kell megfelelnie a tudománymetriai szolgáltatásokat hivatalból művelő könyvtárnak. A feladatkör nemcsak a tudományterületek sokfélesége miatt igen összetett, hanem a rendelkezésre álló szoftvereszközök, adatbázisok spektruma és az általuk kiszolgált kutatói kör eltérő szintű igényei miatt is komoly kihívást jelent.

Zsömle Viktor „Az Internet of Things (IoT) a magyar könyvtárakban. Egy felmérés tanulságai” című tanulmánya az Internet of Things (IoT) könyvtári alkalmazására fókuszál. Célja a smart technológiák ismertségének, népszerűségének, használatának a vizsgálata a magyar könyvtárak, illetve könyvtárosok aspektusából. A tanulmányban rövid szakirodalmi kitekintés után a magyarországi könyvtáros szakemberek szemszögéből vizsgálták az Internet of Things (IoT) nyújtotta lehetőségeket. Céljuk az volt, hogy megállapítsák, milyen az általános vélekedés az okoseszközökkel, technológiákkal kapcsolatban. Mennyire ismertek, mennyire népszerűek, mennyire használják őket a magyar könyvtárak, illetve könyvtárosok otthon és a munkájukban egyaránt. A kapott eredményekből megállapítható, hogy az alacsony kereseti lehetőségek ellenére is pozitívan állnak a magyarországi könyvtárosok a felmérés témájához és bíznak abban, hogy a jövőben számos új smart technológia bevezethető a könyvtárakba a már meglévők mellé.

Fonyó Istváné

A következő szám tartalmából:

SZEPESI JUDIT: **eLearning szabványok összehasonlítása**

BERECZ ÁGNES: **Épülni és építeni. A Ráday Könyvtár jelen helyzete és fejlesztési tervei**

HUBAY MIKLÓS: **Adatgazdagítás, adatszolgáltatás és discovery hagyományos és szemantikus metaadat környezetben**

Tudománymetria egy tudományegyetemen

A tanulmányban a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtárában zajló tudománymetriai és ahhoz szorosan kapcsolódó, egyetemi szerzőket támogató tevékenységekről nyújtunk összefoglaló, felülnézeti látképet az intézményben folyó mindennapi, praktikus gyakorlatra koncentrálva. Átfogó portréban mutatjuk be, hogy egy sokszínű, szinte minden diszciplínát művelő intézményben milyen igényeknek és kihívásoknak kell megfelelnie a tudománymetriai szolgáltatásokat hivatalból művelő könyvtárnak. A feladatkör nemcsak a tudományterületek sokfélesége miatt igen összetett, hanem a rendelkezésre álló szoftvereszközök, adatbázisok spektruma és az általunk kiszolgált kutatói kör eltérő szintű igényei miatt is komoly kihívást jelent.

Tárgyszavak: *bibliometria; egyetemi könyvtár; tudmányszervezés; tudományos munka; minősítés; repozitórium*

Bevezetés

Sokszor hajlamosak vagyunk elfeledkezni róla, de az ezzel foglalkozó szakértők szerint^{1,2} a tudománymetriának két arca van: leíró jellegű és értékelő jellegű tudománymetriát különböztetünk meg. A leíró tudománymetria elsősorban azt próbálja meg feltárni, hogy hogyan működik a tudomány a különböző szerveződési szinteken: többek között belső szerkezeti felépítést, tudmányszervezési gyakorlatokat, publikációs stratégiákat és változásokat vizsgál. Köznapi értelemben tudománymetria alatt általában az értékelő jellegű tudománymetriát szokás érteni, amely főként arra koncentrál, hogyan lehet minél objektívebben minősíteni a tudományos munkát.

Mivel egy felsőoktatási könyvtár használói nagyrészt az utóbbival kerülnek kapcsolatba, annak is főként a bibliometria részével, vagyis a publikációs tevékenység értékelésével, ezért az akadémiai közeg többsége ezt érti tudománymetria alatt. Ugyanakkor szerencsés helyzet, ha egy könyvtár a tudománymetria mindkét értelmezésében támogatást tud nyújtani: hiszen a döntéshozóknak érteniük szükséges, hogy hogyan működik a tudomány, míg az értékelés alanyainak pedig érteniük kell saját felelősségüket az értékelésben. Egy 12 karral működő tudományegyetem könyvtárának ez különösen nagy kihívást jelent, hiszen minden tudományterület eltérő sajátosságokkal bír: a kutató orvos és a zeneművész igényeit ugyanúgy ki kell szolgálni, ahogyan a PhD hallgatók és az MTA

doktorainak kérdéseire is adekvát válaszokat kell tudni adni.

Közös alapot jelent, hogy a könyvtár különböző szolgáltatásokat kínál a jövőbeli tudatos(abb) publikálás elősegítéséhez, és az eddigi publikációs teljesítmény reális értékeléséhez. Ezek legnagyobb része az MTMT-hez köthető valamilyen módon, hiszen ez jelenti a hazai tudományértékelés legfőbb, ha nem is teljességgel kizárólagos eszközét (1. ábra). A nagy nemzetközi adatbázisok (WoS, Scopus, Dimensions, stb.) teljes mértékben nem alkalmasak pontos intézményi vagy szerzői szintű értékelésre; még az olyan tudományterületeken sem, amelyek egyébként akár egészen jól reprezentáltak bennük. Mindez egy konkrét példán keresztül a következőképpen néz ki: az SZTE Általános Orvostudományi Karának intézményi statisztikája a legjobb indulattal sem készíthető el a SciVal vagy az InCites tudománymetriai elemzőeszközök segítségével, mivel a „Medicine” tudományterülethez sorolt folyóiratokban nemcsak az ÁOK szerzői publikálnak, hanem például a Természettudományi és Informatikai Kar munkatársai is. Általában nincsenek kari szintű hierarchiák kiépítve ezekben az adatbázisokban, nem beszélve az olyan, tipikusan hazai folyóiratokban publikáló kutatók helyzetéről, mint az SZTE ÁOK Családorvosi Intézetéhez tartozó szerzők, akik esetében emiatt fokozottan érvényes a nemzetközi láthatatlanság.

A bölcsészeti- és társadalomtudományok még inkább problémásak ilyen szempontból³, így ezek

esetében az MTMT-nek szinte kizárólagos szerep jut, azzal az előnnyel együtt, hogy sokkal inkább alkalmazkodni tud a helyi intézményi igényekhez.

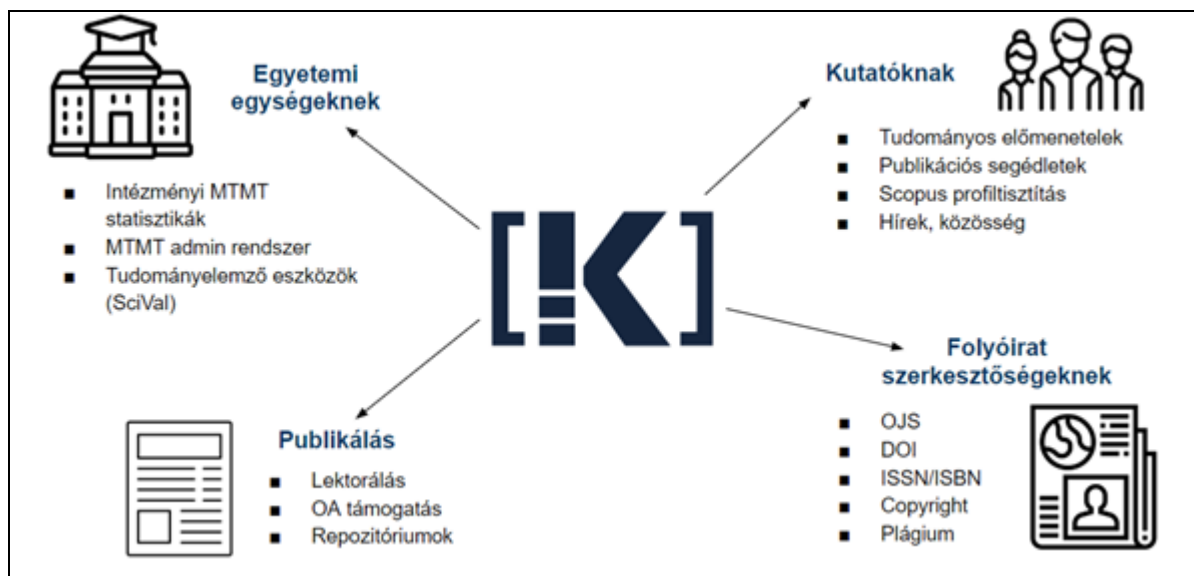
Bár a fent említett tudományometriai elemzőeszközök is lehetőséget nyújtanak bizonyos szintű intézményen belüli hierarchia felépítésére, ettől még nem lesznek alkalmasak megbízható statisztikai adatok szolgáltatására. Adott esetben például, ha egy publikáció szerzői csak annyit tüntetnek fel affiliációként, hogy „Szegedi Tudományegyetem”, akkor a Scopus algoritmus nem fogja tudni besorolni a megfelelő alegységhez, egy MTMT adminisztrátor viszont igen.

Az MTMT használatának gyakorlata a Szegedi Tudományegyetemen

A Magyar Tudományos Művek Tárát, mint országos gyűjtőkörű, tudományos publikációs adatbázist, több különböző igény párhuzamos kielégítésére hozták létre: egyfelől elvárás, hogy a lehető legpontosabb, hiteles statisztikai adatokat lehessen belőle szolgáltatni a Központi Statisztikai Hivatal és más állami szervek számára, másrészt pedig

a különböző tudományos előmenetekhez kapcsolódó minősítési eljárások során is fontos szerepet tölt be. A Magyar Tudományos Akadémia 35/2009. (VI 23.) számú elnökségi állásfoglalásában⁴ döntött az MTMT létrehozásának szükségességéről, az adatbázis pedig 2010-ben meg is kezdte működését.

Alapító tagjai az Akadémián kívül a MAB (Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság), az ODT (Országos Doktori Tanács), az MRK (Magyar Rektori Konferencia) és az OTKA (Országos Tudományos Kutatási Alapprogram). Az MTA az adatbázis segítségével értékeli intézményhálózatát és felhasználja az adatait pályázati rendszerei üzemeltetéséhez. Az EMMI (Emberi Erőforrások Minisztériuma), majd a fenntartóváltás következtében az ITM (Innovációs és Technológiai Minisztérium) az egyetemek értékelését, az NKFIH a pályázati rendszereinek működtetését MTMT-adatok felhasználásával végzi. Az ODT a doktori iskolák oktatóinak (törzstagok, témakiírók és témavezetők) publikációs listáját veszi át innen, a MAB a doktori iskolák akkreditálásához használ MTMT-adatokat.

1. ábra Az SZTE Klebelsberg Könyvtár tudományometriai és szerzőtámogató szolgáltatásai

Mind az MTA doktora címre pályázók, mind az akadémikusjelöltek ellenőrzött publikációs adatait az MTMT szolgáltatja. Fontos szempont, hogy bár az MTMT tudománymetriai eszközként is funkcionál, önmaga sohasem vesz részt az értékelésben⁵.

A Szegedi Tudományegyetem (SZTE) az elsők között csatlakozott az adatbázis felhasználóihoz, az idei évben van éppen tíz éves jubileuma annak, hogy az egyetem aktív felhasználója lett a Magyar Tudományos Művek Tárának. Az adatbázishoz való csatlakozásban, majd az egyetemi adminisztrátori rendszer felállításában és működtetésében azóta is kulcsszerepet tölt be az SZTE Klebelsberg Könyvtár.

Jelenleg mintegy 140 MTMT adminisztrátor⁶ dolgozik az SZTE különböző egységeiben, munkájukkal segítve mind az intézmények, mind pedig az egyetemen dolgozó több mint 2000 oktató és kutató publikációs teljesítményének értékelését. A helyi MTMT adminisztrátori feladatokat ellátó személyeket mindig az adott egyetemi egység (kar, tanszék, intézet vagy kutatócsoport) vezetője nevezi ki, ám adminisztrátori jogosultságukat csak a könyvtár által szervezett MTMT képzés elvégzése után kapják meg. Egyik legfontosabb feladatuk ezután a jogosultsági területükhöz tartozó szerzők publikációs rekordjainak ellenőrzése, majd hozzárendelése az adott intézményi alegységhez, mivel ez a feltétele annak, hogy pontos intézményi publikációs statisztika készülhessen az MTMT-ben szereplő adatok alapján. A szerzők elsősorban a helyi illetékes MTMT adminisztrátorhoz fordulhatnak az adatbázis használatára vonatkozó kérdéseikkel, így például a forrás-, illetve idézőközlemények rögzítésének módjával, helyes besorolásával, vagy a belőlük készíthető listákkal és riportokkal kapcsolatban. Ezen felül a helyi adminisztrátornak kell ellátnia minden olyan MTMT-vel kapcsolatos feladatot, amelyet az egységvezetője rábíz. Ez egy meglehetősen összetett és komoly előképzettséget igénylő feladatkör, amely az esetek jelentős részében sajnos nem feltétlenül élvezzi a legmagasabb prioritást a mindenféle oktatási, kutatási, gyógyítási és egyéb adminisztrációs feladatokkal terhelt egyetemen.

Az egyetemi könyvtárban működő MTMT csoport munkatársainak feladatai közé tartozik, hogy segítsék, kiegészítsék, összefogják és irányítsák a szerzők és helyi adminisztrátorok MTMT-vel kapcsolatos tevékenységeit. Az MTMT csoport vezetője az SZTE legmagasabb, 4-es szintű jogosultságokkal rendelkező intézményi adminisztrátora. Az

ő felelőssége az adminisztrátori rendszer fenntartása és az MTMT csoportban dolgozók munkájának koordinálása. Emellett MTMT tanfolyamokat, illetve továbbképzéseket szervez a szerzőknek és az adminisztrátoroknak (a szerzői képzés 1x3 óra, az admin képzés 4x3 óra). A tanfolyamokat vagy a könyvtár számítógépes termében, vagy intézeti igény esetén az adott egyetemi egységben tartják. Ezen felül folyamatos segítséget és támogatást nyújt telefonon, e-mailben vagy személyes konzultáció formájában a hozzá forduló felhasználók számára.

Az egyetemi könyvtár több különböző, az MTMT-hez köthető szolgáltatást is kínál az SZTE-s szerzőknek és egyetemi egységeknek. A szerzők kérhetik például az MTMT-ben szereplő publikációik és idézőik ellenőrzését. A közlemények megfelelő besorolása, bibliográfiai adataik pontossága, a szerzőségek és intézményi hozzárendelések helyes jelölése, a függő és független hivatkozások beállítása mind az ellenőrzés részét képezik. Mivel egyetemünkön az adatok rögzítése alapvetően a szerzők feladata⁷, ezért a szolgáltatásnak nem része az új adatok MTMT-be történő felvitele. Az ellenőrzés eredménye egy pontos, valóságot tükröző publikációs lista, hiteles idézettségi adatokkal, amelyet számos tudományos előmenetel esetében megkövetelnek a bíráló bizottságok.

Az MTMT-ből saját jogosultságukkal nem elérhető, impakt faktor értékekkel kiegészített publikációs listát is igényelhetnek a szerzők, de ezt csak ellenőrzést követően biztosítja számukra a könyvtár. Az ellenőrzési kérelmet különböző űrlapok kitöltésével tudják beadni. Jelenleg négy opció közül választhatnak: MTMT lista ellenőrzése PhD eljáráshoz, egyetemi tanári, habilitációs vagy MTA doktora pályázatokhoz⁸. A jövőben több új űrlappal tervezzük bővíteni ezt a kínálatot: docensi, adjunktusi, tanszékvezetői pályázathoz, illetve egyéb célokhoz (például OTKA-pályázat) szeretnénk ellenőrzést biztosítani az egyetem polgárai számára. Az egyetem külföldi PhD hallgatói által támasztott igények kiszolgálására jelenleg próbálunk kidolgozni egy angol nyelvű űrlapot, amelyen keresztül a hallgatók segítséget kérhetnek majd tőlünk a PhD disszertációjuk alapját képező publikációik MTMT-beli adminisztrációjához, ellenőrzéséhez, illetve az ezekről szóló igazolás kiállításához.

Szintén űrlapon kérhetnek saját egységükre vonatkozó publikációs statisztikákat az egyetemi egységvezetők. Erre általában vezetői beszámolókhöz, éves jelentésekhez vagy egy kutatócsoport

tot érintő pályázat benyújtásához van szükség. Bár ez a lehetőség az SZTE valamennyi egysége előtt nyitva áll, kihasználtsága mégis nagyon eltérő az egyes karokat és tanszékeket tekintve.

A nemzetközi tudományometriai eszközök használatának gyakorlata a Szegedi Tudományegyetemen

A tanulmány bevezetőjében volt róla szó, hogy miért nem feltétlenül alkalmasak a nemzetközi publikációs adatbázisok és tudományelemző eszközök a helyi intézményi, illetve szerzői szintű tudományos teljesítményértékelésre. Ettől eltekintve azonban számos olyan funkcióval rendelkeznek, amelyek mégis nélkülözhetetlenné teszik előfizetésüket egy tudományegyetem számára. Ilyenek például a nemzetközileg prominens kutatási témák meghatározása, kapcsolathálózatok és együttműködési lehetőségek feltérképezése, vagy a hasonló profilú hazai és nemzetközi intézmények tudományos teljesítményének összehasonlító elemzése. Ebből is látszik, hogy az ilyen jellegű tudományometriai eszközök célcsoportját elsősorban az egyetemi vezetők és döntéshozók alkotják, de nemzetközi kutatócsoportok munkatársainak is hasznosak lehetnek.

A Szegedi Tudományegyetem jelenleg a SciVal tudományelemző eszközt fizeti elő, amely az Elsevier terméke. A Scopus adatbázisban nyilvántartott publikációs és idézettségi adatok mellett még számos forrásból merít, így például felhasználja különböző szabadalmi irodák, finanszírozó szervezetek és tömegkommunikációs csatornák adatait, illetve a ScienceDirect teljes szövegű adatbázisban található dokumentumok használati statisztikáit, egyes hivatkozáskezelő szoftverek adatait⁹. Az így kapott adathalmaz alapján kínál különböző elemzési lehetőségeket a felhasználóknak: az „Overview” modul egy általános képet ad egy entitás (kutatócsoport, intézmény, ország) tudományos teljesítményéről; a „Benchmarking” modul segítségével intézményeket lehet különböző szempontok szerint összehasonlítani; a „Collaboration” opciót választva meglévő és potenciális partnerkapcsolatok tekinthetők át; a „Trends” modul az éppen felkapott kutatási témákat, valamint a top intézményeket és szerzőket mutatja meg; a „Reporting” eszköz segítségével pedig saját, személyre vagy intézményi igényekre szabott elemzéseket lehet készíteni.

A leírtak alapján úgy tűnhet, hogy a SciVal használatához nincs szükség speciális tudományometriai

ismeretekre, azok hiányában azonban igen téves következtetésekre lehet jutni. Bár a különböző elemzéseket valóban pár kattintással elő lehet állítani, azok értelmezéséhez azonban komoly elméleti tudományometriai ismeretekre és tapasztalatra van szükség. Ezt a tudást biztosítják az egyetemi könyvtár munkatársai. Több alkalommal érkezett hozzánk SciVal elemzések készítésére vonatkozó igény az egyetem különböző egységeiből. Az SZTE Általános Orvostudományi Kar tudományos dékánhelyettesének kérésére összehasonlító riportot készítettünk a Szegedi Tudományegyetem, a Pécsi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem és a Semmelweis Egyetem elmúlt három évi tudományos teljesítményéről, orvostudomány (Medicine) témakörben. A Gyógyszerésztudományi Kar Farmakognóziái Intézetének tudományometriai értékelését egy szakreferens kollégánknak készítette el, a 2012–2016-os időtartományra vonatkozóan. Ezen kívül több felhasználónk számára végeztünk elemzést egy-egy kutatócsoportra vonatkozóan, kihasználva a SciVal adta lehetőségeket: saját halmazokat tudunk létrehozni a nyilvántartott kutatók profiljaiból, majd az így létrehozott fiktív kutatócsoportot tudjuk különféle szempontok szerint elemezni.

Egyetemünk a SciVal mellett néhány éven keresztül az InCites tudományometriai elemző eszközt is előfizette, amely a rivális cég, a Clarivate Analytics terméke. Nagyon hasonló lehetőségeket kínál a két eszköz, ám a többéves használati statisztikákból az derült ki, hogy felhasználóink a SciVal-t részesítik előnyben. Ezért az idei évben lemondtuk az InCites előfizetést, az így felszabaduló anyagi erőforrásokat pedig felhasználtuk a Clarivate Analytics egy másik termékének, a Citation Connection adatbázis-csomagnak a beszerzésére.

Scopus profiltisztítás

Az SZTE Klebelsberg Könyvtár tudományometriával foglalkozó munkatársainak kezdeményezésére, 2018 októberében indult el először az a projekt, amely az SZTE-s szerzők Scopus profiljainak rendbetételét tűzte ki célul. Ennek előkészítéséhez tartozott egy korábbi munkafolyamat, amelynek során igyekeztünk egyetlen intézményi profilban egységesíteni a Scopus által nyilvántartott SZTE-s alegységeket és névváltozatokat. Az így létrejött ‘Szegedi Tudományegyetem SZTE’ intézményhez a projekt kezdetekor 4625 szerzői profil tartozott. Ezeket tűzoltás jelleggel, igencsak feszített tempóban kellett megtisztítanunk, hiszen nem tudhattuk, meddig férünk még hozzá az adatbázishoz. Ekkor

zajlottak ugyanis az EISZ és az Elsevier közötti tárgyalások¹⁰, így – tulajdonképpen versenyt futva az idővel – első körben a legkritikusabb és legegységesebb hibákat igyekeztünk javítani. A projekt első fázisát sikerült befejeznünk, ám a hozzáféréseink megszűnésével, 2019. január 11-én félre kellett tennünk ezt a feladatot.

A szerzői profilok száma sajnos ma sem tükrözi a valóságot, mert a Scopus működési mechanizmusában igen sok hibalehetőség rejlik. Amikor egy dokumentum bekerülésekor az adatbázist építő mesterséges intelligencia a szerzői névalakok alapján megpróbálja eldönteni, hogy mely szerzői profilokhoz tartozhat a publikáció, számos nehézségbe ütközik. E nehézségek közül érdemes kiemelni azt a négyet, amelyek a leggyakrabban előforduló problémákat okozzák. Az elsőre akár azt is mondhatnánk, hogy tulajdonképpen bele van kódolva a rendszerbe, hiszen az azonos nevű, azonos tudományterületen publikáló kutatókat még a humán intelligenciának is igen nehéz megkülönböztetnie egymástól, főleg akkor, ha esetleg ugyanazon intézményben dolgoznak. A második probléma a nyelvi sajátosságokból adódik: az angol betűkészleten kívül más karaktereket is használó nyelv szerzői neveinek azonosítása sokszor nehéz feladat. A magyar szerzők esetében az ékezetes betűkön kívül a kötőjeles vezetéknevek, az asszonynevek és a vezetéknev-keresztnev sorrend és azok esetleges azonossága (pl. amikor a „Sándor” név vezetéknevként és keresztnévként is előfordul) okoznak gondot. A harmadik gyakran előforduló hiba a szerzők következtelen névhasználatából adódik. Ilyen eset például, ha Kiss-Szabó Gábor Péter nevű szerző Kiss-Szabó Gábor, Szabó Gábor vagy Szabó G. névalakkal is publikál. Az utolsó okot a kiadóknál kell keresnünk: amennyiben a kiadó eleve hibás vagy hiányos adatokat juttat el a Scopushoz, úgy még nehezebb elkerülni, hogy helytelen szerzői profilok jöjjenek létre.

Az eddig felsorolt okokra vezethető vissza, hogy a Scopus gyakran nem megfelelő szerzői profilhoz rendeli a publikációkat, illetve tömegével állítja elő az ún. töredék-profilokat. Abban az esetben ugyanis, ha nem talál az adott névalakhoz illeszkedő, már létező profilt, akkor újat készít. Mindez több okból is kellemetlenül érinti a szerzőket és az egyetemet. A Scopus emiatt valójában alkalmatlan a széleskörű, valid helyi statisztikák készítésére, de az egyes szerzők publikációs teljesítményének megbízható értékelésében sem lehet rá támaszkodni. Néhány orvos- és természettudományi területen előfordul, hogy pályázatokhoz Scopus-

azonosítót is kérnek a szerzőktől. Érkezett már hozzánk olyan kérdés, hogy melyiket írhatja be a szerző, ha neki kettő is van.

A Scopus működési mechanizmusa alapján az egész egyetem hátrányos helyzetbe kerülhet az olyan rangsorokban, amelyek számításainál a Scopusban szereplő adatokat használják fel, mivel ha a mi szerzőink publikációi tévesen egy másik intézményhez tartozó szerző profiljába kerülnek besorolásra, akkor nemcsak ezek a publikációk nem jelennek meg az SZTE Scopus profiljában, de a rájuk érkezett hivatkozások sem. Ezért egyetemi könyvtárként feladatunknak tekintjük, hogy szerzőink és fenntartónk közös érdekét támogassuk a Scopus profiltisztítás¹¹ szolgáltatásunkkal.

Ennek nyomán a 2018-ban megkezdett projektünket kétféle megközelítéssel folytatjuk az idei év elejétől. A korábbiakhoz hasonlóan, ám sokkal részletesebben megvizsgáljuk, és ha kell, javítjuk az összes, jelenleg SZTE-n dolgozó szerzőnk Scopus profilját (4573 db). A Scopus adta lehetőségeket kihasználva összevonjuk az egy szerzőhöz tartozó profilokat, illetve eltávolítjuk a profilokból azokat a publikációkat, amelyek tévesen kerültek hozzárendelésre. A dokumentumszintű behasonlítás az MTMT adatai alapján történik.

A fő célunk, hogy szerzőink Scopus profiljai a projekt végére a lehető legpontosabban tükrözzék az MTMT listájukban szereplő publikációs adatokat. Természetesen tisztában vagyunk vele, hogy a tökéletességet a fent felsorolt okok miatt soha nem fogjuk elérni, de az adattisztítási projektünkkel legalább törekedhetünk erre. A munkafolyamat során ráadásul a Scopusban lévő adatok mellett az MTMT rekordjai is tisztulnak, hiszen a felfedezett hibákat és hiányosságokat, így például a hibás szerzői hozzárendeléseket és bibliográfiai adatokat javítjuk, a hiányzó külső azonosítókat pótoljuk.

Újdonság, hogy a szerzők már maguk is igényelhetik Scopus profiljuk javítását a Szerzői Eszköztáron. Egy egyszerű e-mail formájában lehetőségük van jelezni a profiljukban felfedezett problémákat, például ha több különböző profilban szétszórva látják publikációikat, vagy idegen cikkeket találnak saját profiljukban. Minden egyéb hibát és hiányosságot jelezhetnek szakembereinknek, akik megkísérlik megoldani a felmerülő gondokat. Az ilyen úton érkező kérések prioritást élveznek, lehetőségeinkhez mérten pár napon belül igyekszünk megoldani őket. Előfordult egy-két esetben, hogy a szerzők a szolgáltatás részének gondolták a

Scopusból „hiányzó” publikációik felvitelét az adatbázisba. Természetesen erre alapvetően nincs lehetőségünk, bár valóban indokolt esetben, megfelelő bizonyítékok birtokában meg lehet próbálni. Egy alkalommal sikerrel is jártunk (egy folyóirat teljes évfolyama megvolt a Scopusban, csak az a lapszám nem, amelyben a hiányolt cikk megjelent).

Összességében elmondható, hogy egyelőre nem használják tömegesen ezt a szolgáltatásunkat, de az eddigi tapasztalatok alapján nagy segítséget jelenthet azoknak a szerzőknek, akik körültekintően gondozzák a különböző adatbázisokban megjelenő profiljaikat. Hasonló megfontolásokkal szerettük volna kiterjeszteni profiltisztítási tevékenységünket a Web of Science adatbázisra is. Az elmúlt időszak egyik nagy újdonsága, hogy a korábbi gyakorlattal ellentétben, most már ott is megjelentek az algoritmus által kialakított egyedi szerzői profilok, amelyek javítására is lehetőség nyílt. A szemléletmód azonban sajnos teljesen más, mint a Scopus esetében: a WoS-ban szinte kizárólag a szerző felelőssége és lehetősége a profil karbantartása. Ha egy szerző egyszer már magához rendelt egy profilt, azt követően senki más nem tud rajta változtatásokat végezni. Emiatt a szolgáltatás központi, intézményi (értsd könyvtári) adminisztrációja komoly nehézségekbe ütközik. Ennek ellenére terveinkről nem tettünk le, továbbra is bízunk abban, hogy valamilyen módon hamarosan itt is lehetőség lesz a szerzői profilok központi javítására.

Egyéb könyvtári támogató szolgáltatások a tudománymetria határvidékéről

Szerzői Eszköztár

Az egyetemi szerzőket célzó könyvtári szolgáltatásainkat néhány éve csokorba gyűjtve, önálló csatornákon keresztül közvetítjük¹²: a Szerzői Eszköztár weboldalán¹³ és az SZTE-s szerzők - hírek, segítség, közösség nyilvános Facebook csoporton¹⁴ keresztül. Ennek a szolgáltatáscsomagnak egyik kiemelt szeletét jelentik a tudománymetriához kapcsolódó témák. Itt érhetők el az MTMT-vel kapcsolatos ismeretek, az intézményspecifikus MTMT-s tudnivalók, valamint az MTMT-hez kapcsolódó szolgáltatásainkat is ezen a csatornán keresztül tudják igénybe venni az egyetem publikáló munkatársai (jellemzően valamilyen úrlapon keresztül).

Emellett itt található meg az SZTE Open Access pályázati rendszerével kapcsolatos tudnivalók is, amelyek bizonyos pontokon szintén vannak

tudománymetriai vonatkozásai. Az egyes kiadók Open Access folyóiratainak a Journal Citation Reports IF Rank és a SCImago Journal Rank listák szerint megfelelő kvartilisbe soroltaknak kell lenniük a támogatás igénybevételéhez. Ez általában a Q1-Q2-es értéket jelenti, azonban bizonyos esetekben ettől eltérnek a feltételek (a Frontiers és az MDPI kiadók esetében Q1, míg az EISZ Read and Publish szerződésai körébe tartozó kiadók esetében a hibrid és a tiszta Open Access folyóiratoknak legalább a Q3-as szintet kell elérniük a támogatási kérelmek beadásához).¹⁵

A Szerzői Eszköztár megfelelő aloldalán összefoglaltuk azokat a legfontosabb tudománymetriai tudnivalókat is, amelyek között az alapelvek és a legfontosabb mérőszámok ismertetése is megtalálható.¹⁶ A témában hozzánk fordulóknak számára fenntartjuk a tudomanymetria@ek.szte.hu e-mail címet, illetve a Szerzői Eszköztár kapcsolati űrlapján¹⁷ keresztül is lehet keresni kollégáinkat különböző tudománymetriai kérdésekben.

Folyóirat-kiadást támogató szolgáltatások

A hazai folyóiratok nemzetközi láthatóságának növelése, magasabb tudománymetriai relevanciájuk megteremtése szempontjából elképzelhető stratégiának látszik, hogy a magyar folyóiratok a mostaninál komolyabb mértékben képviseltessék magukat a nagy nemzetközi tudománymetriai adatbázisokban (WoS, Scopus). Természetesen ez nem egy magától értetődő, egyszerűnek pedig semmiképpen sem mondható útvonalat jelent. Mindentől jellemzően nem egy űrlap kitöltése választja el a magyar tudományos folyóiratok túlnyomó többségét. A bekerüléshez számos olyan minőségi elvárásnak kell megfelelni (WoS¹⁸, Scopus¹⁹), amelyeknek jelenleg hazai folyóirataink nem tudnak eleget tenni. Sasvári Péter és Urbanovics Anna tanulmánya²⁰ részletesebben tárgyalja a helyzetet az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának vonatkozásában. Az alapelvek tekintetében egyébként nincs lényegi különbség az egyes tudományterületeket illetően, így az abban tett megállapítások más diszciplínák esetében is általánosíthatók.

Az adatbázisok által támasztott feltételek elérését, megteremtését – főként technikai-adminisztratív oldalról – nagymértékben tudják támogatni az egyetemes elvek szerint szervezett, központi könyvtári menedzselésű, folyóirat-kiadást támogató szoftverek, hiszen az egyes folyóiratok színvonalát meghatározni kívánó rendszerek egy sor, pusztán

technikainak tekinthető kritériumot is vizsgálunk. Tulajdonképpen – a legtöbb esetben – ezeknek az alapfeltételeknek a vizsgálata jelenti a nulladik kört a folyóiratok átvilágítása során. Többek között ezt a tényt, illetve más praktikus lehetőségeket felismerve, könyvtárunk az SZTE OJS folyóirat-platform elindításával próbált választ adni a kihívásra.

A folyóirat-platform a világszerte elterjedt Open Journal System (OJS) nyílt forráskódú szerkesztőségi rendszerre alapozva, az egyetemi folyóiratunk számára egy szabványos és nyílt hozzáférésű (Open Access) megjelenési felületet kíván megteremteni. A rendszer a folyóiratok szerkesztésének és publikálásának minden lépését lefedi, mivel egy cikk teljes életét végigköveti, így a legtöbb szerkesztőség igényeihez, munkamenetéhez tetszés szerint hozzáigazítható. Az OJS számos olyan funkcióval rendelkezik, amely nagymértékben elősegíti a más adatbázisokkal való adatcserét, növelve ezáltal a rendszerben megjelenő folyóiratcikkek láthatóságát a tudományos életben.

A platform a 2020-as év elején 18 egyetemi folyóiratnak ad otthont, amelyek többségét a tavalyi évben az Ebsco és a ProQuest tartalomszolgáltató cégek továbbszolgáltatás céljából beválogatták valamely adatbázisukba. A beköltöző folyóiratok magas száma, illetve a beválogatás ténye (amely a folyóirat-platform elindulása nélkül nem valósult volna meg) az elképzelés sikerét támasztja alá. A Scopus és a WoS esetében egyelőre a platform egyik folyóiratánál sem sikerült áttörést elérnünk (bár volt folyóiratunk, amely szerkesztősége megpróbálkozott a bekerüléssel), azonban folyamatosan dolgozunk a fentebb említett alapvető technikai kritériumok teljesítésén: e-ISSN számot igényeltünk a folyóiratoknak, folyamatos a DOI számok kiosztása, biztosított a repozitóriumi archiválás, megköveteljük az angol nyelvű absztraktokat. Ahol vevő volt rá a szerkesztőség, bevezettük az ORCID azonosítók használatát, elindítottuk a DOAJ regisztrációkat, és egyéb hasonló lépéseket tettünk. Hisszük azt, hogy a befektetett munka előbb-utóbb megtérül, és a folyóirat-szerkesztőségek által elvégzendő minőségjavító munkák mellett ezek a lépések is hozzájárulnak egy-egy folyóiratunk referáló adatbázisokba való esetleges bekerüléséhez. Az összes általunk gondozott folyóirat természetesen nem fogja teljesíteni a nagy tudománymetriai adatbázisok kritériumait, ez nem is lehet reális célunk. Ugyanakkor az általunk elvégzett, főként technikai jellegű intézkedések nagymértékben emelhetik az egyes folyóiratok presztizsét, fennmaradását, ezzel segítve a szer-

kesztőségeket, hogy megfeleljenek az átalakuló, modern tudományos folyóirat-kiadás által támasztott feltételeknek.

A tudománymetriai értékelés során bevett gyakorlatnak számít a nemzetközi adatbázisok használata mellett esetleg felmerülhetnek olyan próbálkozások is, amelyek egy hazai kivitelezésű informatikai-informetriai citációs szolgáltatás fejlesztésével – egyfajta saját adatbázis építésének keretében – megoldást nyújthatnának azon tudományágak publikációs gyakorlatának lekövetésére is, amelyek kevésbé reprezentálódnak a nemzetközi adatbázisokban (például erre irányuló kezdeményezés volt a Magyar Társadalomtudományi Citációs Adatbázis, MATRICA projekt²¹). Mivel egy ilyen projekt üzemszerű kivitelezése és működtetése nyilvánvalóan komoly erőforrásokat igényelne, illetve a hazai tudománymetriai irányvonalat lefedő MTMT kapcsán nem igazán látszanak ilyen irányú kezdeményezések, ez a felvetés inkább a gondolkísérlet kategóriába sorolható, amelyet az elméleti technikai megvalósíthatóság okán teszünk. Talán kecsesetöbb ennél a megoldási útvonalnál az alternatív tudománymetriai szolgáltatók bevonása a diskurzusba; ilyen irányvonalat képviselnek például a Dimensions adatbázis²² nyújtotta lehetőségek. Ez az innovatív szolgáltató a DOI rendszer által biztosított hivatkozási hálózat kapcsán próbálja meg tetten érni és regisztrálni a citációkat, amely adatok mind közvetlenül, mind API hívásokon keresztül lekérhetőek a platform segítségével.

Az SZTE Publicatio Repozitórium tudománymetriai kapcsolatai

Kiváló példával szolgál a Dimensions szolgáltató által tartogatott lehetőségekre az SZTE Publicatio Repozitóriumban alkalmazott megoldás (2. ábra). Minden egyes DOI számmal rendelkező publikáció repozitóriumi tételében megtalálhatók a Dimensions adatbázis által regisztrált citációs számok (mindennek háttéréről lásd Crossref Cited-by²³, I4OC²⁴ és Hook, Porter és Herzog tanulmányát²⁵), ahogyan az alábbi ábra bal oldalán látható. Az egyik repozitóriumi tétel nézet alsó részéből kivágott képen több más mérőszám is látható: a Dimensions „badge” mellett szerepel a publikációra vonatkozó WoS által nyilvántartott hivatkozások száma, a különböző Altmetric mérőszámok a szolgáltatás által előszeretettel használt fánk (donut) grafikon formájában, illetve legalul a repozitóriumból való PDF letöltési statisztikája. Az utolsó indikátor az SZTE Publicatio Repozitórium ösz-

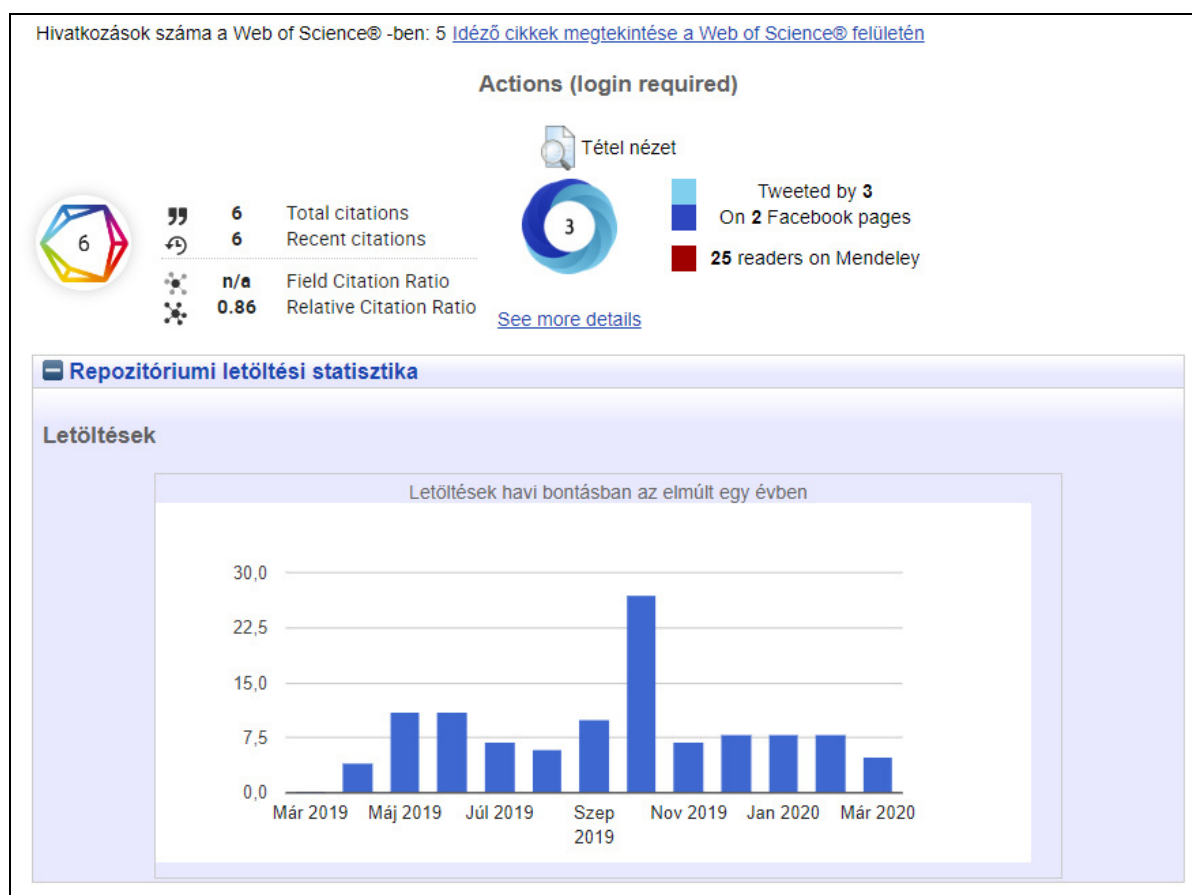
szes rekordjánál megtalálható, míg a többi csak azoknál a rekordoknál, ahol rendelkezésre áll DOI és egyúttal megtalálhatók a WoS, a Dimensions vagy az Altmetric adatbázisokban, mivel ezek az adatok különböző API hívásokkal ezekből a szolgáltatásokból kerülnek át a repozitórium felületére.

Talán valamelyest a repozitórium folyamatos, a fentiekben bemutatott irányú fejlesztéseinek is köszönhető, hogy a 2019-es évben jelentősen emelkedett a kutatók által kezdeményezett feltöltések száma az SZTE Publicatio Repozitóriumba (a teljes korábbi rekordszám 25%-kal nőtt tavaly). Emellett úgy érzékeljük, hogy mindezt a trendet komolyan segíti az Open Access támogatási és a lektorálási szolgáltatások esetében támasztott MTMT és publikációs repozitóriumi feltöltöttség megkövetelése, illetve a tavalyi évben zajló „Miért

jó a Publicatio Repozitórium?” kampány, melynek keretében egy népszerűsítő plakát²⁶ és egy videós segédlet²⁷ is elkészült.

Összefoglalás

A Szegedi Tudományegyetem tudományegyetemi létéből fakadóan az SZTE Klebelsberg Könyvtárnak generális és multidiszciplináris választ kellett adnia a tudánymetriai és az ahhoz kapcsolódó, szerzőket támogató szolgáltatások tekintetében. Egyik válaszunk a Szerzői Eszköztár szolgáltatás-csomagban öltött testet. Írásunkban számos, nem kifejezetten tudánymetriai témát és szolgáltatást is érintettünk, azonban szorosan kapcsolódó voltuk, illetve a gyakorlati életben szükséges holisztikus megközelítés miatt célszerű volt ezeket is bemutatni.

2. ábra Az SZTE Publicatio Repozitórium egy tetszőleges rekordjának statisztikai és hivatkozási indikátorai

Mindezek mellett különösen fontosnak tartjuk kiemelni azt a proaktív szemléletet, amely a tudománymetriai témák tekintetében jellemzi könyvtárunkat. Mivel egy rendkívül innovatív, folyamatosan változó területről van szó, amelynek – legalábbis a helyi viszonyokat tekintve – könyvtárunkban van meg a szakértői gárdája, ezért az egyetem polgárai és vezetői elvárják a könyvtártól, hogy megoldásokat találjon a felmerülő kérdésekre, problémákra. Ezt csak önképzéssel és cselekedni akaró, sok esetben a dolgok elébe vágó hozzáállással lehet megtenni. A szűkös erőforrások ellenére elmondható, hogy egyetemünkön az utóbbi időben egyfajta pozitív elmozdulás történt mind az MTMT-hez, mind a tudománymetria egészéhez, mind a modern tudományos publikálás megoldásaihoz való hozzáállás tekintetében. Szerzőink egyértelműen tudatosabbá váltak, sokan felismerték közülük, hogy egy sor, számukra kiemelten fontos szolgáltatást nyújt a könyvtár. Ezt a tevékenységet igyekszünk folytatni a jövőben is, minél teljesebb körűen kiszolgálva tudományegyetemünk tudománymetriai igényeit.

A tanulmány egy jóval rövidebb, kivonatos verziója elhangzott a Tudománymetria: barát vagy ellenség? konferencián (2019. november 29., MTA Könyvtár és Információs Központ) Nagy Gyula: Tudománymetria egy tudományegyetemen címmel. A konferencia előadásairól részletes összefoglalót közölt Lovász Dávid.²⁸

Hivatkozások

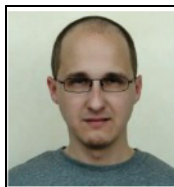
- 1 Leydesdorff L. (1989): The relations between qualitative theory and scientometric methods in science and technology studies - Introduction to the topical issue. *Scientometrics* 15(5-6) pp. 333-347. <https://doi.org/10.1007/BF02017058>
- 2 Soós Sándor: Tudománymetriáról korszerű felfogásban. *Innotéka* 2012. október https://www.innoteka.hu/cikk/tudomanymetriarol_korszeru_felfogásban.499.html
- 3 Lutz Bornmann, Loet Leydesdorff (2014): *Scientometrics in a changing research landscape*. *EMBO Reports* 15(12) pp. 1228-1232. <https://doi.org/10.15252/embr.201439608>
- 4 „35/2009. (VI. 23.) számú elnökségi állásfoglalás”. *Akadémiai Értesítő* LVIII/2009., sz. 7 (2009): 186. – <https://doi.org/10.1556/AkErt.58.2009.7.1>
- 5 Holl András. „Magyar Tudományos Művek Tára – nemzeti tudományos bibliográfia - kapu a hazai tudományra”. előadás MKE 48. Vándorgyűlése, 2016. július 8. –

- https://www.mtmt.hu/system/files/holl_vandorgyules_2016.pdf
- 6 SZTE KK Szerzői Eszköztár: Az SZTE adminisztrátori és elérhetőségük – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/szte-mtmt-adminisztratorok/>
- 7 A Szegedi Tudományegyetem publikációs tevékenységének nyilvántartásáról szóló szenátusi határozat – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/wp-content/uploads/2017/07/SZTE-MTMT-szenatusi-hatarozat.pdf>
- 8 SZTE KK Szerzői Eszköztár: Pályázatok, kinevezések, előmenetek – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/palyazatok-kinevezesek-elomenetek/>
- 9 Features – SciVal | Elsevier – <https://www.elsevier.com/solutions/scival/features>
- 10 Kérdések és válaszok az Elsevier tárgyalásokról – <http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/open-access/281-kerdesek-es-valaszok-az-elsevier-targyalasokrol.html#mi-tortenik-2019-január-1-utan>
- 11 SZTE KK Szerzői Eszköztár: Scopus profilisztítás – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/scopus-profilisztitas/>
- 12 Meskó Eszter: Kutatást támogató könyvtár, a tartalomszolgáltatástól a tartalom-gazdaságig. *Networkshop 2016*. Debrecen, 2016. március 31. – <http://kifu.videotorium.hu/hu/recordings/12958>
- 13 Szerzői Eszköztár – <http://szerzoknek.ek.szte.hu>
- 14 SZTE-s szerzők – hírek, segítség, közösség – <https://www.facebook.com/groups/1624365324491839/>
- 15 SZTE KK Szerzői Eszköztár: Támogatott OA publikálás – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/tamogatott-oa-publikalas>
- 16 SZTE KK Szerzői Eszköztár: Tudománymetria – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/tudomanymetria>
- 17 SZTE KK Szerzői Eszköztár: Kapcsolat – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/kapcsolat>
- 18 *Web of Science Journal Evaluation Process and Selection Criteria* – <https://clarivate.com/webofsciencegroup/journal-evaluation-process-and-selection-criteria>
- 19 *Scopus Content Policy and Selection* – <https://www.elsevier.com/solutions/scopus/how-scopus-works/content/content-policy-and-selection>
- 20 Sasvári Péter, Urbanovics, Anna (2019): Az MTA IX. osztály hazai listás folyóiratai a nemzetközi folyóirat-minősítési követelmények tükrében. *Pénzügyi Szemle* 64(3) pp. 371-394. https://doi.org/10.35551%2FPSZ_2019_3_4

- ²¹ Váradi Tamás, Mittelholcz Iván, Blága Szabolcs, Harmati Sebestyén (2014): Magyar társadalomtudományi citációs adatbázis: a MATRICA projekt eredményei. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia, (8). pp. 269-276.
<http://acta.bibl.u-szeged.hu/58891>
- ²² Dimensions | The Next Evolution in Linked Scholarly Information – <https://www.dimensions.ai>
- ²³ Cited-by – Crossref – <https://www.crossref.org/services/cited-by>
- ²⁴ Initiative for Open Citations – <https://i4oc.org>
- ²⁵ Hook, D. W., Porter, S. J., & Herzog, C. (2018). Dimensions: building context for search and evaluation. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 3, 23.
<https://doi.org/10.3389/frma.2018.00023>
- ²⁶ SZTE KK Szerzői Eszköztár: Repoitóriumok – <http://szerzoknek.ek.szte.hu/repoitoriumok>
- ²⁷ Publikáció feltöltés az MTMT 2 felületéről – <https://youtu.be/59mDc-mwJ7E>

- ²⁸ Lovász Dávid: Beszámoló a Tudománymetria: barát vagy ellenség? című konferenciáról – <https://kalauz.lib.pte.hu/tudomanymetria-barat-vagy-ellenseg-konferencia/>

Beérkezett: 2020. III. 27-én.

Nagy Gyula

általános és tartalomszolgáltatásért felelős főigazgató-helyettes, SZTE Klebelsberg Könyvtár.
E-mail gyula.nagy@ek.szte.hu

Zeller Rozália

könyvtáros, MTMT adminisztrátor, SZTE Klebelsberg Könyvtár.
E-mail: rozalia.zeller@ek.szte.hu

Zsömle Viktor

Egy felmérés tanulságai – Az Internet of Things (IoT) a magyar könyvtárakban

A tanulmány az Internet of Things (IoT) könyvtári alkalmazására fókuszál. Célja a smart technológiák ismertségének, népszerűségének, használatának a vizsgálata a magyar könyvtárak, illetve könyvtárosok aspektusából. A kutatás módszere a kérdőíves felmérés volt. A vizsgálatot egy próbakitöltési időszak előzte meg, ahol 10 fő tesztelte az előzetes kérdőívet. Tanácsaik, javaslataik alapján alakult ki a végleges kérdéssor. A felmérésre 2019. július 10. és 2019. augusztus 9. között került sor. A válaszokat kizárólag online, egy Google űrlapon keresztül volt lehetősége visszaküldeni a kutatásban résztvevőknek. Összesen 246 válasz érkezett vissza. A vizsgálatból megállapítható, hogy a válaszadók 91,1%-a használ okostelefont, mely a legnépszerűbb smart eszköznek bizonyult a kitöltők körében. A felmérésben résztvevők pozitívan állnak a különböző smart technológiákhoz. A kitöltők 85,8%-a hasznosnak tartaná az IoT-tematikájú, smart eszközökkel kapcsolatos könyvtárosoknak szóló továbbképzéseket.

*Tárgyszavak: internet; intelligens rendszer; mérőátalakító; okostelefon;
könyvtár; kérdőíves felmérés*

Bevezetés

A különböző okoseszközök, okotechnológiák (pl.: okostelefon, okosothon megoldások, vagy a smart city technológiák) száma rohamosan növekszik. Egyes feltételezések szerint a hálózatra csatlakozó „tárgyak” száma 2020-ra meg fogja haladni az 50 milliárdot.¹ Az IoT fogalmának atyja, Kevin Ashton szerint a tárgyak internetének elterjedésében megvan az a potenciál, mely éppen olyan forradalmi változást eredményez, mint amelyről a világháló „megszületése” kapcsán beszélhettünk.² Az 1. táblázatban Shammar és Zahary³ 2019-es tanulmánya alapján öt csoportra bontva foglalom össze a tárgyak internete lehetséges alkalmazási lehetőségeit. (A táblázatban a magyar fordítás mellett az eredeti angol kifejezéseket is feltüntettem.)

Láthatjuk, hogy az Internet of Things (IoT) alkalmazása mennyire széleskörű. Joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy mindez vajon hogyan hat egy átlagember napi tevékenységére? A kérdésre nem könnyű választ adni, de Samuel Greengard: The Internet of Things című könyvében található gondolatok jó alapot biztosíthatnak a potenciális válaszok megtalálásához. A szerző a 2015-ben megjelent művében többek között egy 2025-ös elképzelt napunkat is részletezi. Természetesen ezen a napon számos okoseszköz könnyíti meg a teendőinket, úgy, mint az okosóránkkal összehan-

golt zuhanyzó, mely a testhőmérsékletünkre reagálva automatikusan állítja be a megfelelő vízhőmérsékletet. De találkozhatunk további smart háztartási eszközökkel is, ilyen például az elmaradhatatlan okoskávéfőző, vagy a testzsírszázalékot és a napi ideális kalóriamennyiséget kiszámító fitness karkötő, illetve a bevásárló listát összeállító okoshűtő. A hangvezérelt okosvilágítás és intelligens redőnyök szintén kihagyhatatlan kellékei egy 2025-ös okosothonnak. A nap végén pedig örömmel „lapozhatjuk” kedvenc e-könyvünket az ágyban.⁴ Ma már biztos állíthatjuk, hogy talán nem is kell várnunk 2025-ig, hogy mindez megvalósuljon. Az okosothonok mellett mindenképpen említést kell tennünk az okosvárosokról is, hiszen az élhetőbb városok kialakítása különösen nagy fontossággal bír. A kutatók szerint 2050-re a világ teljes népességének 70%-a él majd városokban, ez egyes becslések szerint megközelítőleg 6,5 milliárd embert jelenthet. Szerte a világban található okosváros kezdeményezéseket. A legmeghatározóbb térségnek ebből a szempontból Ázsia tekinthető, mivel itt található Songdo városa is, mely települést sokan az első okosvárosként tartják számon. A dél-koreai metropolisz fejlesztése 2009-ben, mintegy 47 millió dollárból valósult meg, a beruházás keretében szenzorok „millióit” helyezték el a városban.⁵ A magyar főváros, Budapest jövőképe, hogy 2030-ra váljon okosvárossá.⁶

1. táblázat

A tárgyak internete lehetséges alkalmazási területei

Kommunikációs terület (Community domain)	<ul style="list-style-type: none"> • Okosotthon/okosépület (<i>Smart home/smart building</i>) • Okoshálózatok és okosfogyasztásmérés (<i>Smart grids and smart metering</i>) • Okosvárosok (<i>Smart cities</i>) • Biztonság és felügyelet (<i>Security and surveillance</i>) • Egészségügy (<i>Healthcare</i>) • Közösségi tárgyak internete (<i>Social IoT</i>)
Környezeti terület (Environment domain)	<ul style="list-style-type: none"> • Okosmezőgazdaság, okosvízellátás (<i>Smart agriculture and smart water</i>) • Állattenyésztés (<i>Animals and breeding</i>) • Környezeti megfigyelés (<i>Environmental monitoring</i>) • Újrahasznosítás (<i>Recycling</i>)
Szállítványozási terület (Transportation domain)	<ul style="list-style-type: none"> • Intelligens szállítási rendszerek vagy szállítási kiber-fizikai rendszerek (<i>Intelligent transportation systems (ITS) or transportation cyber-physical systems (T-CPS)</i>) • Robot taxi
Ipar- és gyártási terület (Industry and manufacturing domain)	<ul style="list-style-type: none"> • Ipari automatizálás, olaj- és gázipar (<i>Industrial automation Oil and gas industry</i>) • Ellátási láncok/logisztika (<i>Supply chains/logistics</i>) • Gyógyszeripar (<i>Pharmaceutical industry</i>) • Biztosítási ágazat (<i>Insurance industry</i>)
Szórakoztatóipar (Entertainment industry)	<ul style="list-style-type: none"> • Továbbfejlesztett játéktér (<i>Enhanced game room</i>) • Média (<i>Media</i>) • Zenefelismerés (<i>Music cognition</i>)

Az okoskönyvtár (szakirodalmi kitekintés)

Az okoskönyvtár emberközpontú, a felhasználók és a dokumentumok közötti interakcióra épül.⁷ Egy okoskönyvtárban számos szolgáltatás, mint például az önkiszolgálás (kölcsonzés RFID-technológia segítségével), érhető el az IoT által.⁸ A smart library létrehozásának és működésének alappillérei: az intelligens környezet, a mobilhozzáférés, az alkalmazkodóképesség és az intelligens, innovatív szolgáltatások biztosítása.⁹ Mindebben kiemelt szerepet tölt be a könyvtárpépület intelligenciája.¹⁰ Ugyanakkor az IoT-eszközök nem csupán az érzékelők funkcióját töltik be, hanem az információ követésének és megosztásának automatizálására is szolgálnak és elősegítik a szolgáltatások személyre szabását.¹¹ Joachim Schöpfel 2018-as tanulmányában az okoskönyvtárat négy dimenzióval írja körül: okosszolgáltatások (*smart services*), okosemberek (*smart people*), okoshely (*smart place*), okosirányítás (*smart governance*). Ezt egy smart library modellnek tekinti.¹² A tárgyak internete segítségével a könyvtáraknak lehetőségük van IoT alapú biztonsági rendszer,¹³ illetve IoT alapú evakuációs protokoll kidolgozására is.¹⁴ Külön kihangsúlyozandó, hogy a megfelelő informatikai (kiber)biztonság megteremtése a fő kihívás az IoT-

eszközök alkalmazásánál.¹⁵ Továbbá, a smart könyvtár fejlesztések önmagukban nem elegendők, üzemeltetésükhöz magasan képzett könyvtári személyzetre van szükség.¹⁶

A felmérés

A tanulmány címében említett felmérés „A smart eszközök könyvtárakban, valamint a mindennapi életben betöltött szerepe a könyvtárosok szemszögéből” címet viselte. Az országos vizsgálatra 2019. július 10. és 2019. augusztus 9. között került sor. A kutatásban Magyarország összes (19) megyéjéből érkezett válasz, de a kitöltők a fővárosban, Budapesten voltak a legaktívabbak (27,2%). Két válasz egy szomszédos országból, Szlovákiából is érkezett.

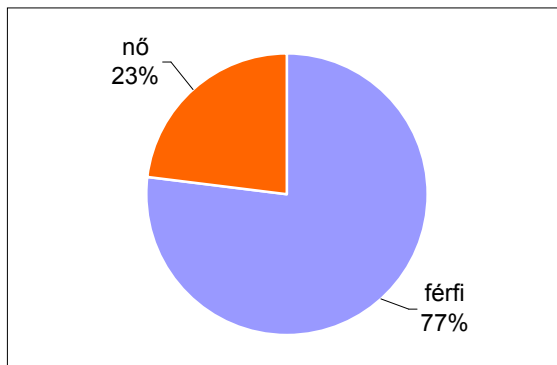
A vizsgálat célja

A vizsgálat célja, hogy megállapítsa, hogy milyen az általános vélekedés az okoseszközökkel, technológiákkal kapcsolatban, mennyire ismertek, mennyire népszerűek, mennyire használják őket a könyvtárak, illetve a könyvtáros szakemberek otthon és a munkájukban egyaránt.

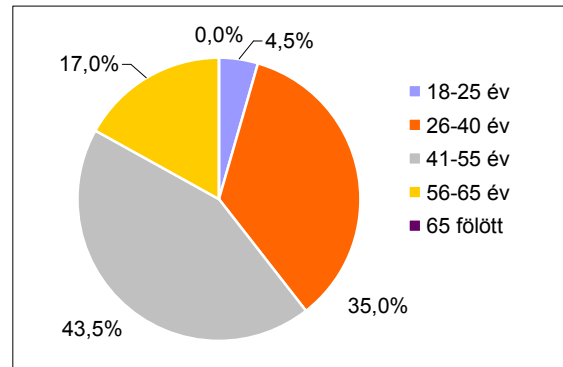
A módszer

A felmérést egy próbakitöltés előzte meg, ahol 10 fő tesztelte a kérdőívet. Tanácsaik, javaslataik alapján alakult ki a végleges kérdéssor. Az összesen 30 kérdést tartalmazó felmérésben egyaránt megtalálhatók az ötfokú skálára épülő kérdések (1=nem támogatom, 5=teljes mértékben támogatom), illetve voltak olyan kérdések is, ahol több választási lehetőség közül választhattak a válaszadók. Természetesen szabad válaszok megfogalmazására is lehetősége nyílt a kitöltőknek. Továbbá voltak olyan speciális kérdések is, ahol az azt megelőző kérdés függvényében kellett válaszolniuk a résztvevőknek. (Ezek a kérdések nem bírtak kötelező jelleggel és erre mindig fel is hívtuk a válaszadók figyelmét.) A kérdőív kitöltése teljesen anonim módon történt és megközelítőleg 15-20 percet vett igénybe. A válaszokat kizárólag online, egy Google űrlapon keresztül volt lehetősége visszaküldeni a vizsgálat résztvevőinek. A felmérésre való felhívást a kitöltési időszakban többször is közzétettük a magyarországi könyvtáros levelezőlistán, a KATALIST-en, illetve a közösségi médiákban egyaránt. A 246 válaszadó (n=246) 23%-a férfi, 77%-a nő (1. ábra). Ez az arány azzal indokolható, hogy jelen pillanatban sokkal több nő dolgozik a magyar könyvtárakban, mint férfi.

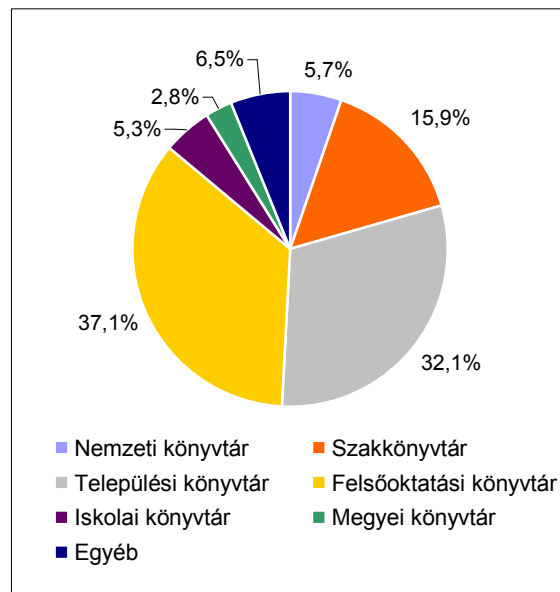
Az 2. ábráról leolvasható, hogy a válaszadók többsége 41–55 év közötti (43,5%), míg a legkevesebben 18–25 év között (4,5%) töltötték ki a kérdőívet. 65 év feletti résztvevő nem volt. A munkahely típusát tekintve települési könyvtárban a válaszadók 32,1%-a, felsőoktatási könyvtárban 37,1%-a, szakkönyvtárban 15,9%-a dolgozik. Mindemellett érkezett válasz a nemzeti könyvtárból (5,7%), kiadótól, iskolai könyvtárból, adattárból, irodalmi múzeumból, digitális archívumból, tanszéki könyvtárból egyaránt (3. ábra).

1. ábra A válaszadók nemek szerinti megoszlása

2. ábra A válaszadók korosztály szerinti megoszlása (n=246)

3. ábra A válaszadók munkahely típusa szerinti megoszlása (n=246)

Az eredmények kiértékelése

A kérdéseket három kérdéscsoportra osztottuk fel. A kérdőív első szakasza a „*Smart eszközök a mindennapi életben*” címet viselte, míg a második szakasz a könyvtárakkal kapcsolatos lehetőséget vizsgálta. A felmérés harmadik, egyben befejező szakasza a már ismertetett demográfiai adatokat mérte.

Első kérdéscsoport: „Smart eszközök a mindennapi életben.”

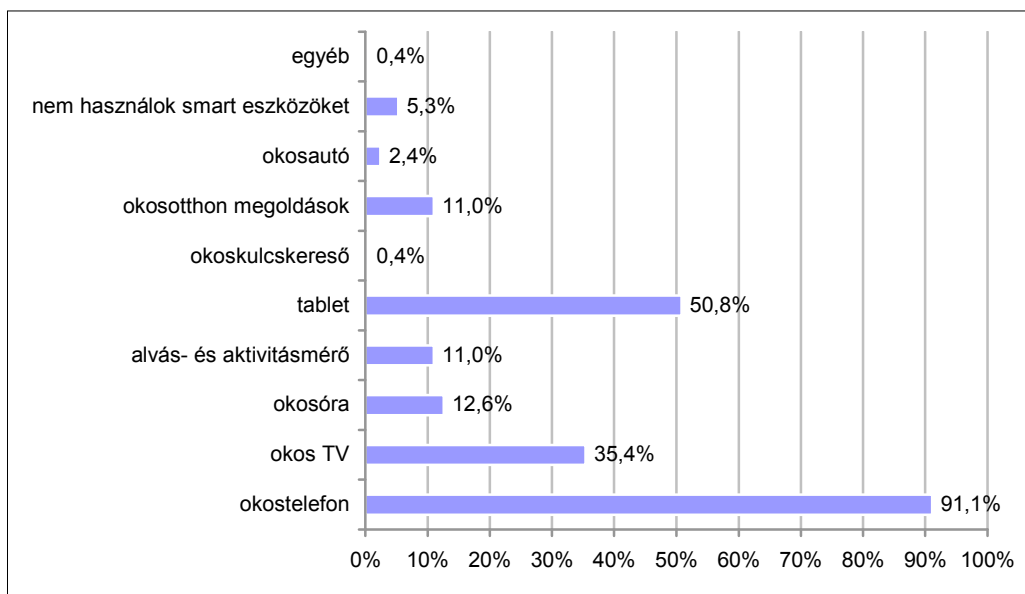
A felmérés első kérdésénél megvizsgáltuk, hogy a kitöltők milyen smart eszközöket használnak? A

részvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni (4. ábra).

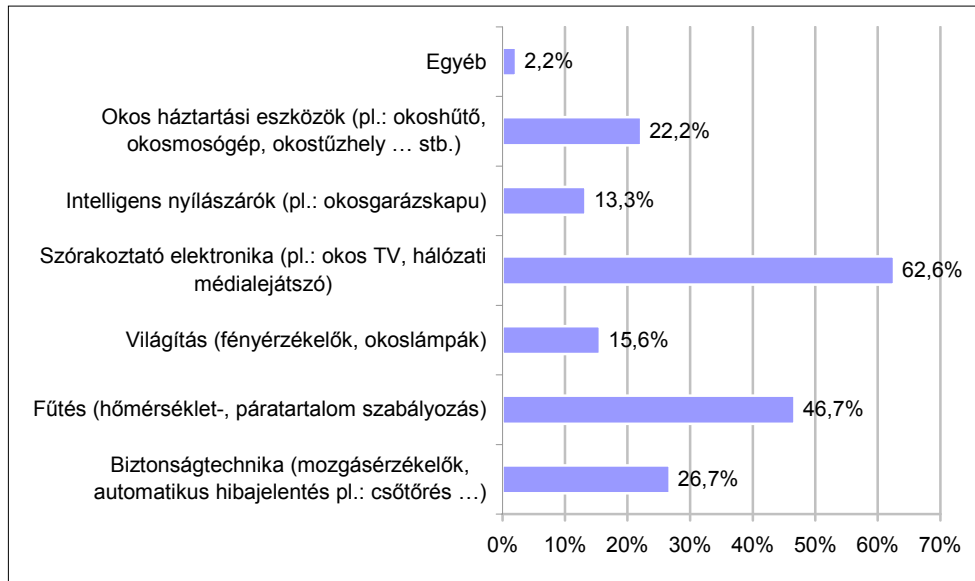
A várakozásaiknak megfelelően a kitöltők több, mint 90%-a rendelkezik okostelefonnal, de szintén sokan használnak táblagépet, illetve okos TV-t is. A legkevesebb mindösszesen 1 kitöltő használ okoskulcskeresőt. Elgondolkodtató, hogy az okosóra, okosotthon megoldások is 10–10% körüli értékeket kaptak, míg a válaszadók 5,3%-a nem használ smart eszközöket. A felmérés további szakaszából ezekre a kérdésekre is választ kapunk.

A 2–3. kérdés azokat a válaszadókat célozta meg, akik az otthonukban használnak okosmegoldásokat, illetve a jövőben szívesen használnának.

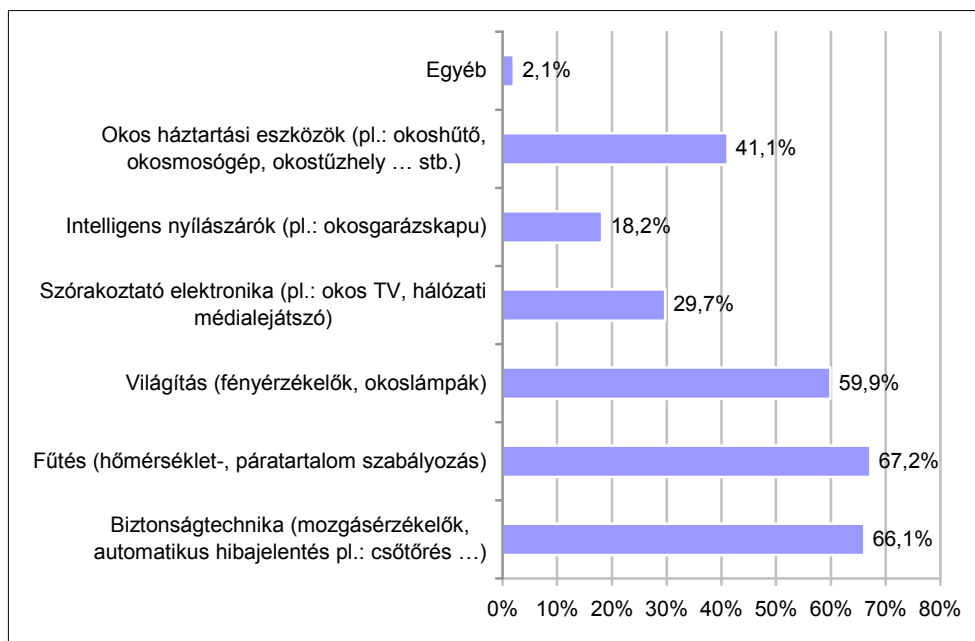
A 2. kérdésnél ki kellett választani, hogy mely területen okos a kitöltők otthona. (A válasz kitöltése nem volt kötelező, a résztvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni, összesen 45 válasz érkezett vissza (5. ábra). A harmadik kérdésnél pedig arra kérdeztünk rá, hogy mely területeken szeretnék okosabbá tenni az otthonukat a jövőben. A válasz kitöltése nem volt kötelező, a résztvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni; összesen 192 válasz érkezett (6. ábra).

4. ábra Milyen smart eszközöket használ? (n=246)

5. ábra A feltüntetett lehetőségek közül válassza ki, hogy mely területeken okos az otthona? (n=45)

6. ábra A feltüntetett lehetőségek közül válassza ki, hogy otthona mely területeit tenné intelligensebbé? (n=198)

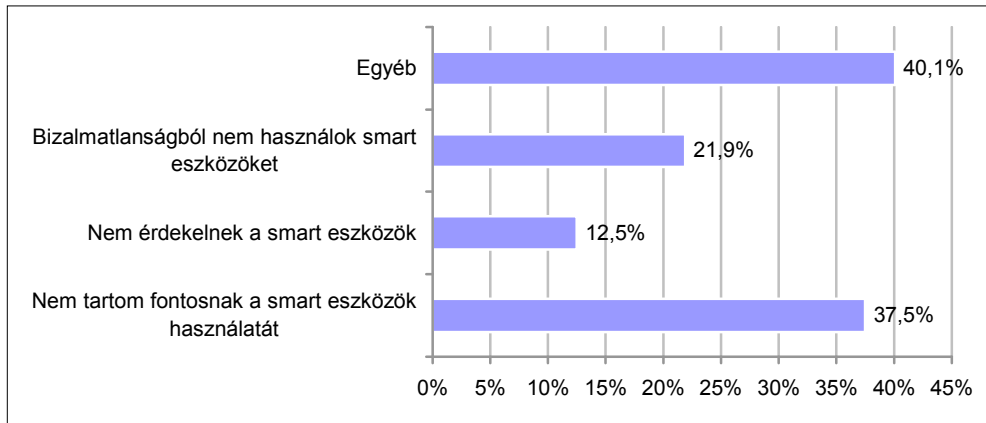
Az 5. ábráról leolvasható, hogy a kitöltők 62,6%-a szórakoztató elektronikára, 46,7%-a a fűtésre, míg 22,2%-a az okosháztartási eszközökre szavazott. A felmérés résztvevői közül a legtöbben a jövőben az okosfűtést (67,2%), a különböző biztonságtechnikai megoldásokat (66,1%), illetve a smart világítást (59,9%) szeretnék bevezetni az otthonukba (6. ábra).

Már korábban utaltunk rá, hogy a válaszadók 5,3%-a nem használ okoseszközöket. A negyedik kérdés őket célozta meg. (A válasz kitöltése nem volt kötelező, a résztvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni, összesen 64 válasz érkezett vissza, ami a 246 kitöltő 26%-a. Ez nagyon komoly eltérés a korábbi 5,3%-hoz képest) (7. ábra).

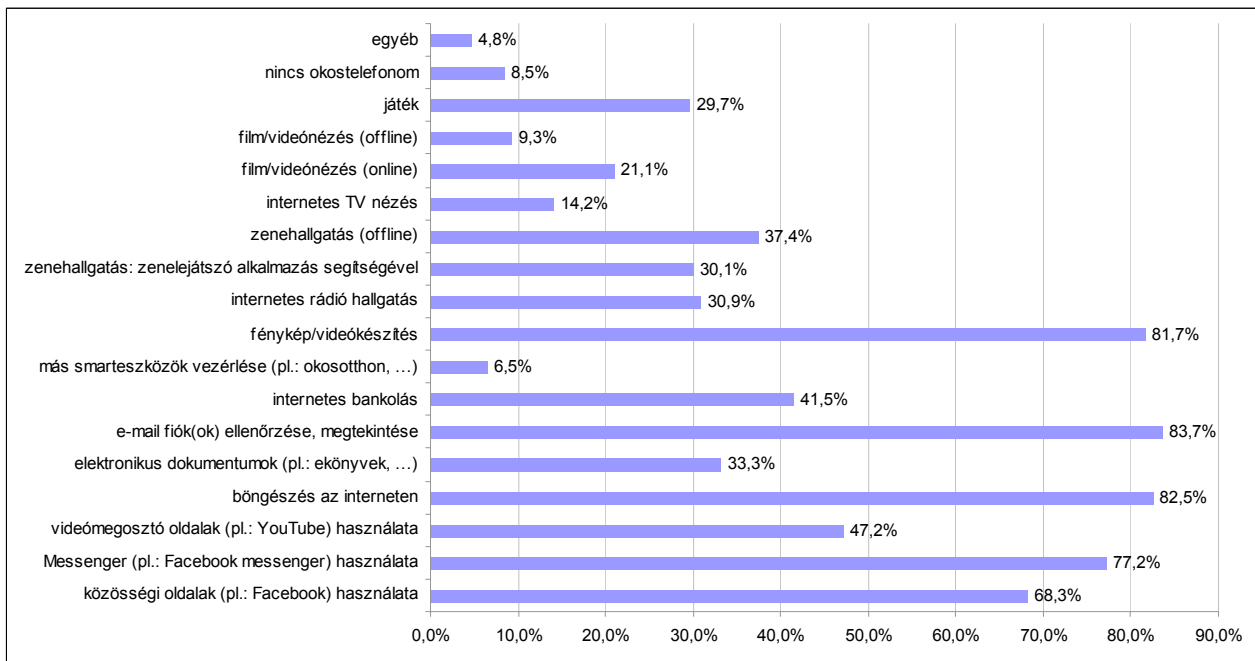
Láthatjuk, hogy a kitöltők nagy többsége (40,1%) a saját válasz megfogalmazása mellett döntött. Itt legtöbbször (34,4%) az anyagi okokat említették meg, mint hátráltató tényező úgy, mint az alacsony könyvtárosi fizetés, illetve a vizsgált eszközök, technológiák magas ára. Sajnos az árakkal, illetve a fizetéssel kapcsolatos tendencia többször is visszaköszön a felmérés során. Ugyanakkor szintén jelentős azon válaszadók aránya (37,5%), akik nem tartják fontosnak a smart eszközök használata-

tát, illetve 21,9% bizalmatlanságból nem használja ezeket a technológiákat.

Már utaltunk rá, hogy várakozásunknak megfelelően az okostelefon kapta a legtöbb választ az 1-es kérdésnél. Az 5-ös kérdés az okostelefonokkal kapcsolatos legjellemzőbb tevékenységekre kérdezett rá. (A résztvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni.) (8. ábra).

7. ábra A feltüntetett lehetőségek közül válassza ki, hogy miért nem használ smart eszközöket? (n=64)

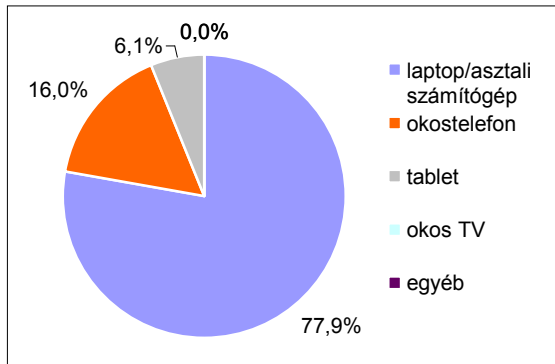
8. ábra Az alábbiak közül jellemzően milyen tevékenységekre használja az okostelefonját? (n=246)

A legtöbbször az e-mail fiók ellenőrzése (83,7%), böngészés az interneten (82,5%), illetve a fénykép- és videókészítést, (81,7%) jelölték meg legjel-

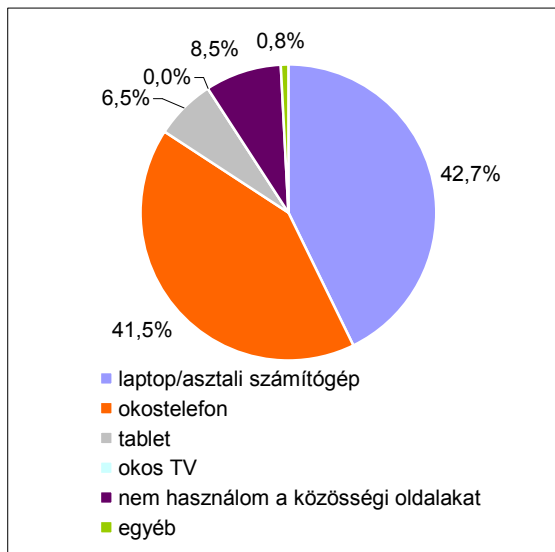
lemzőbb tevékenységnek. A legkevesebbet a „más smart eszközök vezérlése (pl. okosotthon megoldások)” (6,5%) kapta. A kapott eredmény mintegy

visszaigazolása az 1. kérdésnél kapott válaszoknak, ahol a felmérés résztvevőinek a 11%-a jelölte meg az okosotthon megoldásokat. Szintén figyelemre méltó, hogy a kitöltők 8,5%-a nem rendelkezik okostelefonnal. Minden bizonnyal itt is az ár, illetve a bizalmatlanság játssza a legfőbb szerepet.

A 6–7. kérdésnél a válaszadók internet (9. ábra), illetve közösségi oldalak (pl. facebook) (10. ábra) böngészési szokásaira voltunk kíváncsiak.

9. ábra Melyik eszközön szereti leginkább a világhálót böngészni? (n=246)

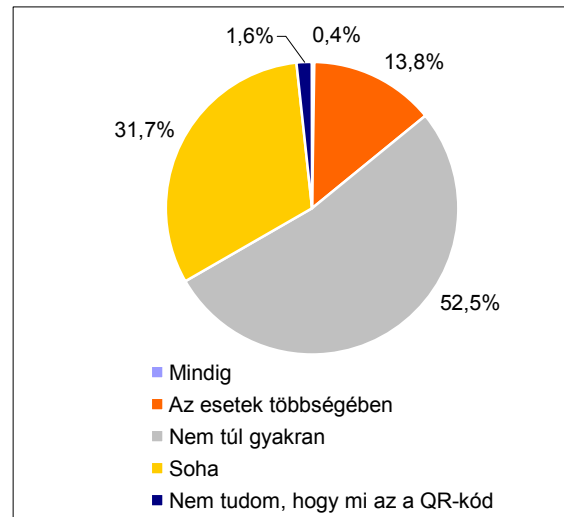

10. ábra Melyik eszközön szereti leginkább a közösségi oldalakat böngészni? (n=246)

A 9–10. ábráról egyértelműen kiderül, hogy míg a világhálót 77,6% szereti a saját laptopján/asztali számítógépén böngészni, addig az okostelefonon

sokkal többen szeretnek a különböző közösségi oldalakon szörfölni (41,5%). Érdekes, bár talán annyira nem nagy meglepetés, hogy az okos TV-re egy válasz sem érkezett.

A 8. kérdés a QR-kódokra kérdezett rá, konkrétan, hogy milyen gyakran olvassák azt be az okoskészülékükön? (11. ábra).

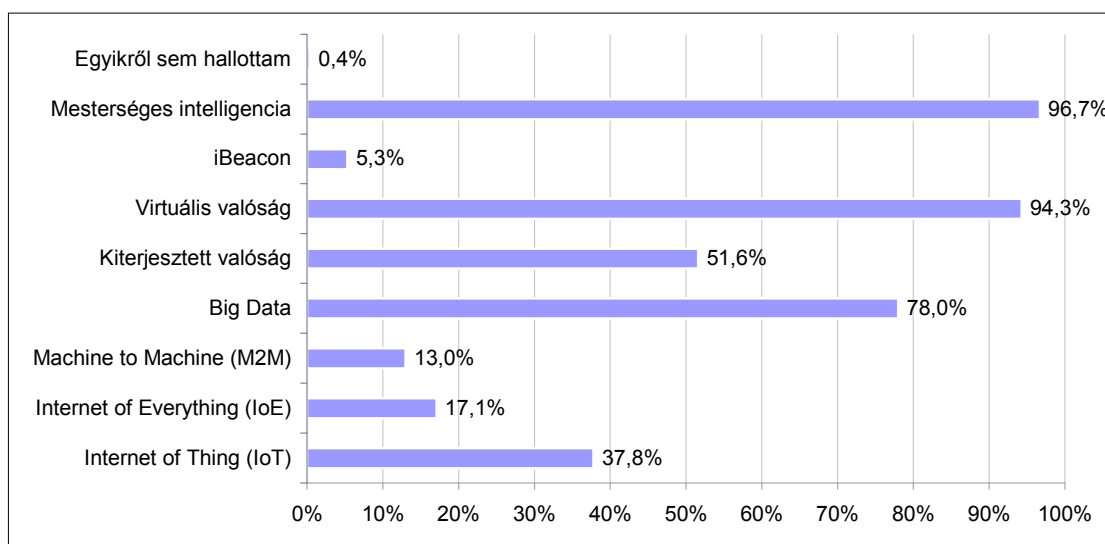

11. ábra Amennyiben egy QR-kóddal találkozik, milyen gyakran olvassa be azt az okoskészülékén? (n=246)

A felmérésben résztvevők nagy többsége nem túl gyakran (52,4%), illetve soha (31,7%) nem olvassa be a QR-kódokat az okoskészülékén. Ez nem túl biztató, abból a tekintetből semmiképpen sem, ha a könyvtárakban is szeretnénk alkalmazni ezt a technológiát. Az azonban mindenképpen pozitív, hogy csupán 1,6% nincs tisztában a kérdésben megjelölt QR-kód fogalmával (11. ábra).

A felmérés általános szakaszának utolsó kérdése (9. kérdés) a témához kapcsolódó fogalmakra irányult. (A résztvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni.) (12. ábra).

Nagyon pozitív, hogy a kitöltők mindösszesen 0,4%-a (1 fő) mondta azt, hogy egyikről sem hallott. A legtöbben a mesterséges intelligenciát (96,7%), a virtuális valóságot (94,3 illetve a Big Data-t (78%) jelölték meg. Elgondolkodtató, hogy a válaszadók csupán 5,3%-a hallott a Bluetooth alapú jeladókról, az iBeacon-ról.

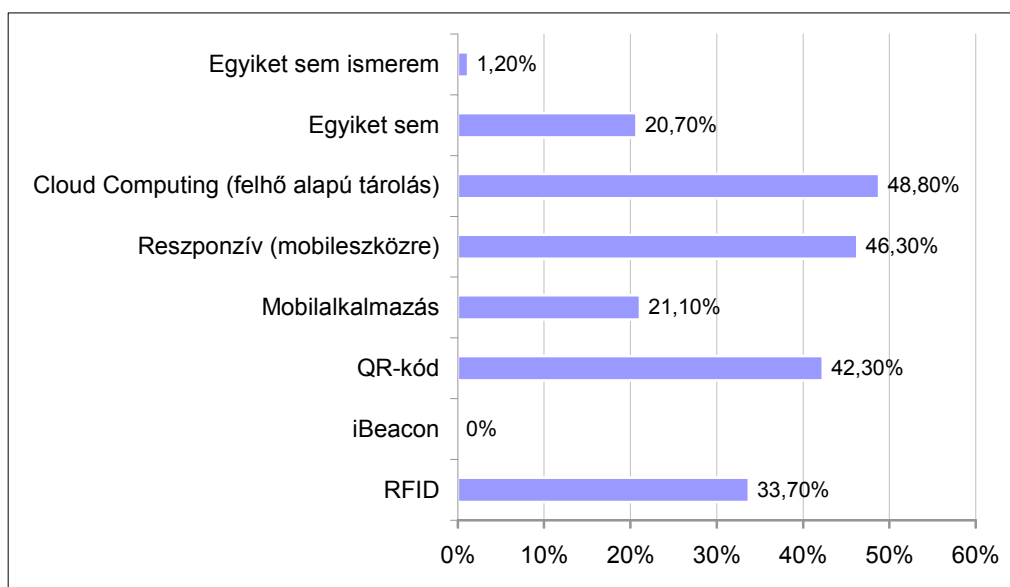

12. ábra Válassza ki az alábbi kifejezések közül azokat, melyekről már hallott! (n=246)

Nagyon pozitív, hogy a kitöltők mindösszesen 0,4%-a (1 fő) mondta azt, hogy egyikről sem hallott. A legtöbben a mesterséges intelligenciát (96,7%), a virtuális valóságot (94,3 illetve a Big Data-t (78%) jelölték meg. Elgondolkodtató, hogy a válaszadók csupán 5,3%-a hallott a Bluetooth alapú jeladókról, az iBeacon-ról.

Második kérdéscsoport: „Könyvtárakkal kapcsolatos kérdések”

A felmérés második szakaszában a könyvtárakra vonatkoztatva tettünk fel kérdéseket. Az 1. kérdésnél a témához kapcsolódóan különböző technológiákat soroltunk fel, és arra kerestük a választ, hogy a válaszadók munkahelyén mely technológiákat használják? (A résztvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni.) (13. ábra).

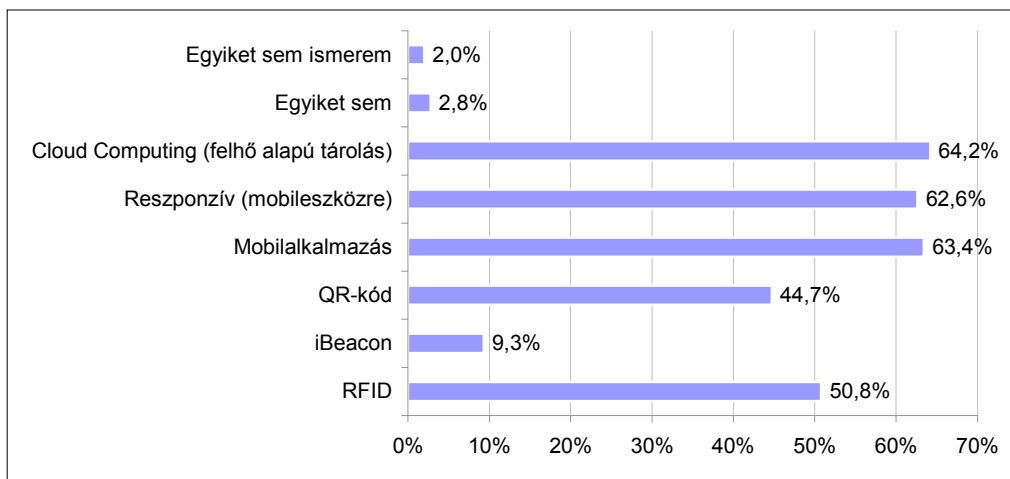
13. ábra Az Ön könyvtára az alábbi technológiák közül melyiket használja? (n=246)

A legtöbben a Cloud Computing (felhő alapú tárolás) (48,8%), a rezponzív (mobileszközre optimalizált) weboldalt (46,3%), illetve a QR-kódokat (42,3%) alkalmazzák. A QR-kódok használata abból a tekintetből meglepő, hogy nagyon kevesen olvassák be őket rendszeresen az okoskészülékükön (11. ábra). Az azonban figyelemre méltó, hogy csupán a kitöltők 1,2%-a nem ismeri egyik felsorolt technológiát sem, 20,7% egyiket sem használja. Az iBeacon-t a válaszadók könyvtáraiban nem alkalmazzák.

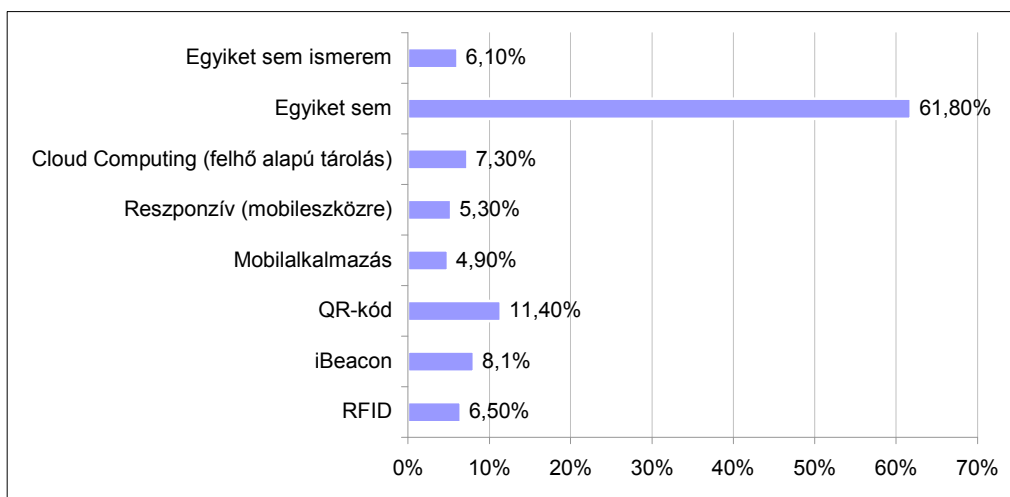
A második kérdés arra vonatkozott, hogy a meglévő eszközök mellé melyeket alkalmaznák még, míg a harmadik arra, hogy amennyiben nem alkalmaznak egyet sem a felsorolt technológiák közül, akkor a jövőben melyeket használnák szíve-

sen. Tehát itt azt a 20,7%-ot céloztuk meg, akik az „egyiket sem” válaszlehetőséget jelölték meg (13. ábra). Sajnos ezeket a kérdéseket többen félreértették, a kérdőív végén található szabad válaszmezőbe jó néhány erre utaló visszajelzés is érkezett. Például azonosnak vélték a két kérdést. A kérdések megválaszolása nem volt kötelező, így valószínűsíthető, hogy többen ki is hagyták őket, ezért úgy határoztunk, hogy a kérdéseket kiveszszük a felmérésből.

A következő kérdéseknél pedig arra vártunk választ, hogy a kitöltők melyik alkalmazást ajánlanák, illetve nem ajánlanák még szívesen a kollégáik számára. (A résztvevőknek lehetőségük volt több választ is bejelölni.) (14., 15. ábra)

14. ábra A felsorolt technológiák közül melyiket ajánlaná a kollégáinak? (n=246)

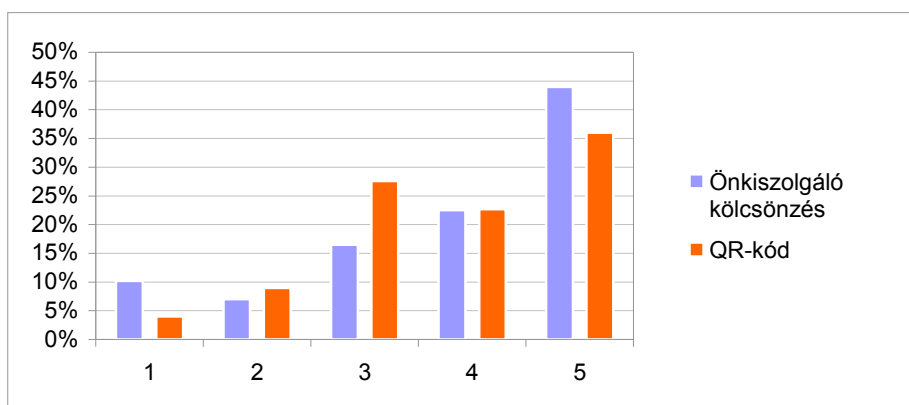
15. ábra A felsorolt technológiák közül melyiket nem ajánlaná a kollégáinak? (n=246)

Az 15. ábráról egyértelműen kitűnik, hogy a válaszadók nagyon nagy többsége a felsorolt technológiák közül mindegyiket ajánlaná (61,8%), míg a 14. ábrán inkább megoszlottak a válaszok abban a tekintetben, hogy egy-egy konkrét technológiákat jelöltek meg a kitöltők.

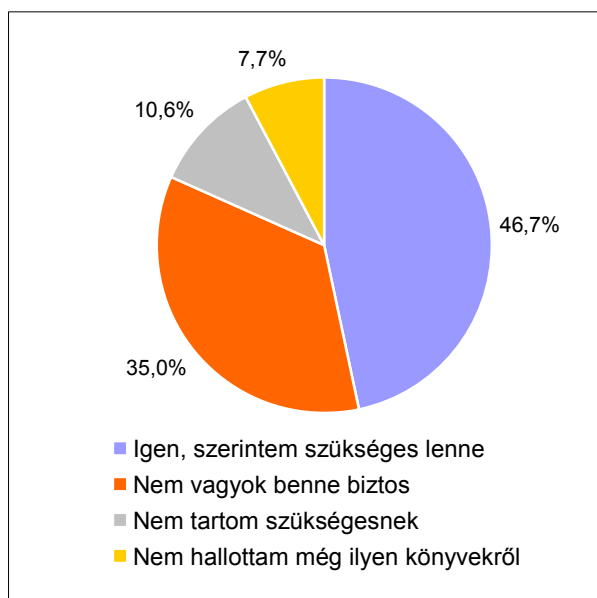
A következő két kérdésnél a válaszadóknak 1–5-ig terjedő skálán (1=nem támogatom, 5=teljes mértékben támogatom) kellett értékelniük az önkiszolgáló kölcsönzés, illetve a QR-kódok könyvtári alkalmazását (16. ábra).

Látható, hogy mindkét esetben a 4-es, illetve az 5-ös minősítések vannak többségben. Ha összeadjuk ezeket a minősítéseket, akkor elmondhatjuk, hogy az önkiszolgáló kölcsönzést a kitöltők 65,9%-a, míg a QR-kódok könyvtári használatát a válaszadók 59,4%-a értékeli pozitívan. Ezzel szemben mindkét esetben az 1–2-es minősítések összesített aránya 20-20% alatt van.

A QR-kódok könyvtári használatánál maradván a következő kérdés a különböző QR-kódokkal ellátott okoskönyvekre, illetve a könyvtárak gyűjtőköreinek e dokumentumokkal történő bővítésére kérésre (17. ábra).

16. ábra **Ön szívesen alkalmazná-e a könyvtárában az önkiszolgáló kölcsönzés, visszavétel lehetőségét, illetve a QR-kódokat?** (n=246)

17. ábra **Ön szerint szükséges lenne-e a könyvtáraknak különböző okoskönyvekkel (QR-kódokkal ellátott könyvek) bővíteni a gyűjteményüket?** (n=246)

A 17. ábrán láthatjuk, hogy a kitöltők majdnem fele (46,7%) szükségesnek tartaná, míg 35% nem biztos benne, 7,7% nem hallott még ilyen könyvekről.

Egy könyvtári mobilalkalmazás, vagy egy mobilra optimalizált könyvtári honlap fejlesztésének hasznosságát hasonlította össze a következő kérdés (18. ábra).

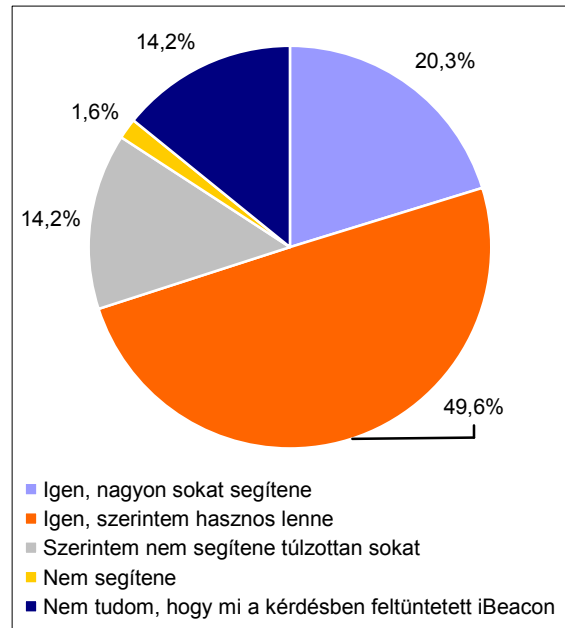
18. ábra **Ön melyiket tartaná hasznosabbnak: egy könyvtári mobilalkalmazás, vagy egy mobilra optimalizált könyvtári honlap fejlesztését? (n=246)**

A 18. ábráról leolvasható, hogy a válaszadók szinte fele-fele arányban voksoltak a két lehetőség között. Az egyéb (4,9%) válaszlehetőségen belül legtöbbször párhuzamosan használnának egymás mellett egy könyvtári mobilalkalmazást, illetve egy mobilra optimalizált könyvtári honlapot.

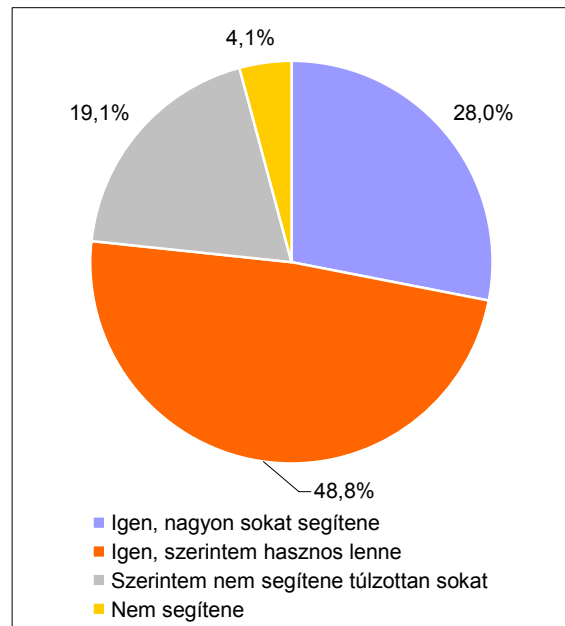
A 13. ábrán láthattuk, hogy a Bluetooth alapú iBeacon technológiát egy könyvtár sem használja a kitöltők közül. A következő kérdés az iBeacon alkalmazásával volt kapcsolatos.

A 19. ábráról leolvasható, hogy a válaszadók 70%-a pozitívan vélekedik az iBeacon használatával kapcsolatban, míg 14,2% nem tudja, hogy mi a kérdésben feltüntetett Bluetooth alapú jeladó.

A következőkben egy a katalógusban elhelyezett térkép „hasznosságára” kérdeztünk rá. Ez a térkép a könyvtár tervrajzán mutatná, hogy hol található meg az adott dokumentum (20. ábra).

19. ábra **Ön szívesen használna-e a könyvtárban az iBeacon-t? (n=246)**

20. ábra **Ön hasznosnak tartaná-e, ha az online katalógusban a keresett könyvhöz/könyvekhez egy térkép is tartozna, mely megmutatja azok pontos helyét (a könyvtár tervrajzán bejelölve)? (n=246)**

A kitöltők közel 80%-a szerint hasznos lenne egy ilyen megoldás alkalmazása, míg 20% szerint nem segítene túlzottan sokat (20. ábra).

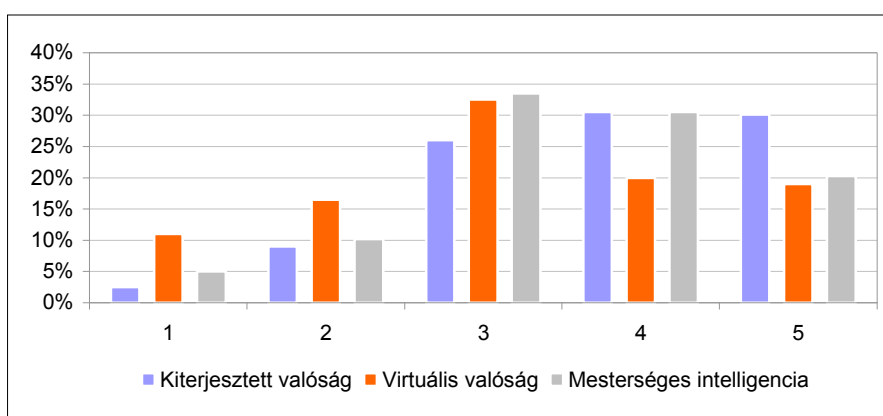
A következő három kérdésnél szintén 1–5-ig (1=nem támogatom, 5=teljes mértékben támogatom) kellett értékelniük a kitöltőknek a kiterjesztett valóság, a virtuális valóság, illetve a mesterséges intelligencia (21. ábra) vonatkozásában.

A már alkalmazott elemzési módszert követve itt is összesítettük a 4-es, illetve az 5-ös válaszokat. A kapott eredményekből kiolvasható, hogy a válaszadók inkább pozitív véleménnyel vannak a kiterjesztett valóság (61,4%), a virtuális valóság (39%), illetve a mesterséges intelligencia (51,2%) kapcsán, bár vannak, akik kevésbé támogatnák e technológiák könyvtári használatát.

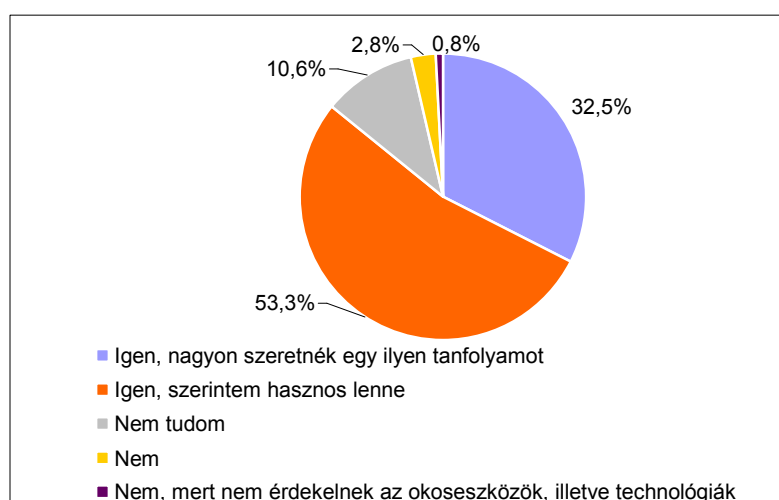
A felmérés második szakaszának utolsó kérdése egy okoseszközökkel, technológiákkal kapcsolatos könyvtári tanfolyamról szólt (22. ábra).

Rendkívül pozitív, hogy a válaszadók 85,8%-a hasznosnak tartaná és szeretne egy ilyen tematikájú kurzust. 10,6% bizonytalan volt a kérdést illetően (22. ábra).

A felmérés harmadik szakasza a már korábban szemléltetett demográfiai adatokat mérte, illetve itt volt lehetősége a kitöltőknek visszajelzéseket, illetve megjegyzéseket küldeni a kérdőívhez; 29 visszajelzés érkezett. A szabad választ megfogalmazó kitöltők többsége üdvözölte a felmérést. Számos válasz érkezett vissza a jövőbeli tanfolyammal kapcsolatban. Negatívumként leginkább a pénz hiánya és az alacsony könyvtárosi bérek kerültek előtérbe.

21. ábra Ön támogatja-e a kiterjesztett valóság, virtuális valóság, mesterséges intelligencia könyvtári használatának lehetőségét? (n=246)

22. ábra Ön szívesen részt venne-e egy okoseszközöket, okostechológiákat oktató könyvtárosoknak szóló tanfolyamon? (n=246)

Összegzés

A tanulmányban rövid szakirodalmi kitekintés után a magyarországi könyvtáros szakemberek aspektusából vizsgáltuk az Internet of Things (IoT) nyújtotta lehetőségeket. Célunk volt, hogy megállapítsuk, milyen az általános vélekedés az okos-eszközökkel, technológiákkal kapcsolatban. Mennyire ismertek, mennyire népszerűek, mennyire használják őket a magyar könyvtárak, illetve könyvtárosok otthon és a munkájukban egyaránt. A kapott eredményekből megállapítható, hogy az alacsony kereseti lehetőségek ellenére is pozitívan állnak a magyarországi könyvtárosok a felmérés témájához és bíznak abban, hogy a jövőben számos új smart technológia bevezethető a könyvtárakba a már meglévők mellé. A kitöltők csupán 0,4%-a nem hallott még egy könyvtárral kapcsolatos IoT technológiáról sem. A 15. ábráról leolvasható, hogy a válaszadók 61,8%-a valamennyi könyvtárral kapcsolatos technológiát ajánlaná. A résztvevők jelentős, több mint 85%-a szívesen részt venne egy IoT tárgyú tanfolyamon.

Irodalom és jegyzetek

- 1 PUJAR, S M.; SATYANARAYANA, K V.: Internet of Things and libraries = Annals of Library & Information Studies, 62. köt. 3. sz. p. 186-190. <http://op.niscair.res.in/index.php/ALIS/article/view/9800> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 2 ASHTON, K.: That 'Internet of Things' Thing, in the real world things matter more than ideas = RFID Journal, 22 June, 2009 <http://www.rfidjournal.com/articles/view?4986> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 3 SHAMMAR, E.; ZAHARY, A.: The Internet of Things (IoT): a survey of techniques, operating systems, and trends = Library Hi Tech, ahead-of-print <https://doi.org/10.1108/LHT-12-2018-0200> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 4 GREENGARD, Samuel: The Internet of Things Cambridge London: Massachusetts Institute of Technology Press, 2015 210 p. ISBN 978-0-262-52773-6
- 5 TOWNSEND, M.: Smart cities: big data, civic hackers, and the quest for a new utopia, W. W. Norton & Co. Inc, New York, London 2013 400 p. ISBN 978-0393082876
- 6 FINTA S.; BARTA Zs.; BALOGH S.: Smart Budapest – Budapest okos város jövőképe koncepció 2017 https://budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Smart_Budapest_%C3%B6sszefoglal%C3%B3_HUN.pdf [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 7 WU, E.: Smart library and the construction of its service model = Information and Documentation Services, 33. köt. 5. sz. 2012. p. 102-105.
- 8 WANG, X.; [et al.]: An empirical study on the factors influencing mobile library usage in IoT era = Library Hi Tech, 36. köt. 4. sz. 2018. p.605-621. <https://doi.org/10.1108/LHT-01-2018-0008> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 9 GUL, S.; BANO, S.: Smart libraries: an emerging and innovative technological habitat of 21st century = The Electronic Library, 37. köt. 5. sz. 2019. p. 764-783. <https://doi.org/10.1108/EL-02-2019-0052> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 10 LI, H.; DONG, F.: Research on the implementation strategy of the smart library services = Library, 260. köt. 5. sz. 2016. p. 80-84.
- 11 LIANG, X.: Internet of Things and its applications in libraries: a literature review = Library Hi Tech, 2018. p.1– 11. <https://doi.org/10.1108/LHT-01-2018-0014> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 12 SCHÖPFEL, J.: Smart libraries = Infrastructures, 3. köt. 43. sz. 2018. p: 1-11. <https://doi.org/10.3390/infrastructures3040043> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 13 XIE, Yi - [et al.]: An IoT-based risk warning system for smart libraries. = Library Hi Tech, 37. köt. 4. sz. 2019. p. 918-932. <https://doi.org/10.1108/LHT-11-2017-0254> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 14 XIE, Kefan – [et al.]: Internet of Things-based intelligent evacuation protocol in libraries. = Library Hi Tech, ahead-of-print. 2019. <https://doi.org/10.1108/LHT-11-2017-0250> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 15 LIANG, X.; YONG, C.: Libraries in Internet of Things (IoT) era = Library Hi Tech, ahead-of-print 2018. <https://doi.org/10.1108/LHT-11-2017-0233> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]
- 16 BARYSHEV, R.A.; VERKHOVETS, S.V.; BABINA, O.I.: The smart library project: Development of information and library services for educational and scientific activity = The Electronic Library, 36. köt. 3. sz. 2018. p. 535-549. <https://doi.org/10.1108/EL-01-2017-0017> [Utolsó elérés: 2020. március 18.]

Beérkezett: 2020. III. 18-án.

Zsömle Viktor

okleveles informatikus könyvtáros,
szaktájékoztató,
MTMT intézményi adminisztrátor
Széchenyi Egyetemi Könyvtár
Győr
E-mail: zsviktor@sze.hu

Visszatekintés a Szakkönyvtári seregszemlére

Immár a home office-ból emlékszem vissza a márciusban még megrendezésre került, hagyományosan nagy sikerű Szakkönyvtári seregszemlére. Az EISZ 2020-as kínálatának bemutatása mellett megismerkedhettünk néhány hazai szakkönyvtárunk jelenlegi helyzetével és jövőbeli terveivel. Idén a múzeumi könyvtárak, az egyházi és levéltári könyvtárak képviselői mutatkoztak be.

Elsőként **Lencsés Ákosnak** a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ osztályvezetőjének nagy érdeklődésre számot tartó előadását hallhattuk az **EISZ szolgáltatásairól**. Az EISZ 2020-ban 34 közbeszerzés keretében mintegy 70 adatbázis hozzáférést biztosítja 5,5 milliárd forint értékben 250 intézmény számára. Az egyetemek egy részének nincs rálátása, hogy intézményi szinten mennyit költenek a publikálásra. Az országos EISZ-es szerződések könnyebben nyomon követhetővé és tervezhetővé teszik a hazai open access kiadásokat. 2019-ben becslések szerint 2023 magyar levelező szerzős cikk jelent meg open access módon az EISZ-es szerződéseknek köszönhetően. Ez hozzávetőlegesen 4 millió euró közlésidő (APC) megspórolását tette lehetővé a magyar kutatói közösség számára. Az EISZ open access szerződéseinek általános jellemzői: A szerződés az adott konzorciumban részt vevő intézményekhez affiliált levelező szerzők elfogadott cikkeire vonatkozik. A szerződés keretében megjelenő cikkekkel kapcsolatban sem az intézménynek, sem a szerzőnek nincsenek további anyagi kötelezettségei. A jogosultság ellenőrzését az intézményi adminisztrátor végzi. Ez egy új feladat a könyvtárosok számára. Az egyes kiadók különböző munkafolyamatokat alkalmaznak az open access publikálással kapcsolatban. Az eltérő gyakorlatokat az EISZ honlapján napra készen összegezik. Az oldalon ellenőrizhetők a címlisták, a jogosult publikációs típusok, a licenc lehetőségek; elérhetők a szerzői útmutatók.

<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/open-access/359-open-access-megallapodasok.html>

Nagy örömmel értesültünk az Elsevier újbóli elérhetőségéről. A magyar tárgyalóbizottság 2019 nyarán bejelentette, hogy megállapodott az Elsevier kiadóval. A megállapodás értelmében 2019 második félévétől a kiadó megnyitotta a hozzáférést az előfizető intézmények számára. Az országos összefogásnak köszönhetően, a féléves hozzáférés nélküli időszakot követően a kiadó több kiemelt szempontot is elfogadott a magyar fél részéről: az új szerződés nem tartalmaz áremelkedést 2018-hoz képest; biztosítja a magyar levelező szerzők cikkeinek open access megjelenését minden további költség nélkül – ez éves szinten 1000 tanulmány nyílt hozzáférést tesz lehetővé. A Taylor&Francis a megrendelő nyilatkozatok feldolgozása után új ajánlatot nyújtott be az EISZ számára. Az EISZ éves munkatervéhez nem igazodó új ajánlat korábban megszerzett jogok visszavonásáról, illetve külön költségen történő megváltásáról szól. Az EISZ Titkársága a rendkívüli helyzet miatt konzultációt folytatott a konzorciumi tagintézmények képviselőivel. Az intézményi képviselők egyetértettek abban, hogy elutasítják a szerződési feltételek egyoldalú, az éves munkatervtől eltérő módosítását. Az intézmények készek „bojkottálni” a kiadó tartalmait, amennyiben nem biztosítja az EISZ intézményi köre számára a korábbi megállapodás szerinti feltételeket. 2020 elején az EISZ megkötötte a Springer Nature kiadó e-könyveire vonatkozó kétéves szerződést. A tervezett modell kétéves keretszerződést jelent, azonban a folyóiratcsomagokhoz képest lényegesen eltérő feltételekkel: a Springer e-könyv-csomagjai minden esetben örökáras beszerzésként az intézmény tulajdonába kerülnek; az intézmények az év során bármikor dönthetnek egy-egy csomag beszerzése mellett, a szerződésben rögzítve van, hogy egy év során minimálisan mekkora összeget fordít az EISZ a beszerzésre, amennyiben a beszerzések értéke eléri a szerződésben meghatározott maximum összeget, új közbeszerzési eljárást kell indítani. Bízunk benne, hogy a fenti szerződés mintájára más kiadókkal is lehetségessé válik alternatív e-könyv beszerzési módokra lefolytatni a

közbeszerzési eljárást. Az EISZ hozzáférést biztosít a magyar kiadók szolgáltatásaihoz is. Ezek közül kiemelkedik az Arcanum Digitális Tudománytár. Az EISZ álláspontja szerint az ADT közkinccs jellegű szolgáltatás. Az EISZ 2020-tól a költségek jelentős emelkedése miatt nem tudja biztosítani az intézmények hozzáférését az ADT-hez. 2016 és 2019 között az adatbázis 100% központi támogatást élvezett, így az EISZ tagintézményei további költségek nélkül vehették igénybe az adatbázist. 2019-ben 251 tagintézményből 93 kizárólag 100%-ban támogatott szolgáltatásokat vett igénybe. A kialakult helyzet közös szakmai állásfoglalást és együttműködést kíván, hogy a hazai szakmai közösség érdekei érvényesüljenek – az Elsevier és a Taylor&Francis esetéhez hasonlóan. A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) céltámogatás keretében biztosítja a határon túli magyar intézmények hozzáférését az online szakirodalomhoz. A támogatás fedezi a kedvezményezett intézmények minden előfizetési költségét az EISZ-en keresztül. 2019-ben 26, 2020-ban 40 intézmény számára biztosítja a lehetőséget. Így potenciálisan a környező országokban élő 2 millió fős magyarság számára válik elérhetővé 8000 magyar e-könyv. Az intézményeknél helyszíni képzéssel igyekeznek elősegíteni a források használatát. Az intézmények között települési könyvtárak, múzeumok, egyetemek, kutatóintézetek is megtalálhatók – összesen 6 ország 24 településén. Az EISZ 2020-ban nem szervezi meg Budapesten a Focus on Open Science konferenciát. A továbbiakban csak korlátozott mértékben szervez információs napokat. Előnyben részesíti az online képzéseket. A könyvtárosokat elérő információs napok helyett szeretnének a kutatókat, egyetemi hallgatókat célzó rendezvényekre összpontosítani. Előnyben részesítik a „how to publish” típusú szemináriumokat. A kiadói információs napok helyett a MOKSZ-szal és a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárával együttműködve szeretnének lehetőséget biztosítani a nemzetközi és hazai kiadóknak a bemutatkozásra a „Tudomány határok nélkül” című két napos rendezvény keretében.

Péterfi Rita az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum főigazgatója „**A változásban rejlő lehetőség, avagy merre tart az OPKM**” címmel tartotta meg előadását. A könyvtár számára otthont adó Tündérpalota jelenti az állandóságot a gyakori fenntartóváltások idején. Az állandóan változó környezetben a munkatársak kreativitása a legfőbb érték, amelyre támaszkodni lehet. Nagyon fontos más intézményekkel való együttműködésben rejlő lehetőségek kihasználása. Az Országos Pedagó-

giai Könyvtár nyilvános, tudományos szakkönyvtár. A teljesség igényével gyűjti a magyar oktatáspolitikai, neveléstudományi, nevelés- és ifjúságszociológiai dokumentumokat, a magyar tankönyveket, az iskolai értesítőket, továbbá a hazai gyermek- és ifjúsági irodalmat. Válogatva gyűjti a fenti szakterületek külföldi irodalmát. A könyvtári állomány mintegy 600 ezer kötet könyvből, folyóiratból és nem hagyományos dokumentumból áll. Az országban a legteljesebb idegen nyelvű pedagógiai szakkönyv- és szakfolyóirat-állománnyal rendelkezik. A könyvtár állományában mintegy 4800 kötet muzeális értékű régi könyv található, elsősorban pedagógiai szakkönyvek, tankönyvek és gyermekkönyvek. A könyvtár nagy gondot fordít különféle szolgáltatásai fejlesztésére, webináriumokat rendez, szervezi a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyt.

A Petőfi Irodalmi Múzeum fősztályvezetőjének, **Bánki Zsoltnak** az előadását „Jelentéssel bíró gyűjtemény – a PIM gyűjteményei a szemantikus térben” – címmel hallhattuk. A PIM gyűjteményének alapját a Jókai-hagyaték és a Petőfi Társaság gyűjteménye képezi. Tartalmaz a gyűjtemény könyveket (jellemzően első kiadásúakat), időszaki kiadványokat, kisnyomtatványokat, kéziratokat és hagyatékokat is. A PIM könyvtárában úttörő kutatásnak lehetünk tanúi, mégpedig a könyvtár csatlakozásának a szemantikus webhez. „A szemantikus web nem egy önálló web, hanem a jelenleginek a kiterjesztése, ahol az információnak jól definiált jelentést adunk, amely elősegíti a számítógépek és az emberek közti együttműködést. Az első lépéseket már megtettük abban az irányban, hogy a jelenlegi web struktúrájába beleszójuk a szemantikus webet. A közeli jövőben ezek a fejlesztések jelentős új funkciókat kaphatnak, ahogy a gépek egyre alkalmasabbak lesznek azon adatok feldolgozására és „megértésére”, amelyeknek ma csupán a megjelenítésére képesek.” (Tim Berners-Lee et al. 2001.) A számítástudomány új kutatási fejlesztési irányának a célja, hogy kényelmesebb tegye a világhálón lévő tartalmak keresését. A jelentést kell kódolni, úgy, hogy a számítógép is tudja, hogy mire gondolunk. Ezért az adatokat, metaadatokat állandó azonosítókkal látják el. A cél az adatok közötti kapcsolatok megkeresése és megjelenítése a gép segítségével.

A múzeumi könyvtárak bemutatkozásának sorát egy vidéki könyvtár, a miskolci Herman Ottó Múzeum Könyvtára zárta. **Zahuczky László** osztályvezető könyvtáros előadását „**Könyvtár múzeumi környezetben, 120 éve Miskolcon**” címmel tartot-

ta meg. A gazdag történelmi múlt áttekintése után a jelen gondjaira terelődött a szó. A könyvtár feladata a múzeum munkatársainak szakirodalommal való ellátása, a kutatástámogatás, segítségnyújtás a tudományos munkában. A könyvtár DJP (Digitális Jólét Program) Pontként működik. Az egyszemélyes könyvtár 2019 óta elektronikus katalógust épít Corvina rendszerben. A további tervek között szerepel a teljes állomány retrospektív katalogizálása, csatlakozás az EISZ-hez, és a Minősített Könyvtár cím elnyerése.

Közben a 20 éves Könyvtári Intézet két munkatársa **Fehér Miklós** igazgató és **Tóth Máté** a Kutatási és Szervezetfejlesztési Osztály osztályvezetője „**A Könyvtarak.hu**” portál elindításáról beszélt. Valamennyi hazai könyvtár csatlakozását várják a könyvtári szolgáltatásaik megismertetése céljából.

A délutáni ülés szak keretében néhány egyházi és levéltári könyvtárral ismerkedhettünk meg. Elsőként „**Múlt és jövő kihívásai – Megújuló szolgáltatások az OR-ZSE Könyvtárában**” címmel **Tamási Balázs** az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtárának igazgatója mondta el előadását. Az ORZSE könyvtára hazánk legnagyobb hebraisztikai, judaisztikai szakkönyvtára, egyházi felsőoktatási könyvtár, a magyar zsidóság muzeális könyvgyűjteményének őrzője. Gyűjteménye Európában is az egyik legjelentősebb zsidó egyházi könyvgyűjtemény. Egész Európában egyedülálló, hogy a rabbiképző alapításától, 1877-től máig ugyanott működik. A könyvtár kiemelt feladata a különleges gyűjtemény megőrzése, restaurálása, digitalizálása, az állomány számbavétele, könyvtári feldolgozása. A 17.-19. századi könyvek bemutatására muzeális könyvtári tér kiépítését tervezik.

A Tiszántúli Református Egyházkerületi Nagykönyvtár és Teológiai Szakkönyvtár bemutatkozásával folytatódott a délutáni ülés szak. **Bálint Ágnes** általános igazgatóhelyettes előadását hallgathattuk „**Identitásképző hagyományok és változások ma a Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtárában**” címmel. A város szívében elhelyezkedő könyvtár 130 éves múltat tekint vissza. A könyvtár napjainkban kutatóhelyként és kiállítóhelyként is működik. Az 500 év a könyvkötések tükrében című kiállítás keretében „A Nagykönyvtár válogatott kincsei fél évezredes időutazásra hívják a látogatót. Utunk a könyvnyomtatás feltalálásától a modern ipari termék kialakulásáig vezet. A bőrtől a pergamenig, az aranytól a papíron át a műanyagig különböző anyagokkal talál-

kozhatunk. Megismerhetjük a debreceni mesterek történetét, akik több jellemző kötéstípust is kialakítottak.” A könyvtár másik jelentős kiállítását a „**Forradalmárok, utazók, kivándorlók**” címmel rendezték meg. „**Az első magyar utazók útleírásai a 19. század közepén jelentek meg, amelyek nagyban befolyásolták, hogy mit gondoltak itthon Amerikáról. Bölöni Farkas Sándor és Haraszthy Ágoston tollából születtek az első beszámolók az Egyesült Államokról. Bölöni könyve közölte a Függetlenségi Nyilatkozat szövegét és az USA Alkotmányának egyes részeit az egyenlőségről, a szólásszabadságról, a vallásszabadságról, ezért a cenzorok betiltották.**” A könyvtár kiemelt figyelmet fordít a felhasználóképzésre, a könyvtárpedagógiára, a rendhagyóórákra és az olvasótoborzásra is.

Végül **Berecz Ágnes** előadásával zárult az egyházi könyvtárak bemutatkozása. Berecz Ágnes a Ráday könyvtár gyűjteményigazgatója, előadásának az „**Épülni és építeni**” címet választotta. A Ráday Könyvtár alapja (a mai könyvtár muzeális különgyűjteménye) a Ráday-család főúri magánkönyvtára. Bár hagyományosan Ráday Pált tekintjük alapítónak, valószínűleg már a 17. században is tekintélyesebb könyvgyűjtemény lehetett a család birtokában. A családi tradíciókat folytatva a könyvtár fennmaradt állományának túlnyomó többségét Ráday Pál fia, Ráday Gedeon gyűjtötte össze a 18. század folyamán. A könyvtár sok értékes könyvritkasággal rendelkezik. 1861-ben a Dunamelléki Református Egyházkerület budapesti Teológiai Akadémiája számára vásárolták meg a gyűjteményt. 1912 nyarán költöztették az állományt a Ráday utca 28-as számú épülettömb földszinti részébe. Amikor a Ráday-család utolsó férfitagja 1939-ben elhunyt, a teljes családi levéltár is az egyházkerület birtokába került. A II. világháborúban a könyvtár nem szenvedett kárt. Az államosítás idején – a református egyház és az állam közötti szerződés értelmében – egyházi tulajdonban maradhatott. A tavalyi évben történt sajnálatos tüzeset után a gyűjteményt el kellett költöztetni különböző helyekre a Ráday utcai épületből. A Ráday Gyűjtemény vezetésének alaposan végig kellett gondolnia a fenntartókkal és az egyházi vezetőkkel együtt, hogyan tovább. Az előadás felvázolta a Ráday Gyűjtemény jövőjével kapcsolatos terveket is.

A nap végén levéltári könyvtárak közül kettővel ismerkedhettünk meg. Elsőként **Ekler Péternek** a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Levéltártudományi Szakkönyvtára megbízott könyvtárvezetőjének előadását hallgattuk meg „**Az MNL**

könyvtárai és az MNL OL Levéltár-tudományi Szakkönyvtára könyvtárszakmai feladatok – működés – együttműködés” címmel. A családok és az újkori központi intézmények iratanyagának őrzésére 1756-ban hozták létre a Magyar Országos Levéltárat (Archivum Regni). 1875-ben feladatkörének jelentős kibővítésével szervezték újjá. A Levéltár a Budai Várban emelt új épületben 1923-ban foglalta el helyét (Regnum Archivi). A Magyar Országos Levéltár könyvtára az intézmény újjászervezésével egy időben, 1875-ben jött létre, és 1924/1925-ben költözött jelenlegi helyére. Az első 75 évben egy-egy levéltári tisztviselő kapott megbízást - egyéb feladatai mellett – a könyvtári feladatok ellátására. Az intézmény 1951 nyarán létesített először önálló könyvtárosi állást. 1956-ban könyvtári hálózat jött létre, és a könyvtár a levéltári könyvtári hálózat központjává vált. Illetékességi körébe került a levéltári könyvtárak szakmai felügyelete. 1992-ben egyesült az Országos Levéltár és az Új Magyar Központi Levéltár, ennek következményeként fiókkönyvtárral bővült a MOL könyvtára. A könyvtár a kilencvenes években a Levéltári Osztálytól átvette a külföldi kiadványcsere intézését, majd 2001 és 2012 között megtörtént a teljes állomány elektronikus feldolgozása Corvina adatbázisban. 2012. október 1-jén a Magyar Nemzeti Levéltár létrehozásakor a 9 fővel működő 11. főosztály (Könyvtár) megszűnt az új szervezeti felépítésben. Ugyanakkor könyvtárszakmai többfeladatokat kapott, ami a megyei levéltári könyvtárak munkájának koordinálását és segítését jelenti. 2013-ban elkezdődött a muzeális dokumentumok állapotának felmérése és a leltárkönyvének elkészítése (kb. 13 ezer kötet). MNL szinten közös könyvtári adatbázis és könyvtári rendszer létreho-

zása a program megvásárlásának engedélyezésével indult 2015-ben. 16 megyei levéltár rendelkezett ekkor könyvtári adatbázissal nyolcféle elektronikus rendszerben. Az adatbázisok konverzióval, ellenőrzés után kerültek a közös Corvina rendszerű adatbázisba (2016 végére összesen 324 ezer rekord).

Ezután került sorra Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának Könyvtára, amelyről **Jobst Ágnes** könyvtárvezető beszélt „**A szakkönyvtár feladatai a Történeti Levéltárban**” címmel. A Történeti Hivatal megalakításának idején a levéltári anyag feldolgozását elősegítő és a tudományos kutatást támogató kézikönyvtár jött létre A Történeti Levéltár Könyvtára nem nyilvános intézményi szakkönyvtár. A könyvtár állományrészeinek kialakítása a proveniencia, vagyis a dokumentumok közös eredetének elvén nyugszik. A három gyűjteményrész a következő: a Belügyminisztérium által átadott, ún. A-anyag könyvészeti része, ugyancsak a Belügyminisztériumtól örökölt állambiztonsági szakirodalom, a Történeti Levéltár munkáját segítő – saját gyűjtésű – szakkönyvtár. A könyvtár kiemelt feladatai közé tartozik az 1945 utáni korszakra, főként a politikai rendőrség és a titkosszolgálatok működésére vonatkozó szakirodalom gyűjtése, a munkatársak publikációinak regisztrálása, és az Állambiztonsági bibliográfia összeállítása (válogatott bibliográfia az 1945–1990 közötti időszakra vonatkozóan).

Összeállította:
Prokné Palik Mária
(BME OMIKK)

E számunk megjelenését önkéntes munkájával segítette:

Berke Barnabásné
Fonyó Istvánné
Hegyközi Ilona
Nagy Gyula
Prokné Palik Mária
Zeller Rozália
Zsömle Viktor

Windows 10 – átláthatóbbak lehetnek a frissítési értesítések

Egyre több részlet szivárog ki az operációs rendszer érkező új verziójáról.

Március végén vált ismertté, hogy egységesebb lesz a Windows 10 Start menüje és az operációs rendszer 2004-es kiadásától kezdve valóban választhatóvá válik számos alkalmazás, így a Paint, a Jegyzetkönyv, a Wordpad, a Windows Hello arcfelismerés, a Windows Media Player, a nyelvi csomagok, valamint a PowerShell (ISE), a nyomtatókiszolgáló, s a Windows beépített fax- és szkennelési központja. Az új változattól kezdve az egyes gyártók termékeinek meghajtóprogramjai a

Partner Center for Windows Hardware szolgáltatáson keresztül érkeznek majd.

Most a HTNovo nevű olasz IT-platformnak köszönhetően kiderült, hogy a Microsoft módosítja a frissítések értesítési rendszerét. A cél az, hogy a teljes folyamat átláthatóbb legyen. Az elképzelések alapján az új frissítés-értesítések jobban bele fognak olvadni a felhasználói kezelőfelületbe, ugyanakkor lehetővé teszik majd a felhasználók számára, hogy azonnal frissítsék és újraindítsák a számítógépüket vagy a frissítésre inkább egy másik időszakban, például éjjel kerítsenek sort.

Az elérhető frissítések ráadásul akár egy tetszőlegesen kiválasztott időpontban is letölthetnek és feltelepülhetnek a PC-re vagy notebookra. Az utóbbiak tulajdonosait külön figyelmeztetni fogja a szolgáltatás arra, hogy a frissítés során célszerű a hálózathoz csatlakoztatniuk a készüléküket azért, hogy a folyamat zökkenőmentes legyen.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/140500/windows-10-atlathatobbak-lehetnek-a-frissitesi-ertesitesek>

Válogatta: Berke Barnabásné

A felhasználó csak egy digitális használat?

Az innováció kizsákmányolás, a startupokba fektetés pedig valójában csak szerencsejáték. Sarkalatos véleményt fogalmazott meg egy IT-szakember.

Aral Balkan programozó az internetes ellenőrzéseket és az online személyes adatok értékesítését a rabszolgaság egyik új formájának tartja. A szakember szembe fordult a korábbi kollégáival és mindenkit óva intett a Szilícium-völgytől. A férfi 7 éves kora óta programozó, most 43 éves és régi önmagát nagyon naivnak tartja. A török származású francia állampolgár azért hozta létre a *Small Technology Foundation* nevű szervezetet, hogy napjaink világhálója ellen harcoljon. A célja az etikailag kifogástalan szoftverek készítése. Ezt a tevékenységét közösségi forrásokból és adományokból, valamint egy internetes reklámokat blokkoló alkalmazás értékesítéséből finanszírozza, sőt, még a családja lakásait is eladta.

„Különbséget kell tennünk a hirdetések és a digitális elemző- és reklámszoftverek között. A hagyományos reklámoknál a cél egy márka felépítése volt. Korábban, ha valaki újságot olvasott, akkor az újság nem olvasta őt és ha tévét nézett, akkor a televízió nem kémlelte ki. Az internet ezt megváltoztatta. Amennyiben ma valaki megnéz egy videót a YouTube rendszerében, akkor a platform megfigyeli. A megfigyelés az üzleti modellek szíve lett. Én ezt „emberfarmolásnak nevezem”. Ez azt jelenti, hogy mi vagyunk a használatok.”

„A Google és a Facebook figyelnek minket és információkat vesznek ki belőlünk, miközben különböző játékokkal kötnek le bennünket. Ezek a vállalatok mindent ellenőriznek, amit a világhálón teszünk. Amennyiben egy honlapot keresünk fel, amelyen van egy lájkgomb, akkor a Facebook pontosan követni tudja a viselkedésünket.

Amennyiben a Google valamelyik tartalma, például egy YouTube-videó van beágyazva egy oldalba, akkor a Google követ minket. Utóbbi az elemző programjainak köszönhetően a web 70–80 százalékát szemmel tartja. A technológiai konszernek ötvözik ezeket az adatokat más információkkal. S hamarosan mindez kiegészül majd az okosvárosokból származó adatokkal, e projektekben szintén jelen van a Google.”

„S, hogy mi a céljuk a vállalatoknak ezekkel az adatokkal? Létre szeretnék hozni a digitális ikermásolatunkat, amely folyamatosan változik és amelyet állandóan algoritmusok elemeznek. Ezek a társaságok ezzel keresik a pénzt. Fontos azonban, hogy tudatosítsuk: mi nem az ügyfeleik vagyunk, hanem a fogyasztóik, a „userek”. Egyetlen ágazat használja még a user szót: a drogkereskedelem” – emelte ki *Aral Balkan*. A szakember hozzátette, hogy az alkalmazások azért ennyire népszerűek, mert ők, a programozók nem eszközöket építenek, hanem csapdákat. A termékek függővé teszik az embereket. Ennek oka, hogy csak akkor keletkeznek új adatokat, ha a szoftvereket állandóan használják az emberek.

A Google a videószoftverteljesítésével egyszerre két terméket épít. A YouTube az, amelyet mindennap használnak az internetezők és amely akár függővé is teszi őket, a másik pedig ellenőrzi az embereket és azért pénzt kér az ügyfeleitől. A rendszer ugyanakkor sokkal nagyobb, mint a Facebook vagy a Google, s már a startupokkal kezdődik. Az utóbbiaknál nincsenek hosszú távú üzleti modellek: vagy befutnak és unikornisok lesznek, vagyis többet érnek egymilliárd dollárnál vagy becsődölnek.

A startupokat kockázati tőke-befektetőket működtetik és olyan az egész, mint egy fogadás Las Vegasban. Aki egy kockázati tőke-befektető alapot működtet, az pontosan tudja, hogy az általa támogatott vállalkozások közül kilenc be fog bukni, de a tizediknek be kell hoznia azok veszteségét. Az ehhez szükséges exponenciális növekedés csak „emberfarmolással” érhető el.

A startupok esetében sokan összetévesztik az innovációt a kizsákmányolással. Az emberek birtoklásában semmi innovatív nincs. Régen az emberek tulajdonában voltak más személyek, akkor ezt rabszolgatartásnak hívták. Napjainkban valaki minden információt tudhat rólunk és ez annyira legális, mint egykor a rabszolgatartás. S nem szabad azt hinni, hogy ez testileg nem okoz károkat. Amennyiben például valaki valamilyen kisebbséghez tartozik (legyen az vallási vagy szexuális) és egy olyan országban él, ahol ez bűn, s ezt tudja róla a Facebook, akkor előfordulhat, hogy ez gondot fog okozni számára. Vagy ha az okostelefonja tudja róla, hogy valamilyen káros szenvedélye van, akkor előbb vagy utóbb eljut az információ a biztosítójához, ami miatt többet fog kerülni neki a biztosítása.

„Az a legnagyobb hazugság, amelyet beadtak nekünk, hogy az egyetlen mód a technika felépítésére a Szilícium-völgy. Az ottani lobbisták azzal érvelnek az Európai Unióban, hogy kövessék az ő

példájukat, mert csak az vezet eredményre, de ez hazugság. Az Apple jó példa arra, hogy a hardverekkel is lehet nyereséget elérni. Vagyis még a mostani rendszerben is vannak alternatívák. De mindez akár a kapitalista modellektől távol is működhet.”

„Európa jelentheti a harmadik utat az amerikai és a kínai digitális ellenőrzési modellhez képest. Lehetőségünk van ugyanis arra, hogy az emberi jogokat és a demokráciát állítsuk a technológia fejlesztésének a középpontjába. De Európában az állami pénzekkel csak a startupokat támogatjuk. Amennyiben sikeresek, megvásárolja azokat a Google vagy a Facebook. Amennyiben elbuknak, az európai uniós adófizetők viselik a költségeket. Miért viselkedünk úgy, mint a Szilícium-völgy önkéntes kutatási részlege? Az európai uniós általános adatvédelmi rendelet egy nagyszerű első lépés a megfelelő irányba és az adatgyűjtők szabályozására. A következő lépés a jogsértések következetes üldözése. Erre a célra létre kellene hozni egy honlapot, ahol az emberek minden jogsértő céget azonnal jelenthessenek” – hangsúlyozta a programozó.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/139175/a-felhasznalocsak-egy-digitalis-haszonallat>

Válogatta: Berke Barnabásné

A Gates Alapítvány további 150 millió dollárt adományoz a járvány elleni küzdelemre

A Gates Alapítvány további 150 millió dollárt adományoz az új koronavírus járványa elleni küzdelemre - jelentette be szerdán este *Mark Suzman*, a Bill & Melinda Gates Alapítvány igazgatója.

Suzman közölte: az összeget a vírus elleni oltóanyag és gyógyszerek kutatására, továbbá a járvánnyal küszködő dél-ázsiai és afrikai országok megsegítésére fordítják. Az igazgató a jótékony-sággal foglalkozó szervezet nevében a korábbinál nagyobb mértékű globális összefogásra szólított fel, miután *Donald Trump* amerikai elnök keddi esti sajtókonferenciáján bejelentette, hogy felfüggeszti az ENSZ Egészségügyi Világszervezetének (WHO) nyújtott amerikai hozzájárulás folyósítását.

Suzman hangsúlyozta: a jótékony szervezetek hozzájárulása nem elégséges, és nem helyettesítheti az állami és magánszektor hozzájárulásait. „Ha helyes is, hogy az egyes kormányok elsődlegesen a saját állampolgáraik érdekeire figyelnek, muszáj valamennyiünknek globális szinten is cselekednünk” – mondta.

Mark Suzman újságírónak kifejtette, hogy a Bill és Melinda Gates Alapítvány helyteleníti az amerikai elnök döntését. „Életünk legszörnyűbb globális válsága közepette erős és jól finanszírozott WHO-ra van szükségünk. Az Egyesült Államok hagyományosan erős vezető szerepet játszott, és meggyőződésünk szerint ennek muszáj folytatódnia” – fogalmazott az alapítvány igazgatója. Hozzátette: „erőteljesen” elleneznek minden olyan erőfeszítést, amely megfosztaná anyagi erőforrásaitól az Egészségügyi Világszervezetet.

Az újabb támogatással a Gates Alapítvány összesen 255 millió dollárt adományozott a világjárvány elleni küzdelemre.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/140628/a-gates-alapitvany-tovabbi-150-millio-dollart-adomanyoz-a-jarvany-elleni-kuzdelemre>

Válogatta: Berke Barnabásné

A Magyarországi Evangélikus Egyházhoz került az Esterházy Péter és Gitta Könyvtár

Szöveg: Galambos Ádám, nyitókép: Szebeni András, fotó: Balogh Kriszta, Esterházy Marcell, Martin Vukovits, Szebeni András, Simonfi Péter

Budapest – Esterházy Péter 70. születésnapján örömmel jelentjük be, hogy az Esterházy-család a Magyarországi Evangélikus Egyháznak ajándékozta az Esterházy Péter és Gitta Könyvtárat. A könyvtár kezelője az Evangélikus Országos Gyűjtemény – Evangélikus Országos Könyvtár lett. H. Hubert Gabriella gyűjteményvezetővel, Fabiny Tamás evangélikus elnökpüspökkel és Pröhle Gergely országos felügyelővel az ajándékozásról, e jelentős kultúrkinccs szellemi értékéről és az Esterházy szövegek teológiai vonatkozásairól is beszélgettünk.

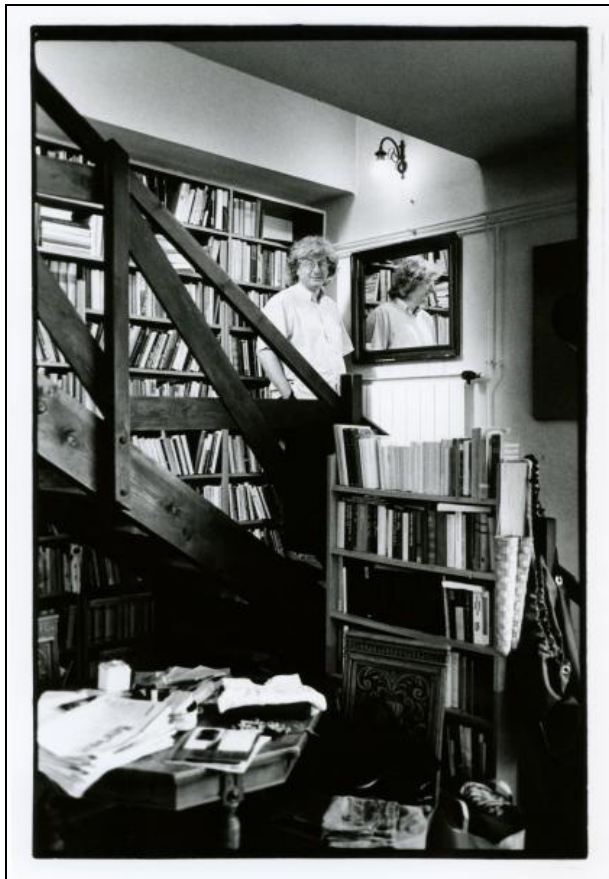
A Budapest Szentkirályi utca 51. szám alatt található a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája és az Evangélikus Országos Gyűjtemény is. Számos könyvritkaság mellett itt őrzik többek között Luther Márton végrendeletét, a Vizsoly Biblia egy példányát és a gyűjtemény a Podmaniczky-Degenfeld Könyvtárral is büszkélkedhet. E kulturális miliőbe kerül a kortárs magyar szépirodalom egyik meghatározó szerzőjének, Esterházy Péternek és feleségének, Esterházy Gittának közel tizenötezer kötetes könyvtára.

Az ajándékozásról

A könyvtár evangélikus egyházhoz kerüléséről megkérdeztük Fabiny Tamás evangélikus elnökpüspököt, aki elmondta, hogy az első komolyabb lépés Pannonhalmához kötődik, ahol Hortobágy Cirill főapát és Várszegi Asztrik korábbi főapát meghívására tavaly májusban egy értelmiségi társasággal közösen vendégségében volt. „Az alkalom egyik szünetében Esterházy Gittával beszélgettem, aki elmondta, hogy szeretné egyben tartani Péterrel közös könyvtárát és azon gondolkodik, hogy hol lehetne ezt elhelyezni. »Nincsen az evangélikus egyháznak erre lehetősége?« – tette fel a kérdést. Kapva kaptam az alkalmon és igent mondtam, azzal, hogy a végleges döntést meg kell beszélnem elnöktársammal, Pröhle Gergellyel, és egyházunk gyűjteményének vezetőjével, H. Hubert Gabriellával. Mindketten örömmel fogadták a megkeresést. Nagyra értékeljük és büszkék vagyunk arra a nemes gesztusra, hogy az ajándékozás révén Esterházy Péter és Gitta könyvtárának őrzői és ápolói lehetünk.»

Az előkészítést követően 2019. október 29-én aláírásra került a család és az evangélikus egyház között az ajándékozási szerződés, és a tél folyamán megtörtént a mintegy négyszáz könyvfolyóméternyi kötet bedobozolása. A könyvtár ideiglenesen az Északi Evangélikus Egyházkerület székházában került elhelyezésre, ahol a feldolgozási munka is zajlani fog. A könyvtár végleges helye az evangélikus egyház székházában lesz. Ezzel kapcsolatban Fabiny Tamás elmondta: „Amikor Esterházy Gittának megmutattuk a székházat, akkor büszkén vezettük Luther Márton szobrához, melynek talapzata előtt a reformáció ötszázadik évfordulójára készült Kálvin téri installáció egyik feliratos köve lett elhelyezve. A 95 kő közül mi azt választottuk, amin Luther Mártontól és Esterházy Pétertől olvasható idézet: »Nincs nagyobb ellenségünk önmagunknál« – olvasható Luther Mártontól a mondás, míg Esterházy Pétertől ez az idézet van kőbe vésve: »Luther kérdése az volt: talállok-e egy irgalmas Istent. Az én kérdésem: talállok-e egy irgalmas embert.« Talán ez is kifejezi, hogy az

evangélikus egyház hagyományához a lelkeség és a kultúra egyaránt hozzátartozik. Az evangélikus egyház az elmúlt ötszáz évben általában nagy felekezeti nyitottságot tanúsított, ha tudományról vagy kultúráról volt szó. Így lehet, hogy Luther és Esterházy jól megférnek egymás mellett.”

Fotó: Martin Vukovits

Evangélikusság és a kultúra viszonya

Pröhle Gergely elmondta, hogy az Evangélikus Országos Gyűjtemény az elmúlt években egyre nagyobb tekintélyre tett szert: „Mind a múzeumnak, mind a könyvtárnak és a levéltárnak is jelentős a felhasználói köre, a muzeológiai találékonyság és az alapos filológiai munka szakmai körökben nagy elismerésnek örvend. Ezzel összefüggésben van a székház építészeti megújulása is. A földszinti levéltárban Luther Márton végrendeletét őrizzük, fölötte található a könyvtár, míg a legfelső szinten van a templomunk. Az épület szimbolikájában hordozza azt az egységet, ami az evangélikus egyház lényege is: a tudományosság és a művé-

szeti nyitottság számunkra nagyon fontos. Ugyanakkor, nem egyfajta kultúrprotestantizmusba hajlunk, hanem mindezek fölött ott van a minket meghatározó lelkeség, azaz Isten igéje.”

Az Esterházy-könyvtárral kapcsolatban az országos felügyelő hangsúlyozta, hogy „az evangélikus tudományosság tekintélyének növekedését látja abban, hogy egy ilyen jelentős író könyvtára került hozzánk”. Pröhle Gergely arra is kitért, hogy országos felügyelőként büszke arra hogy egyházunk művészi, irodalmi és kulturális igényességre is törekszik: „A tudománynak és a kultúrának teljesen természetes közege székházunk. Ez azonban nem újdonság, hanem a hagyományhoz való visszatérés! Ne felejtsük el, hogy valaha a kiváló történész, *Mályusz Elemér* is e falak között dolgozott, békebeli hivatali elődöm, *Radvánszky Albert* is élő kapcsolatban volt korának tudósaival, művészeivel. Amit ma csinálunk az e nemes hagyomány 2.0-ás változata, hiszen a régiségeink megóvása mellett nem csak könyveket, hanem kortárs képzőművészeti alkotásokat is gyűjtünk” – fogalmazott.

Az Esterházy-könyvtár gyűjteménybe kerülésével kapcsolatban H. Hubert Gabriella kiemelte: „Elsősorban nem a hagyományos értelemben vett kultuszt, ez esetben az Esterházy-kultuszt akarjuk építeni. Ez nem a mi feladatunk, hanem a régít (Podmaniczky-Degenfeld Könyvtár) és az újat (Esterházy Péter és Gitta Könyvtár) akarjuk összekapcsolni, belevinni tágabb értelemben a magyar, szűkebb értelemben az evangélikus kultúra vérkeringésébe.” Az Evangélikus Országos Gyűjtemény igazgatója hozzátette, hogy az Esterházy-család ajándékaént a gyűjteményhez került könyvtár „egybevág stratégiai céljainkkal is, hiszen évek óta törekszünk kortárs művészeti gyűjteményünk gyarapítására is. Többek között *Benczúr Emese*, *Karátson Gábor* és *Konok Tamás* meghatározó alkotásaival bővült kortárs képzőművészeti gyűjteményünk. Ezek nagyon jól harmonizálnak az Esterházy-könyvtárral.” Az igazgatótól megtudtuk, hogy az evangélikus gyűjtemény azt a missziót is teljesíti, hogy az egyház ablakát a külvilág számára is kitarja. „Ezt az ablaknyitást még színesebbé teszi az, hogy egy, a gyűjteményünk egészét tekintve kevésbé képviselt területen is értékmentést végezhetünk. Esterházy Péter és Gitta Könyvtára mind egyedi darabjaiban, mind egészében olyan érték, amire büszkék vagyunk, hogy mi őrizhetjük és szolgáltatathatjuk” – fogalmazott Hubert.

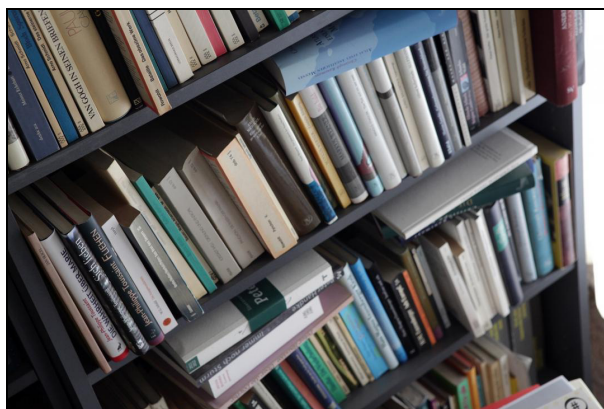
Mit tartalmaz az Esterházy Péter és Gitta Könyvtár?

Hubert Gabriella kifejtette, hogy „a magyar irodalom és a német irodalom hangsúlyosan szerepel ebben a könyvanyagban. Néhány, a családban öröklődő könyv is előfordul a könyvgyűjteményben és természetesen rengeteg dedikált kötettel is találkozhatunk. Főleg Esterházy Gitta érdeklődési körét tükrözi a nagy számú képzőművészeti album és természetesen nagy számú történelmi tárgyú könyv is alkotja a könyvgyűjteményt.”

Fabiny Tamás elmondta, hogy az Esterházy család a könyvtár egyházunknak adományozásán túl azt is vállalta, hogy összegyűjti és a gyűjteménynek adja Esterházy Péter eddig megjelent könyveinek összes kiadását, mely az idegen nyelvű kötetekre is kiterjed. A családdal való jó együttműködést jelzi továbbá, hogy mindezt nem csak visszamenőlegesen, hanem a jövőre vonatkozóan is vállalta család. Mint megtudtuk, a tervezett könyvtárrészleg nem csak a könyvek kerülnek majd bemutatásra, hanem egyes személyes tárgyakat is ki fognak állítani.

Pröhle Gergely a könyvtár dedikált példányait említve elmondta, hogy „a hálózat kutatás szempontjából nagyon fontos, hogy milyen kéziratos ajánlással ellátott kötetek vannak Esterházy Péter és Gitta könyvei között. Egykori múzeumigazgatóként is nagyon fontosnak tartom, hogy kiváló szerzőink hagyatéka Magyarországon maradjon, hiszen így válik igazán kutathatóvá, értékelhetővé a magyar anyanyelvi, irodalmi, kulturális hagyományba való illeszkedésük. Ezért is köszönöm a családnak, hogy a könyvek esetében így döntött. Ezzel a gyűjtemény a magyar közgyűjteményi hálózat elemévé válik” – tette hozzá az országos felügyelő.

Az Evangélikus Országos Gyűjtemény az Esterházy Péter és Gitta Könyvtárnak nem csak a feldolgozását és digitalizálását tervezi, hanem ki is tágítják majd a kört és az olvasókhöz fordulnak: „Gyűjtést indítunk, hogy ki-ki digitális formában küldje el azokat a dedikációkat, vagy az Esterházy által kézzel javított szövegek oldalait, amelyek a tulajdonukban vannak. Ezzel arra törekszünk, hogy minél teljesebben sikerüljön ezeket a magánkézben lévő kötetekben olvasható kézirásokat a jövő számára megörökíteni” – tudtuk meg a gyűjteményvezetőtől.

Fotó: Esterházy Marcell

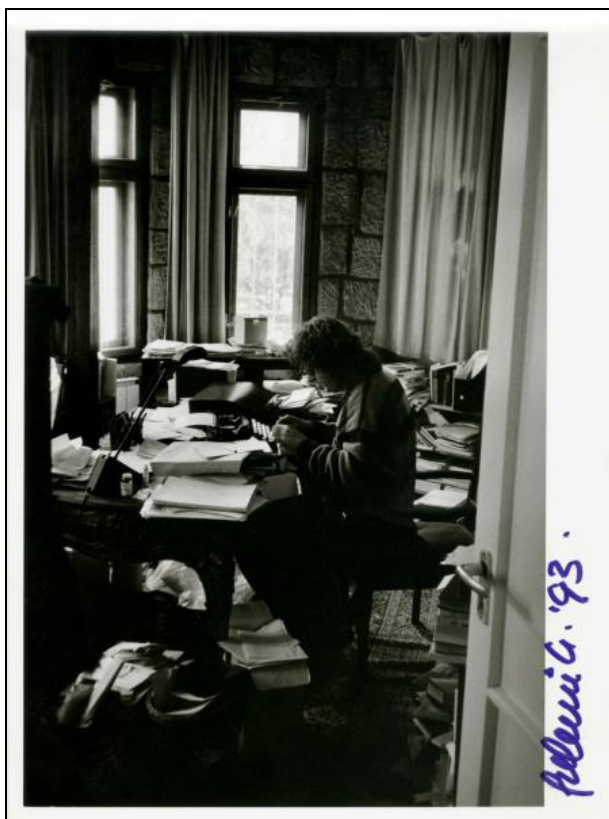
Mikortól lesz elérhető a könyvtár?

Az Evangélikus Országos Gyűjtemény munkatársai 2020 áprilisában tervezték, hogy az Esterházy-könyvtár feldolgozását megkezdik, ezt azonban a koronavírus-járvány miatt későbbi időpontra kellett halasztaniuk. Hubert Gabriella a feldolgozással kapcsolatban elmondta, hogy több lépésben kívánják bemutatni és elérhetővé tenni a könyvtárat.

„Az Evangélikus Országos Gyűjtemény minden egységének, így a könyvtárnak is saját honlapja van. Az Evangélikus Országos Könyvtár honlapján belül külön alfejezetet szentelünk az Esterházy Péter és Gitta Könyvtárnak és az ott folyó munkának, híreknek, eseményeknek. A honlapnak egyrészt lesz egy népszerűsítő része, másrészt a tudományos kutatás számára is információkat közlünk majd. Itt a feldolgozás üteméről is tájékoztatunk, valamint a munkafolyamat során feltárt minden érdekesebb pillanatról is hírt fogunk adni. Így nem kell a teljes feldolgozási munka végét megvárni, mind a kutatók, mind az Esterházyt szerető olvasók számára is követhető lesz a feltárás folyamata” – mondta a gyűjteményi igazgató, aki arra is kitért, hogy munkájukkal arra is törekednek, hogy a tudományos és közművelődési vérkeringésbe minél inkább bekapcsolják ezt a könyvtár-egységet.

Mindezekon túl, az Esterházy-könyvtárat különböző eseményeken tervezi majd bemutatni az Evangélikus Országos Gyűjtemény. Hubert Gabriella kifejtette: „A gyűjtemény az egyetemek és a tudományos kutatók felé nyitottan közös projekteket is végez. Nyilvánvaló, hogy az Esterházy-könyvtár vonatkozásában is ezt fogjuk tenni.” A gyűjteményi igazgató elmondta, hogy 2022 őszére tervezik a könyvtár méltó körülmények közötti megnyitását,

amely időpontra elkészítik a könyvtár számítógépes feldolgozását is. „Addig is a virtuális térben lesz jelen a könyvtár” – tette hozzá a gyűjteményvezető.

Fotó: Szabó András / Esterházy Péter Archivum

Esterházy Péter és a teológia

Irodalmárok és szépirodalmat szerető olvasók számára mindig is csemege volt az Esterházy szövegekben található vendégszövegek felfejtése. A könyvtár evangélikus egyházhoz kerülésével abban is bízhatunk, hogy ennek egy meghatározó szegmense, az Esterházy Péter által szinte minden szépirodalmi művében megtalálható bibliai és teológiai vendégszövegek szélesebb kutatása is

elkezdődik. „A Fuharosok is tele van olyan motívummal, apokaliptikával, teológiailag is minősíthető vonatkozásokkal, melynek feldolgozásához teológiai ismeret is szükséges” – mondta Fabiny Tamás. Az evangélikus elnök-püspök a Javított kiadással kapcsolatban megjegyezte, hogy egyrészt nagyon izgalmas az ügynökkérdés, mellyel akkor már az egyházban és a társadalomban is foglalkoztunk, de a könyv teológiai értelemben is kincsesbánya: Magam akkortájt írtam Júdásról a habilitációs dolgozatomat. Bámulatra méltó, hogy Esterházy Péter milyen igényesen dolgozott fel sok Júdással kapcsolatos anyagot! Ezeket a szövegeket édesapjának gyűjtötte, mintegy reflexióként. A szövegben valahol írja is, hogy »Na, öreg, ennyit tudtam kihandlizni neked«. A Javított kiadásban nem egyszerű egyházi vagy vallási hatástörténeti értelmezéssel találkozunk, hanem szakirodalmi ismerettel. Esterházy teológiailag is meghökkentően jól értelmezett, ugyanakkor a szépirodalom igényességével dolgozta be ezeket a vendégszövegeket alkotásába.”

Az evangélikus elnök-püspök teológiailag is nagyon izgalmas munkának tartja Esterházy Péter 2013-ban megjelent Egyszerű történet vessző száz oldal – a Márk változatot könyvét is. „Esterházy Péter ennek a műnek a létrejöttéhez nagyon komoly márki teológiai szakirodalmat dolgozott fel” – mondta Fabiny Tamás. Az elnök-püspök elmesélte, hogy Esterházy Péter 2015 januárjában volt a Budavári Evangélikus Szabadegyetem résztvevője, ahol éppen erről a kötetéről beszélgettek. „Oda nem csak a könyvét, hanem teológiai szakkönyvet is magával hozott, hogy pontosan tudjon idézni”.

Forrás: <https://www.evangelikus.hu/esterhazy-peter-gitta-konyvtar>

Válogatta: Berke Barnabásné

A Telekom elindítja kereskedelmi 5G szolgáltatását

A Telekom április 9-én elindította kereskedelmi 5G szolgáltatását. A szolgáltatás 5G-képes készülékkel és arra alkalmas havidíjas díjcsomaggal használható Budapest és Zalaegerszeg bizonyos részein.

A szolgáltató az 5G hálózati képességet 6 hónapig biztosítja az értékesíthető portfóliók korlátlan mobiladatot tartalmazó csomagjaira; míg ha az előfizető 5G készüléket vásárol, akkor az értékesíthető lakossági portfólió 10 GB, illetve az értékesíthető kisüzleti portfólió 15 GB adatmennyiséget tartalmazó díjcsomagjai mellé 3 hónapig érhető el az 5G képesség, amelyet automatikusan és folyamatosan aktivál az érintett ügyfeleknek a Telekom. Az eddigieknél jóval nagyobb adatátviteli sebességet, alacsony késleltetést, és rengeteg hálózati eszköz csatlakozását lehetővé tevő 5G technológia számos új lehetőséget nyit majd az ipari és lakossági felhasználásban.

A szolgáltatás induláskor Budapesten a belváros egyes részein, a Telekom Könyves Kálmán körüli székházában és az azzal szomszédos Groupama Arénában, a Puskás Ferenc stadionban, Zalaegerszeg belvárosában, valamint a zalaegerszegi ZalaZone járműipari teszt pályán érhető el. Igénybevételéhez az 5G hálózati lefedettség mellett 5G-képes készülékre és megfelelő mobiladatcsomagra van szükség.

Az 5G szolgáltatást a Telekom a Korlátlan Net, Korlátlan Net Max, Flotta Korlátlan Net vagy Üzleti

Adat Korlátlan mobilinternet szolgáltatással rendelkező vagy arra váltó ügyfeleinek 6 hónapra; az új 5G-képes eszközt vásárló és a Net 10 GB, Flotta Net 10 GB, Flotta Net 20 GB, Üzleti Adat 15 GB mobilinternet csomagok valamelyikét választó vagy azzal rendelkező ügyfeleinek pedig a vásárlást követő aktiválástól számított 3 hónapra biztosítja díjmentesen, promóciós jelleggel.

A Telekom portfóliójában jelenleg két 5G-képes készülék található meg, az LG V50 és a Huawei Mate 20X 5G, azonban hamarosan a készülékkínálatban lévő Samsung 5G készülékek is 5G-képesé válnak egy szoftverfrissítést követően. Természetesen a választék az év végéig bővülni fog több gyártó 5G-képes eszközeivel is. A Telekom kereskedelmi 5G szolgáltatása a 3,6 GHz-es frekvenciasávban működik. A 2G, 3G, 4G technológiákhoz hasonlóan a kereskedelmi indulásnál működő 5G állomások kiépítésében az Ericsson Magyarországot volt a Magyar Telekom partnere.

„A Magyar Telekom hosszú ideje készül az 5G bevezetésére, több éve vizsgálja az 5G technológiát és a benne rejlő üzleti lehetőségeket, és fél éve teszt hálózatot is működtet. Ennek is köszönhető, hogy néhány nappal a sikeres frekvenciaaukción eredményhirdetését követően már el tudjuk indítani kereskedelmi 5G szolgáltatásunkat. Az eddigieknél jóval nagyobb adatátviteli sebességet, alacsony késleltetést, és rengeteg hálózati eszköz csatlakozását lehetővé tevő 5G technológia számos új lehetőséget nyit majd úgy az ipari felhasználásban, mint az emberek mindennapi életében. Az újonnan elnyert frekvenciák révén tovább fejleszthetjük a kiemelt fontosságú mobilhálózati infrastruktúránkat, terveink szerint az év végére tovább növeljük majd az 5G területi lefedettségét, hogy minél több ügyfél számára elérhetővé váljon a mobiltechnológia legújabb generációja” – mondta el *Rékasi Tibor*, a Magyar Telekom vezérigazgatója.

Az újonnan elnyert frekvenciák az 5G üzleti és ipari felhasználását is elérhető közelségbe hozzák, és új távlatokat nyitnak meg az IoT (Dolgok Internetje) világában, amelyre többek között campus

megoldásokkal készül a Magyar Telekom és a T-Systems Magyarország. Az 5G szolgáltatással rugalmas, magas rendelkezésre állású vezeték nélküli kapcsolatra terelhetők kiemelt fontosságú rendszerek, de teljesen új felhasználási lehetőségek is nyílnak, egyszerűbbé és hatékonyabbá téve

például a gyártást, a logisztikát, a közlekedést vagy az okos városok működtetését.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/140545/a-telekom-elinditja-kereskedelmi-5g-szolgaltatast>

Válogatta: Berke Barnabásné

Adatvédelmi szempontból aggályos a Zoom

A videokonferencia-szolgáltatást komoly hiányosságok jellemzik.

A koronavírus miatti karantén okán az amerikai cég ajánlata jelenleg különösen népszerű: az év első két hónapjában több aktív felhasználó kezdte el használni, mint a teljes tavalyi évben. A vállalat tőzsdei értéke alig pár nap alatt több, mint 70 százalékkal emelkedett. A probléma csak az, hogy a Motherboard elemzése szerint a Zoom iOS-alkalmazása adatvédelmi szempontból aggályos lehet.

Kiderült többek között, hogy a cég videokonferencia-alkalmazása az emberek beleegyezése nélkül továbbít adatokat a Facebooknak akkor is, ha illető nem is tagja a közösségi portálnak. Az ilyen jellegű adattovábbítás egyébként nem szokatlan, számos fejlesztő használja a Facebook szoftverfejlesztő csomagját azért, hogy információkat és adatokat juttasson el a közösségi oldalnak. Általában erre a programok adatvédelmi irányelveiben felhívják a felhasználók figyelmét.

A Zoom esetében a Google Ads és a Google Analytics ugyan szerepel a külső partnerek között, de a Facebook nem. A kapcsolat ráadásul már a

kliensalkalmazás első megnyitásakor létrejön és a továbbított információk között vannak a használt mobilkészlet típusa, modellszáma, az adott időzóna és város, ahol a szoftvert elindították.

Pat Walshe, a Privacy Matters aktivistája sokkolónak nevezte a jelenséget, amelyet Will Strafach iOS-kutató és a Guardian nevű magánéletet védő iOS-alkalmazás létrehozója megerősített. A gyakorlat miatt bírálta a Zoomot az Electronic Frontier Foundation (EFF) is, amely rávilágított, hogy a felhasználók valós idejű tevékenységei, tartózkodási helyei, operációs rendszerei és IP-címei szintén ismertté válnak a Zoom fejlesztői és a Facebook előtt. Sőt, ha valaki egy hívást rögzít a Zoom segítségével, akkor a felvételhez hozzá lehet férni, legyen szó videóról, audioanyagról vagy chatfájlról.

Johannes Caspar hamburgi adatvédelmi biztos úgy vélte, hogy a programhoz mindenképpen kritikusán kell viszonyulni. *Mike Kuketz* IT-biztonsági szakértő pedig az elemzésében kiemelte, hogy a szolgáltató az adatokat számos helyre továbbíthatja, így csak azt tudta tanácsolni, hogy, aki teheti, kerülje el a Zoom használatát.

A platform a kritikák hatására bejelentette, hogy az iOS-szoftverét frissítette és az új változat már nem küld titokban információkat a Facebooknak. A Zoom helyett alternatíva lehet egyébként a Jitsi, amely nyílt forráskódú és akár saját szerverre is telepíthető, ráadásul titkosított video- és audio-kapcsolatokat alkalmaz.

Forrás: <https://sq.hu/cikkek/it-tech/140414/adatvedelmi-szemponthol-aggalyos-a-zoom>

Válogatta: Berke Barnabásné

Jelentősen megnőtt a Facebookot használók száma

A jelenség nem csupán Olaszországban figyelhető meg.

Alex Schultz, a Facebook elemzésekért felelős alelnöke és *Jay Parikh*, a társaság infrastruktúráért és műszaki dolgokért felelős alelnöke közös blogbejegyzésében taglalta, hogy az elmúlt időszakban egyre többen kommunikálnak a közösségi platformon. Az adatok alapján a hírfunkciók használata több mint 50 százalékkal nőtt, míg Olaszországban minden ajánlat (Facebook, WhatsApp, Instagram) használata 70 százalékkal. A csoportos hívások száma februárban 1000 százalékkal emelkedett.

Érdekeség ugyanakkor, hogy anyagilag e forgalomnövekedésből az óriáscég nem igazán profitált. Ez elsősorban arra vezethető vissza, hogy a hírszolgáltatások alkalmazása nem jelent reklámbevételt, hirdetések ugyanis elsősorban a hírfolyamban és az Instagramon jelennek meg. Tovább rontja a helyzetet, hogy számos cég jelentős mértékben visszafogta a reklámköltségét, ez pedig komoly hatással volt a Facebook bevételeire is.

A megnövekedett forgalmat a vállalat által alkalmazott infrastruktúra még bírja, ami annak köszönhető, hogy eleve úgy lett kialakítva, hogy akár az olimpiai játékok vagy az új esztendő idején lévő nagyobb forgalommal is megbirkózzon. A mostani szituációban viszont szinte naponta dőlnek meg a forgalmi rekordok, amely egy sokkal nagyobb, hosszabb és egyben megterhelőbb kihívást jelent.

A The New York Times szerint jelenleg 45 000 Facebook-alkalmazott dolgozik otthonról és a cég bejelentette, hogy bizonyos régiókban korlátozni fogja a közösségi portálon és az Instagramon feltehető videók képminőségét.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/140377/jelentosen-megnott-a-facebookot-hasznalok-szama>

Válogatta: Berke Barnabásné

Kutathatóvá tesszük a lementett internetet

Segíts te is menteni a magyar webet!

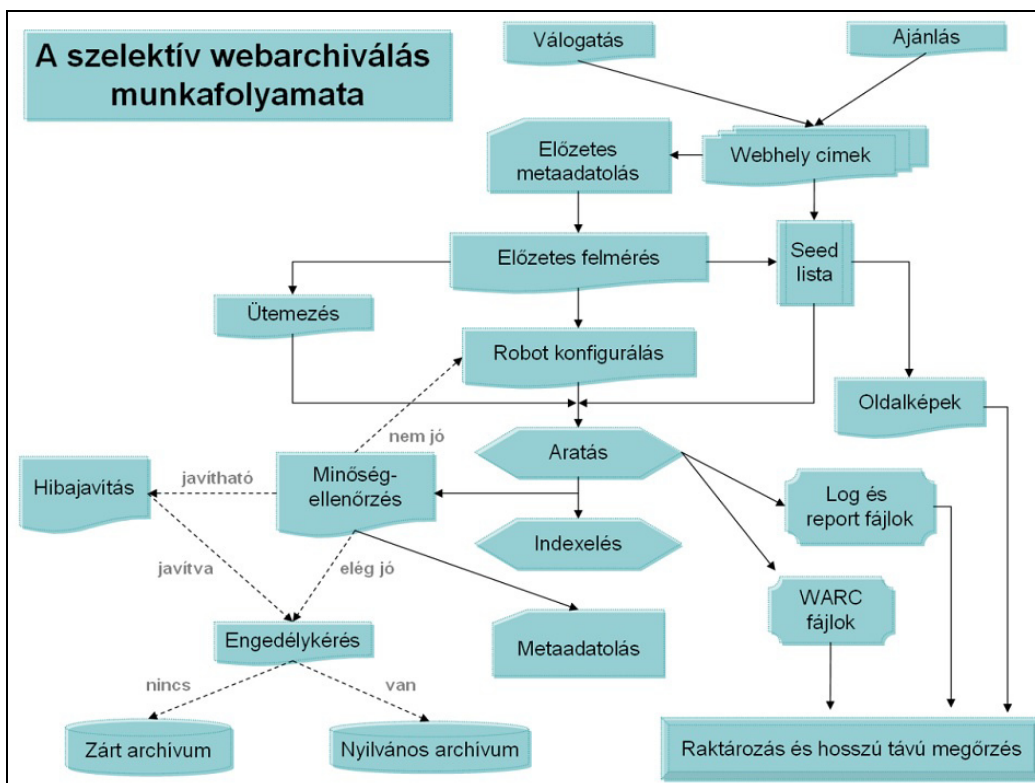
Napjainkban az információáramlás leginkább a digitális térben történik – különösen most, amikor a világot lebénító koronavírus-járvány miatt a személyes kapcsolattartás lehetőségei erősen korlátozottak.

Ma még természetesnek vesszük, hogy egy, az internet által biztosított felület elérhető, és onnan számunkra fontos adatokat, tényeket, ismereteket szerezhethetünk. Megszoktuk, hogy az általunk keresett információ megszerzéséhez nem szükséges helyet változtatni. Az internet a legkomplexebb médium, amellyel az elmúlt száz évben találkoztak a közgyűjtemények. Az előző két évtizedben nagyon sok értékes tartalom csak online formában

jelent meg, archiválás nélkül. Mindnyájunk által akár a hétköznapi szintjén is tapasztalható tény, hogy a webes tartalmak a legtöbbször eltűnésre vannak ítélve.

Az Országos Széchényi Könyvtár már a kétezres évek elején felismerte, hogy nemcsak a magyar identitás szempontjából fontos dokumentumok megőrzésére van szükség, hanem az illékony online tartalmak mentésére is. 2020 márciusától az OSZK webarchívuma nyilvánosan is elérhetővé és interaktívvá vált.

A magyar weboldalak tömeges mentésének lehetőségét az Országos Széchényi Könyvtár informatikai fejlesztéséhez szükséges források biztosításáról szóló 1605/2016. (XI. 8.) kormányhatározat alapján kidolgozott *Országos Könyvtári Rendszer (OKR)* fejlesztési programja biztosítja.

A szelektív webarchiválás munkafolyamata

A nemzeti könyvtár webarchívuma azzal a céllal jött létre, hogy reprezentatív képet nyújtson az egy adott időszakban nyilvánosan elérhető, a magyar közönségnek szánt és a kulturális örökség részét képező online tartalomkínálatról, a hungaricumok körébe tartozó elektronikus anyagokról. A webarchiválási tesztprojekt keretében a nemzeti könyvtár 2019 végén már mintegy 250 ezer webhelyet, 35 terabájt összmennyiségű adatot mentett le. Az eltárolt fájlok és URL-címek száma megközelíti a 600 milliót. Ami az aktuális híreket illeti, az OSZK Webarchívuma február eleje óta heti rend-

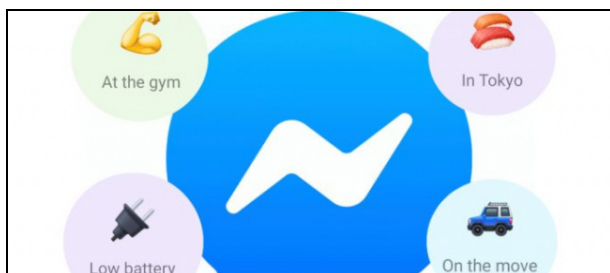
szerességgel menti a koronavírus-járványról szóló magyar nyelvű híreket és információkat. Jelenleg már közel 90 forrás került begyűjtésre, köztük a nagyobb hazai és határon túli híroldalak témával foglalkozó cikkei, a kormányzat és más szervezetek, intézmények internetes tájékoztató anyagai, valamint az egészségügyi portálok egyes aloldalai.

Forrás:

https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2020/04/01/kutathatovatezzuk_a_lementett_internetet

Válogatta: Berke Barnabásné

Új funkció kerülhet a Facebook Messengerbe

A jövőben látható lesz a felhasználó tartózkodási helye és az éppen végzett tevékenysége.

A TechCrunch arról számolt be, hogy a Facebook egy új Auto Status funkción dolgozik a Messengeréhez. Amennyiben az Auto Status aktiválva lesz, akkor a szoftver követni fogja az adott személyt és annak ismerőseinek figyelmét mindig felhívja arra egy ábra formájában, hogy az illető éppen hol tartózkodik és mit csinál. A felhasználók bármikor be-, illetve kikapcsolhatják majd a funkciót, továbbá azt is eldönthetik, hogy melyik barátjuk kapja meg az értesítéseket.

Az Auto Status ugyanakkor pontos címeket nem fog közölni, csak azt, hogy az illető mondjuk egy kávézóban van vagy úszik, sétál, kerékpározik, moziban vagy repülőtéren tartózkodik, sőt, még azt is, hogy a készüléke éppen lemerülőben van vagy tölti. A funkció emellett lehetővé teszi majd, hogy az adott személy találkozhatson a barátaival vagy kapcsolatba léphessen velük, hiszen gyorsan és könnyedén megtudhatja, hogy ki tartózkodik a közelében is ki nem.

Miután a cég fejlesztői még a tesztelési szakasz elején tartanak, így egyelőre nem lehet tudni, hogy a funkció pontosan mikortól lesz elérhető a Facebook Messenger használók számára. A TechCrunch rámutatott, hogy a társaság már 2018 eleje óta jelen van ezen a területen, az első próbálkozása az úgynevezett manuális emodzsi státusz volt. Érdekesség, hogy az Auto Status nem egy teljesen új funkció lesz, hiszen már tavaly októberben megjelent a hasonló elven működő Threads form Instagram nevű csevegőalkalmazás.

Forrás: <https://sg.hu/cikkek/it-tech/140432/uj-funkcio-kerulhet-a-facebook-messengerbe>

Válogatta: Berke Barnabásné

[KATALIST] Tájékoztatás a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 52. Vándorgyűléséről

Judit Gerencsér mkefotitkar@gmail.com

2020. Ápr. 8., Sze, 15:39:23 CEST

Tisztelt Kollégák!

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Elnöksége 2020. április 1-én tartott elnökségi ülésén áttekintette az 52., Budapestre, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemre tervezett vándorgyűlés szervezésének helyzetét.

Sajnálattal kellett megállapítani, hogy a vándorgyűlés szervezése, az elnökség és a szervező kollektíva minden erőfeszítése ellenére, az ismert járványügyi helyzet következtében ellehetetlenült, sem technikai, sem munkatársi oldalról nem lehet biztosítani ennek az országos nagy rendezvénynek a lebonyolítását. A vezetőség egyértelműen kinyilvánította, hogy a résztvevők egészségének megóvása a legfontosabb prioritásunk.

Mindezek figyelembevételével az Elnökség úgy határozott, hogy lemond az idei könyvtáros vándorgyűlés megszervezéséről.

A vándorgyűlés programjával összefüggő, de önállóan is lebonyolítható pályázatok, elismerések közül meghirdetésre kerül az Év Fiatal Könyvtárosa pályázat, az MKE Emlékéremre jelölés, és lehetőség lesz a Fitz József díj odaítélésére is.

Az Elnökség köszönetét fejezi ki mindenkinek, aki a vándorgyűlés eddigi előkészületeiben, szakmai, kulturális vagy egyéb programjainak szervezésében közreműködött, ötleteivel, kezdeményezéseivel segítette munkánkat.

Reméljük, hogy ez a befektetett munka nem vész kárba, és a következő vándorgyűlés szervezése során hasznosítható lesz!

Budapest, 2020. április 8.

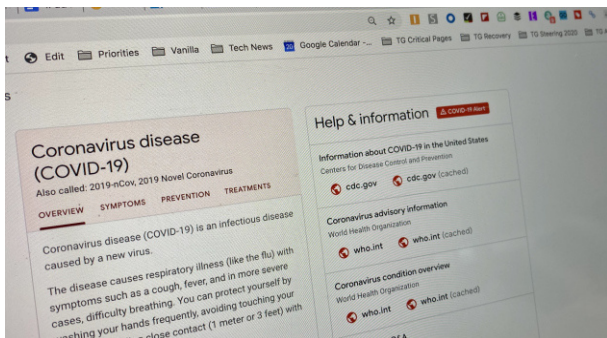
Barátné Prof. Dr. Hajdu Ágnes
a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöke

Forrás: <https://listserv.niif.hu/pipermail/katalist/2020-April/041281.html>

Válogatta: Fonyó Istvánné

A Facebook a koronavírus-járványon is keres

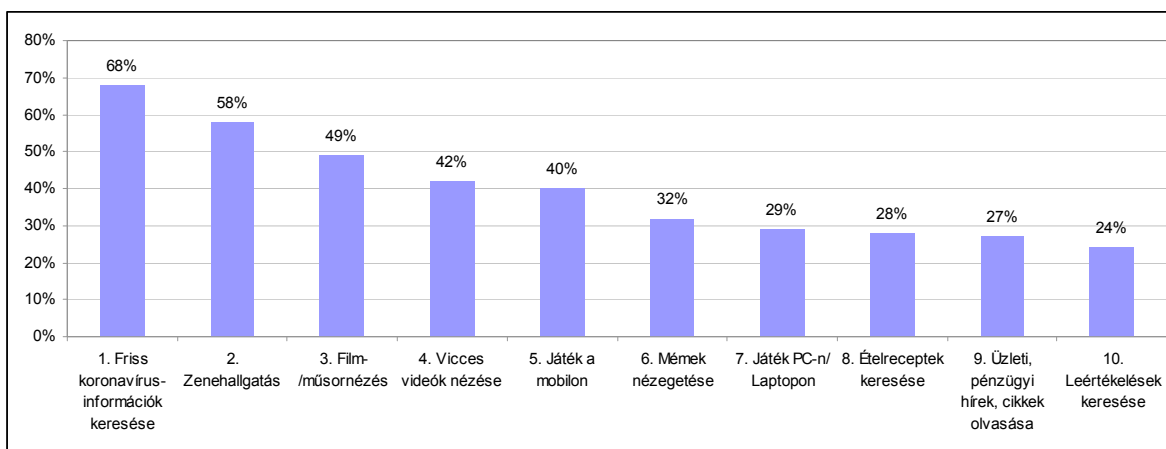
A felhasználók nem bíznak a hitelességében, mégis minden korábbinál fontosabbá vált a Facebook szerepe a hírfogyasztásban.

Az USA-ban és az Egyesült Királyságban a netezők most elsősorban arra használják a netet, hogy a koronavírus-helyzetről gyűjtsenek friss információkat. A GlobalWebIndex egy friss jelentése szerint, amihez az adatokat március végén vették fel, a netezők 68 százalékának ez az elsődleges tevékenysége a világhálón.

Legyen az szegény vagy gazdag, fiatal vagy öreg, első számú témája a koronavírus. Ez alól csupán a

A tíz legnépszerűbb online tevékenység koronavírus idején

[GWI Coronavirus Research 2020 April: legnépszerűbb tevékenységek](#) Infogram

vírus által legkevésbé veszélyeztetett korosztály, a Z generáció (16-23 évesek) jelent némileg kivételt. Körükben ugyanis a második helyre szorult ez a tevékenység 67 százalékkal, számukra az online zenehallgatás fontosabb és gyakoribb tevékenység (71 százalék). A számokból az is kiderül, hogy a férfiakat jobban foglalkoztatja a téma, mint a nőket: a férfiak 73 százalékának ez a legfőbb tevékenysége a neten, míg a nők körében csak 62 százalékának – de mindkét csoportban ez az első!

Az összes többi tevékenység szignifikánsan kevesebb netező életének a szerves része. Ezek sorrendben az online zenefogyasztás (58 százalék), filmek-műsorok nézése (49 százalék), vicces videók keresése és nézése (42 százalék), játék a mobiltelefonon (40 százalék), illetve mémek nézegetése (32 százalék).

A vicces tartalmak iránti érdeklődés korrelál a keresésekkel is: a koronavírus-hírek mellett a második legnépszerűbb téma a humoros és pozitív tartalom. Ami viszont szinte teljesen eltűnt a keresésekből, az az utazási, vakációs lehetőség. Még a legfiatalabb korosztály körében is csak minden ötödik válaszadó mondta, hogy rendszeresen keres ilyen információkat a neten.

A kutatásból az is kiderült, hogy a felhasználók egyre jobban megválogatják a koronavírusra vonatkozó hírforrásaikat. Az USA-ban főleg a WHO által közölt információkban bíznak (61 százalék), és sokkal kevésbé a Trump-kormányzattól származó tájékoztatásban. A britek ezzel szemben inkább a kormányzati webhelyeken (62 százalék) keresnek koronavírussal kapcsolatos híreket.

A közösségi oldalakon megjelenő információkkal szemben alacsony a bizalom (17 százalék), de a nyomtatott lapok megítélése is nagyjából ezen a szinten van. Ennek ellenére a Facebookot használják a leggyakrabban, hogy hozzájussanak a friss hírekhez (lásd lentebb).

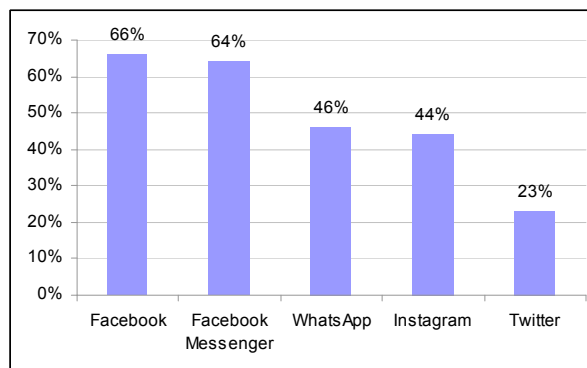
Zuckerberg ebből is profitál

A médiafogyasztás a járvány kitörése óta folyamatosan növekszik, főleg a videós tartalmaké. Az amerikaiak 87 százaléka, a briteknek pedig a 80 százaléka állítja, hogy azóta több tartalmat fogyaszt, mindenekelőtt tévéműsorokat tévében vagy online streaming formájában, valamint online videókat.

A növekedés a Z generációnál volt a legkisebb (ők valószínűleg korábban is nagy fogyasztók voltak): alig több mint fele állítja, hogy több online videót fogyaszt. Körükben egyébként az olyan csatornák a népszerűek, mint a YouTube vagy a TikTok.

A hírfogyasztásban még inkább megnőtt a közösségi oldalak szerepe. A válaszadók 48 százalékának ez lett az elsődleges tevékenysége a közösségi oldalakon. Ezen a téren egyébként az egyes korosztályok között elég komoly különbség van. Az idősebb generáció, azaz a baby boomerek (57–64 éves korosztály) inkább baráti kapcsolattartáshoz

használja a platformot, míg a legfiatalabb generációnak ez az egyik legfőbb hírforrása.

[GWI Coronavirus Research 2020 April: online kapcsolattartás](#) Infogram

A saját vélemény megosztása is fontosabb lett. A válaszadók 28 százaléka mondta azt, hogy a járvány következtében inkább hajlamos megosztani véleményét az általa használt közösségi oldalakon.

Az adatfelvételnél megkérdezték azt is, hogy ki milyen app vagy szolgáltatás segítségével tartja a kapcsolatot a barátaival és a családja nem vele élő tagjaival. Az első négy helyen a Facebook által fejlesztett vagy felvásárolt alkalmazás áll: maga a Facebook (66 százalék), a Facebook Messenger (64 százalék), aztán némileg leszakadva a WhatsApp (46 százalék) és az Instagram (44 százalék). Minden más csak utánuk, és nagyon leszakadva következik.

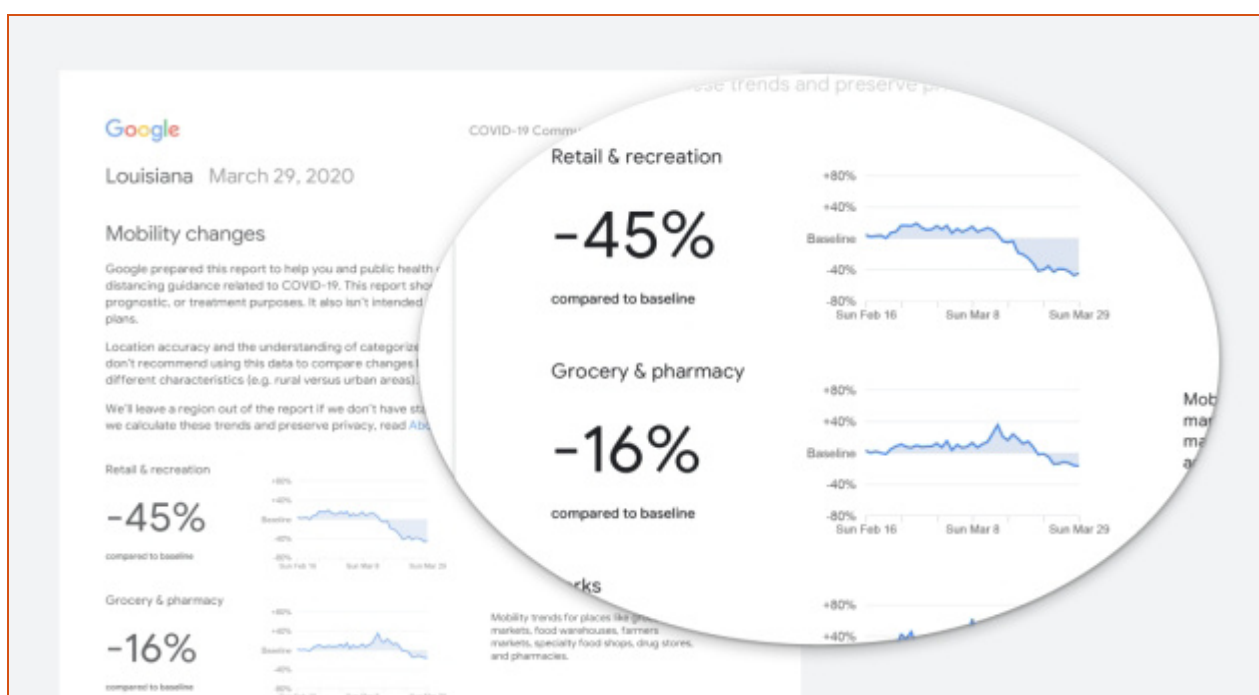
Forrás: <https://bitport.hu/a-britek-es-az-amerikaiak-ketharmada-foleg-koronavirus-informaciokat-keres-a-neten>

Válogatta: Fonyó Istvánné

A Google szerint Pest megye a legfegyelmetlenebb

A keresőóriás összegereblyezte a rendelkezésre álló adatokat, és azokból országokra, sőt kisebb régiókra lebontott statisztikákat gyár

tott. Ezekből jól látszik a korlátozó intézkedések hatása, de az is, hogy lenne min javítani nálunk is.

A Google igyekszik odatenni magát a koronavírus elleni küzdelemben. A cég egy részletes tájékoztató oldal összerakása mellett például adományoz és adományokat is gyűjt a járvány hatásainak mérséklésére, a vírus terjedésének mihamarabbi megállítására. Legutóbb viszont olyasmivel rukkoltak elő, ami igazán profilukba vág: begyűjtött személyes adatokból kreáltak területekre bontott elemzést.

Covidity Report

A COVID-19 Community Mobility Reportnak nevezett jelentések azokra az androidos eszközökre épülnek, amelyeknél a felhasználó engedélyezte a

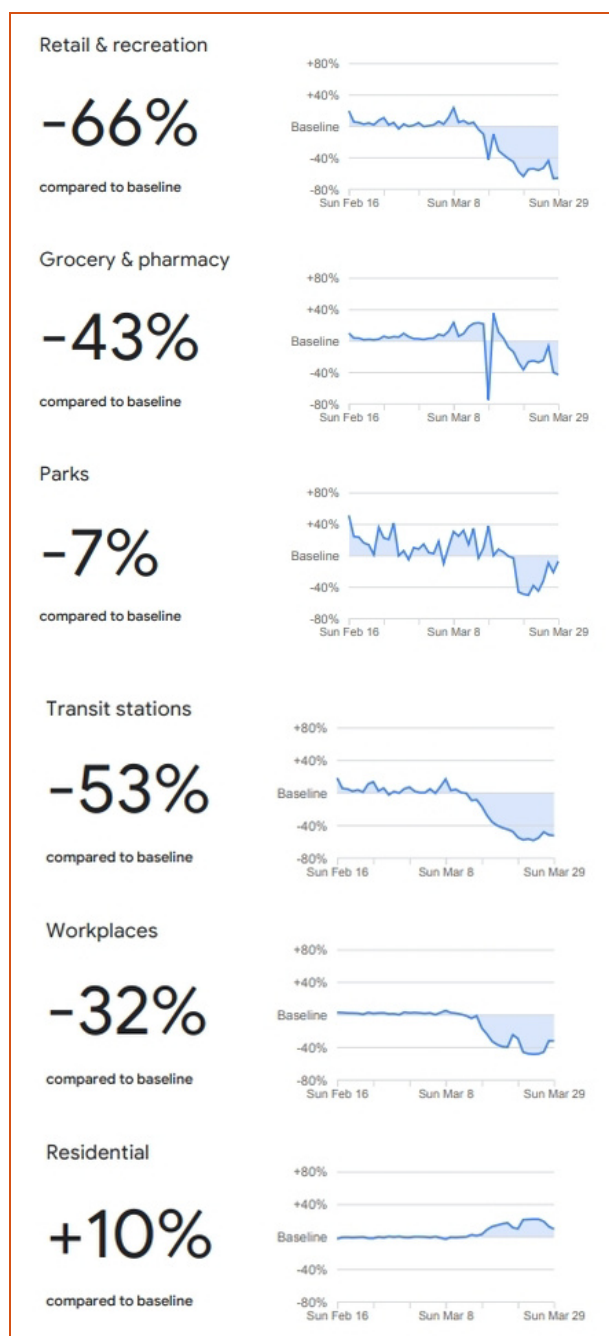
Google-nek a helyadatok folyamatos rögzítését. Ezekből a cég az egyes helyek különböző funkciói szerinti bontásban képes trendgörbéket felrajzolni. Jelen esetben azt vizsgálták, hogy a január 3-tól február 5-ig tartó időszak átlagához képest miként alakult az azt követő napok forgalma az adott helyszíneken. Természetesen az aggregált végeredmény semmilyen módon nem alkalmas arra, hogy bárkit egyedileg beazonosítsanak.

A jelenleg 131 ország adatait tartalmazó jelentéscsokor a kormányzatok és egészségügyi szervezetek mellett a lakosság tájékoztatására is alkalmas. A kirajzolódó görbék alapján például akár egyén szintjén is juthatunk olyan döntésre, hogy érdemes

lenne komolyabban venni a korlátozásokat, illetve az egyéb, megelőzést célzó felhívásokat.

Sétálgatunk, sétálgatunk?

A riportok között megtaláljuk a hazai adatsorokat, amelyekből természetesen kitűnik, mikortól léptek életbe itthon a vírus terjedését lassítani hivatott intézkedések, mint amilyen például az iskolák bezárása, vagy éppen a mozik korlátozása volt. Országos szinten így állunk jelenleg:

A plázák, éttermek, kávézók, mozik, múzeumok és egyéb hasonló intézmények látogatottsága pár hét alatt a harmadára zuhant. Az élelmiszerboltok vásárlóforgalma értelemszerűen ennél valamivel kisebb mértékben csökkent, de még így is jelentős a visszaesés. (A grafikon közepe felé látható „árok” egyébként március 15-én van, amikor általában zárva tartottak az üzletek.) A parkok, szabadidős tevékenységre alkalmas helyszínek forgalma viszont a kezdeti csökkenést követően mostanra majdhogynem elérte az év eleji normál ügymenet szintjét, ami nem túl hízelgő adat a magyar lakosságra nézve.

Az utolsó három görbéből szépen kiolvasható a tömegközlekedési eszközök hanyagolása, illetve az is, hogy honfitársaink közül sokan nem mentek munkába az elmúlt néhány hét alatt. A Google reprezentatívnak egyáltalán nem tekinthető adatai alapján nagyjából minden harmadik dolgozó tud vagy kényszerül otthon maradni.

Bár megyékre lebontva is közöl adatokat a cég, ezeket a rendelkezésre álló kisebb adatbázis miatt érdemes némi fenntartással nézegetni. A különböző típusok szerinti görbék jó része egyébként nagyjából hasonlóan alakul hazánk kisebb régióiban, ám a parkok és egyéb szabadidős rekreációs helyszínek látogatottságában markáns különbségek mutatkoznak. Ebből a szempontból Pest megye tűnik a leginkább renitensnek. A keresőóriás szerint ugyanis több mint másfélszer annyian látogattak el ilyen helyekre a megyében, mint tették azt január folyamán. (Ebben az emelkedésben természetesen közrejátszik az időjárás javulása is, de ennek ellenére nem túl biztató az, hogy ilyen sokan indultak útnak járvány idején.)

Forrás: <https://bitport.hu/a-google-szerint-pest-megye-a-legfegyelmetlenebb>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Ebben a négy pontban benne van a távmunka minden biztonsági nyűge

Nem általában a távmunkáé, hanem a mostani tipikus távmunka-helyzeteké. A szervezetek arra nem voltak felkészülve, hogy mindenki otthonról dolgozik.

A járvány egyre nagyobb tömegeket kényszerít távmunkára. Diákok és tanárok, főnökök és alkalmazottak, értékesítők és ügyfelek lógnak naphosszat a neten, és próbálják csinálni közösen ugyanazt, amit néhány hete még az irodában/iskolában, személyesen intéztek. (Aki számára ez továbbra sem járható út, itt olvashatnak egy csokorra való jó tanácsot:

<https://bitport.hu/nem-opcio-az-otthoni-munka-akkor-erre-erdemes-figyelni.>)

A távmunkára kényszerített szervezetek IT-ja csak kapkodja a fejét, mert nap mint nap rendkívüli esetekkel, szituációkkal szembesülnek, és szinte a kivételek váltak a sztenderddé.

Ám az üzletnek mennie kell(ene)... A gyors, előkészítetlen átállás azonban még azoknál a szervezeteknél is komoly biztonsági kockázattal jár, melyeknek már volt gyakorlata a távmunkában, írja az IDC egy friss tanulmányában

[\(https://blogs.idc.com/2020/03/30/cyber-resiliency-will-be-another-covid-19-tragedy-if-precautions-are-not-taken/\)](https://blogs.idc.com/2020/03/30/cyber-resiliency-will-be-another-covid-19-tragedy-if-precautions-are-not-taken/). Ezek a biztonsági kockázatok paradox módon épp arra jelentik a legnagyobb ve-

szélyt, amiért a vállalat egyik napról a másikra átállt a távmunkára: az üzletmenet-folytonosságra.

A helyzeten javítani csak a szituáció tervszerű elemzésével lehet, éppen ezért érdemes azt is pontosan számba venni, hogy milyen új kockázatok jelentek meg. Ezeket helyzetérzékenyen prioritizálva lehet napról napra javítani a biztonsági szintjét.

A négy kulcsterület

Az IDC a kockázatok rendszerezéséhez készített tanulmányában négy fő területet azonosított. Meg kell vizsgálni a felügyeleti területeket, az IT uniformizáltságát, valamint a láthatóságot és a támogatást.

A **felügyeleti területen** az okozza a legnagyobb kihívást, és erre is kell az IT-nak a leggyorsabban megoldást találnia, hogy olyan végfelhasználói eszközök kapcsolódnak – sokszor akár magas jogosultságokkal – a vállalati hálózathoz, amelyek fölött az IT-nak nincs semmiféle kontrollja. Hogy csak a legegyszerűbbet mondjuk: a legtöbb otthoni wifi routeren távolról lényegében lehetetlen érvényesíteni a vállalati biztonsági házirendet (ha érvényesíthetik, akkor esetleg a munkavállaló be sem jut a vállalati rendszerbe). Eközben ezeken az eszközökön folynak üzletkritikus és amúgy is magas biztonsági kockázatú műveletek.

A másik fontos terület, amire valamiféle megoldást kell találni, hogy egyszerre nagyon **sokféle eszköz jelenik meg a vállalati hálózaton**. Ez ott is probléma, ahol korábban már bevezették a távmunka lehetőségét. Általában ezzel a lehetőséggel együtt járt az is, hogy az eszközmenedzsment hatékonyabbá tételéhez, a biztonsági szint emeléséhez specifikációk alapján egységesítették a végfelhasználói eszközöket és a hálózati összetevőket. Ha volt is ilyen szisztéma, akkor most az valószínűleg teljesen felborult. Bár az ilyen egységes rendszerekben is volt lehetőség kivételek alkalmazására, most lényegében csak kivételek vannak. Ide tartozik az IDC szerint az is, hogy a korábban

kialakított szerepköralapú biztonsági szisztéma fenntarthatatlanná válik.

A **láthatóság** elsősorban az incidenskezelésnél jelent komoly kihívásokat. A biztonsági elemzők lényegében meg vannak fosztva a szenzoraiktól. Korlátozottan tudnak támaszkodni olyan telwmetriai adatokra, melyek alapján például többlépcsős támadások lehetőségei vagy az egyes rendszerek kockázatai elemezhetők. Emiatt lelassul mind a támadások detektálása, mind az azokra adott válasz.

És végül, de nem utolsósorban **romlik az IT-támogatás minősége**. Ennek egyik oka, hogy az informatikai csapatok jellemzően szintén otthonról dolgoznak, így nem támaszkodhatnak a hagyományos munkakörnyezetükre és rutinjaikra. Sokkal nehezkesebbé válnak például az olyan rutinfeladatok, mint az eszközök karbantartása, biztonsági ágensek, javítócsomagok, frissítések telepítése,

sérülékenységek keresése, biztonsági beállítások konfigurálása stb.

Ne dőljön be a CISO vagy a CIO minden ingyenes ajánlatnak

Mindezekre a problémákra gyors megoldás kell, mindenekelőtt a végponti védelmet kell kiterjeszteni a hálózaton megjelent eszközökre. A végponti védelmeket kínáló szállítók most elhalmozzák a cégeket különféle ingyenes ajánlatokkal. Az IDC szerint azonban ne a jelenlegi ingyenesség legyen a döntő választási szempont, hanem érdemes hosszabb távra tervezni, és meghatározni a követelményeket a fenti négy terület alapos áttekintése után. És ha ez megtörtént, akkor már valóban jöhet a választás.

Forrás: <https://bitport.hu/ebben-a-negy-pontban-benne-van-a-tavmunka-minden-biztonsagi-nyuge>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Elbúcsúztunk a UPC Magyarország névtől

2020. március 31-én éjféltől megszűnt a UPC Magyarország márkanév. Április 1-jétől mindeütt elfoglalja helyét a Vodafone felirat.

Április elsejétől a névváltoztatással végleg lezárul a Vodafone és a UPC magyarországi összeolvadása.

Ahogy azt a Bitport is megírta, tavaly nyáron feltételekhez kötve, de az európai szabályzó hatóságok is rábólintottak, hogy a Vodafone 19 milliárd euróért megvásárolja a Liberty Global vezetékes üzletágát Csehországban, Németországban, Magyarországon és Romániában.

A mai névváltással közel 22 éves történet zárult le. A UPC Magyarország Kft.-t 1998-ban jött létre a Kábelkom és a Kábeltel egyesülésével az amerikai Liberty Global leányvállalataként. A cégnév azonban csak később vált a cég által nyújtott szolgáltatások általános márkanévévé – 2000-ben indított internetszolgáltatása például sokáig Chello néven futott. A vállalat jelenlegi pozícióját egy sor felvásárlással érte el. A legjelentősebb felvásárlása a Monor Telefon Társaság megszerzése volt 1999-ben, de szintén fontos lépés volt, hogy 2010-ben

megvásárolta a FiberNettől a kábelhálózata harmadát, majd egy évvel később 50 településen a szolgáltatásokat is.

Országos triple play, azaz egy kézből televízió-, internet- és telefonelőfizetést is kínáló szolgáltatóvá 2005-ben vált, és 2008-ban jelentek meg tévés kínálatában a DVD felbontású SD és nagyfelbontású HD kábelcsatornák.

Miután tavalyi júliusban az Európai Bizottság is jóváhagyta a Vodafone ajánlatát, Magyarországon augusztusban meg is kezdődött a két cég összeolvadása. A Vodafone Magyarország vezérigazgatója, *Amanda Nelson* pedig már tavaly ősszel megerősítette, hogy a UPC nevet még a tavasz folyamán ki is vezetik a piacról. Azóta megjelentek az első integrált csomagok is a Vodafone kínálatában.

A Facebookon búcsúznak

A UPC a mintegy 140 ezer követővel bíró Facebook-oldalán búcsúzott.

„Mint azt bizonyára tudjátok, a UPC Magyarország és a Vodafone Magyarország tavaly augusztus óta egy cégcsoport, és április 1-jétől a UPC szöröstitől beolvad a Vodafone-ba. Szeretnénk megköszönni minden előfizetőnknek a hűségüket és hogy követték oldalunkat hétről hétre. Természetesen a tartalmak nem fognak eltűnni április 1-től sem, ahogy az előfizetés feltételei is változatlanok maradnak. Minden új információt a Vodafone Facebook-oldalán találhattok meg.”

Forrás: <https://bitport.hu/elbucsuztunk-a-upc-magyarorszag-nevtol>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Európában és Amerikában is jól bírja a net a távmunkát

Eddig legalábbis nincsenek lényeges fennakadások, köszönhetően a távközlési és tartalmi szolgáltatók, illetve a szabályozók felhasználóbarát lépéseinek is.

A dolgozók tömeges távmunkára irányításával már hosszú hetek óta téma a hálózatok teherbírása és a zavartalan online kapcsolatoktól függő üzletek helyzete, különös tekintettel azokra a kis- és közepes vállalkozásokra, amelyek amúgy is jelentős mértékben támaszkodnak a felhő alapú szolgáltatásokra. A világjárvány miatt a szervezetek nagyon rövid idő alatt próbálnak átállni a távoli munkavégzésre, ebben pedig alapvető szerepe van a megbízható online kapcsolatoknak, mivel ezen a területen minden tranzakciót a technológia közvetít, és az otthoni munkavégzés sem képzelhető el stabil sávszélességű internetkapcsolat nélkül.

Az érthető aggodalmak arra a szükségszerűsége alapulnak, hogy a megfelelő hálózati teljesítményt nagyban befolyásolja a fokozódó terhelés, és az az sem egyértelmű, hogy az erőforrások szűkössé válásakor mennyire sikerül átalakítani az internethasználat eddig megszokott gyakorlatait. Bár az egyéni tapasztalatok mindenhol eltérhetnek egymástól, jó hír, hogy az Európai Elektronikus Hírközlési Szabályozók Testületének (BEREC) hét eleji közleménye szerint a távmunka és a távoktatás felfutása egyelőre sehol sem okozott komoly fennakadásokat. bár a vezeték és mobil hálózatok forgalma is mindenhol jelentősen növekedett.

Az uniós távközlési szabályozó testület bejelentése azokra a pesszimista jóslatokra igyekezett választ adni, amelyek szerint az operátorok képtelenek lesznek megbirkózni az otthonukba szorult európai felhasználók tömegeivel. A közlemény alapján viszont a hálózatok üzemeltetői kivétel nélkül képesek voltak kezelni az eddigi adatforgalom-növekedést: az esetlegesen fellépő problémákat idejében azonosították és elhárították, maguk a problémák pedig minden esetben csak lokálisan és rövid időn keresztül voltak tapasztalhatók. A BEREC külön kiemeli a távközlési szolgáltatók olyan lépéseit, amelyekkel ügyfeleiket próbálják segíteni a nehéz helyzetben – ilyen például a díjmentes extra adatcsomagok biztosítása.

Megfelelő infrastruktúra plusz önmérséklet

A közlemény egyik fontos megállapítása, hogy nem csak a forgalom stabilizálódása tapasztalható, de a csúcsidekben mérhető terhelés is mérséklődik. Ez a testület értékelése szerint főleg azoknak az intézkedéseknek köszönhető, amelyeket a meghatározó online tartalomszolgáltatók vezettek be az Európai Bizottság kérésére: ahogy mi is beszámoltunk róla, a streaming piac két legnagyobb szereplője, a Netflix és a YouTube például önkéntes korlátozásként lecsökkentette a streamelt tartalmak bitrátáját.

Az SD és az Ultra HD (4K) felbontások adatforgalma között egyébként tízszeres különbség van, ami nem kevés, ha figyelembe vesszük, hogy az összes letöltés legnagyobb részét az online videók generálják. A BEREC felhívására utóbb az Amazon Prime Video, a Disney+ vagy a Facebook is reagált, sőt az Akamai, a Microsoft vagy a Sony felszólítás nélkül is bejelentette, hogy csúcsidekben lassítja majd a videojátékokhoz kapcsolódó európai letöltéseket. Az elmaradhatatlan kritikusok persze ehhez is hozzáteszik, hogy a BEREC akciója csak szükségtelen pánikkeltés, az internet alap infrastruktúráját ugyanis a jelenlegi helyzethez hasonló körülmények figyelembe vételével tervezték, és ennél nagyobb terhelést is simán képes lenne kezelni.

Közben az Egyesült Államokban *Donald Trump* is találkozott a legnagyobb ottani távközlési szolgáltatók képviselőivel, hogy tájékozódjon róla, mire számíthatnak, ha a sok millió hazaküldött amerikai hirtelen rászáll az ottani hálózatokra. A keddi megbeszélésen a Reuters beszámolója alapján nem csak az hangzott el, hogy a hálózatok megfelelően működnek, de az operátorok még a szolgáltatások bővítését is tervezik, elsősorban a hozzáférés

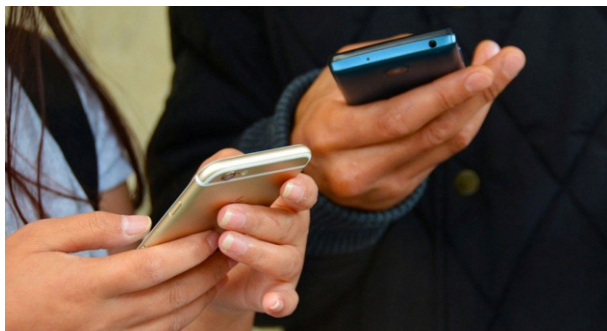
megkönnyítésére és nehéz anyagi helyzetbe kerülő polgárok terheinek enyhítésére a díjak befagyasztásával vagy a tartozások határidejének kitolásával.

Forrás: <https://bitport.hu/europaban-es-amerikaban-is-jol-birja-a-net-a-tavmunkat>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Hangelemzéssel mutatná ki a koronavírus egy új alkalmazás

Bár az amerikai egyetemi projekt még hangsúlyozottan csak a kezdeti szakaszában jár, és olyan pontos elméletileg sem lehet, mint a labor tesztek, a kutatók sokat várnak reményeik szerint széles körben, ingyenesen és gyakran alkalmazható megoldástól.

A Carnegie Mellon Egyetem és több más szervezet kutatói COVID Voice Detector néven tették közzé annak az alkalmazásnak egy korai változatát, amelynek célja, hogy mindössze a felhasználók hangmintáinak elemzéséből következtessen az esetleges koronavírus-fertőzésekre. A projekt egyik résztvevője a Futurism keddi riportjában nyilatkozva arról beszélt, hogy ma már hatalmas verseny zajlik a lehető legolcsóbb és leggyorsabb tesztek kifejlesztéséért, és már meg is jelentek a tényleg olcsó és nagy pontosságú megoldások, annál azonban nem lehet semmi egyszerűbb, mint belebeszélni egy okostelefonba.

Ahogy a COVID Voice Detector oldalán egy levarthatatlan felugró ablak is figyelmeztet rá, az új eljárás kísérleti szakaszban van, és egyelőre csak az egyezés fokát jelzi azokkal a hangmintákkal, amelyeket a kutatók a 2019-es koronavírus-betegségben érintett páciensektől gyűjtöttek be. Bár a világjárvány kitörést és a vírus tesztek általános hiányát tekintve az új eljárás beharangozása minimum provokatívnek tűnik, a cikk szerint a kutatók hisznek a megoldás sikerében, és legelsősor-

ban egy olyan eszközt látnak benne, amelynek segítségével hatékonyan lehet majd követni a fertőzések terjedését.

A hang alapú teszt pontossága elsősorban az újabb, minél nagyobb mennyiségű adat begyűjtésén múlik: a tudósok a korábbi gyakorlatok és a mostani kísérletek tapasztalatai alapján biztosak benne, hogy lehetséges kifejleszteni egy ilyen eljárást, ami persze nem garantálja, hogy ez tényleg sikerülni is fog. Ehhez a cvdvoice.net oldalon várják a regisztrált felhasználók hangmintáit, hogy megfelelő mennyiségű információ álljon a rendelkezésükre a megbízhatóság növeléséhez.

Ahogy maguk a kutatók is hangsúlyozzák, az alkalmazás egyelőre semmiképpen sem alkalmas az orvosi vizsgálatok vagy diagnózisok támogatására, miután még nem rendelkezik semmilyen ehhez szükséges minősítéssel, vagyis a kiadásra jelölt változat elkészültével is szükség lesz a szakmai közösség visszaigazolásaira és az illetékes hatóságok jóváhagyására. Az alkalmazás egyébként még az érintett kutatók szerint sem fejleszthető olyan pontosságúra, mint egy laboratóriumi vírus-teszt, ugyanakkor az adná a hatékonyságát, hogy sokkal nagyobb léptékben és rendszerességgel alkalmazható, ami újabb eszközt jelentene a járvány kitörésének észlelésében és kezelésében.

Van, aki inkább a kipróbált eszközökre koncentrálna

Az applikáció használatához nem kell más, mint egy mikrofonnal is rendelkező okostelefon vagy számítógép, amelynek segítségével köhögéseket, néhány magánhangzó kiejtését és az ábécé recitálását kell rögzíteni. Ezután a program egy pontskálán értékeli, hogy az igazoltan pozitív és igazoltan negatív mintákhoz képest a felhasználó milyen valószínűséggel hordozza a koronavírus. A módszer hasonló alkalmazásai nem számítanak újdonságnak, mivel az emberi hang apró szignatúráinak azonosítását és elemzését más megoldások is használják az emberek pszichikai, fiziológiai vagy

akár egészségi állapotának feltárására; most arra építenek, hogy a tüdőt durván megterhelő fertőzésnek is vannak olyan jelei, amelyeket jó eséllyel ki lehet szűrni a hangminták alapján.

A Futurism riportja szerint a legnagyobb nehézséget egyelőre a fertőzöttektől származó felvételek begyűjtése jelenti, ezzel kapcsolatban a szakemberek már az online videókat is elkezdtek átfésülni olyan híryananyagok után kutatva, amelyekben egy-egy fertőzött nyilatkozik a kamera előtt. A minél több minta nem csak az alkalmazás pontosságának növelése miatt fontos, hanem azért is, hogy egyáltalán értékelni lehessen az aktuális pontosságot. A fejlesztések során az is fontos, hogy a téves eredményeket lehetőleg a fals pozitívok irányába tolják el, mivel könnyen belátható, hogy ezek sokkal kevésbé veszélyesek a hamis negatívoknál.

Bár a kutatók nem győzik hangsúlyozni, hogy nincs szó kész termékéről, és senkinek sem javasolják, hogy ennek alapján hozzon az egészségét érintő döntéseket, a kritikusok szerint a projekt gondozóinak még ennyivel sem kellett volna a nyilvánosság elé lépniük. A lap egy másik egyetemi kutatót (Columbia University Medical Center) is megszólaltat, aki nem vitatja el kollégái jó szándékát, de a maga részéről most arra kellene koncentrálna, hogy a valódi, működő eszközökből enyhítés minél jobban a hiányt – ezen túl minden mást csak zavarkeltésnek értekel.

Forrás: <https://bitport.hu/hangelemzessel-mutatna-ki-a-koronavirust-egy-uj-alkalmazas>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Hangoskönyvekkel is segíti a digitális oktatást az OSZK

A kötelező olvasmányok hangoskönyveivel, az ország egyik legnagyobb digitális folyóirat-adatbázisával és tematikus oldalakkal is segíti az új koronavírus-járvány miatt bevezetett digitális oktatást az Országos Széchényi Könyvtár.

A nemzeti könyvtár az aktuális évfordulókhoz, ünnepekhez kapcsolódó és az általános iskolai, valamint a középiskolai tananyag különböző tantárgyaihoz használható, naponta frissülő ismeret-terjesztő tartalmakat tesz közzé közösségi felületén a következő hetekben.

A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) gyűjteményében jelentős számú kötelező olvasmány nem csupán olvasható, hanem hangoskönyv formájában meg is hallgatható. Jelenleg 358 hangoskönyv található az oldalon, amelyek mp3 formátumban le is tölthetők. Többek között elérhető az *Egri csillagok*, *Az Édes Anna*, *a János vitéz* és *A kőszívű ember fiai* is. A magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz kapcsolódva ajánlják a tanulók figyelmébe a magyar nyelvemlékeket bemutató szolgáltatást, az Örkény István életművét bemutató honlapot, valamint a legendás Nyugat folyóiratot bemutató oldalt.

A történelemoktatást és a művelődéstörténeti tájékozódást segítő tartalom a Hunyadi Mátyás híres könyvtárát bemutató corvina-honlap, illetve az a hamarosan elinduló 3D-s szolgáltatás, amely a 2018-as corvina-kiállítást eleveníti fel.

A történelemtanulást segíti a két pilléren nyugvó Magyar Október címet viselő honlap is, amelyet böngészve térképen keresztül láthatjuk az 1956-os forradalom fotóin és mozgóképes anyagain beazonosított helyszíneket. Az oldal ezen kívül a Szabad Európa Rádió Magyar Osztályának a forradalom alatt sugárzott archív hanganyagait, teljes műsorfolyamatát, és annak szó szerinti leiratát is közzéteszi.

A 2004 óta elérhető Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívum az ország egyik legnagyobb digitális folyóirat-adatbázisa. Ebben egyaránt megtalálhatóak régi, akár kétszáz éves digitalizált folyóiratok csakúgy, mint a már csak online megjelent XXI. századi újságok, egészen a legfrissebb számokig. Az adatbázisban jelenleg 1157 féle újság 115592 példánya található. Az újságokat adatai szerint, a cikkek szerzőjére korlátozva vagy cím szerint is lehet keresni, valamint tematikusan böngészni.

A Digitális Képtárházban 2007 óta gyűjtik az online képi dokumentumokat, fotókat, infografikákat, valamint a prezentációkat. A gyűjteményben számos festőművész, grafikus, fotós válogatott munkája, közel 97500 kép található. A Száz Szép Kép képtár a művészettörténetet tanítók és tanulók számára lehet hasznos. Az oldal célja, hogy háttérinformációkat nyújtson egy-egy mű jobb megértéséhez, és egyben felhívja a figyelmet a klasszikus magyar képzőművészet legismertebb vagy éppen méltatlanul elfeledett alkotásaira.

Az OSZK Webarchívum a magyar honlapok archiválásának kísérleti kezdeményezése. Ennek nagy része sajnos szerzői jogokkal kapcsolatos okok miatt nem nyilvános, de egy néhány száz tételből álló része szabadon hozzáférhető.

Nemrég vált elérhetővé a Rákóczi-émlékév alkalmából készített Rákóczi webarchívum, amely Rákóczi fejedelemről, valamint a szabadságharcról tartalmaz különböző digitális tartalmakat (e-könyveket, e-folyóiratcikkeket, digitális képeket, honlapokat). Most készülnek egy digitális gyűjteménnyel a trianoni évforduló kapcsán, amelyhez könyveket digitalizálnak és honlapokat gyűjtenek. A sorolt gyűjtemények mindegyike nap mint nap gyarapszik különböző kulturális, tudományos és oktatási tartalmakkal.

Forrás: <https://kultura.hu/hangoskonyvekkel-is-segiti-a-digitalis-oktatast-az-oszk/>

Válogatta: Fonyó Istvánné

IVSZ: az IKT szektor segíthet a válságkezelésben

A digitalizációval nem csak enyhíthető a gazdasági válsághelyzet, hanem egyedülálló lehetőséget ad a magyar nemzetgazdaság technológia-vezérelt fejlődési pályára állítására.

Kutatással is megtámogatta az IVSZ azt a válságkezelő tervzetét, amelyben a gazdasági mentőakciók részeként a gazdaság digitális újraindítását célzó program haladéktalan megtervezéséért és elindításáért lobbizik. Egy ilyen programnak különösen az oktatásra, a munkavállalók és a kisvállalkozások digitális felkészültségére, illetve a válság által leginkább sújtott ágazatok digitális fejlesztéseire kell fókuszálnia – áll a kutatási anyag bevezetőjében.

Ehhez magát az infokommunikációs ágazatot is segíteni kell, mert az ágazatban dolgozó vállalkozások – különösen a kisebb hazai fejlesztőcégek – is ugyanúgy a megrendelések visszaesésére és forgalmuk jelentős csökkenésére számítanak, mint a más ágazatokban működő kvv-k.

Április első két napján az online kérdőíveket közel 150 vállalatvezető töltötte ki, zömében mikro- és kisvállalkozások (harmada tíz főnél kevesebbet foglalkoztató mikrovállalkozás, 46 százaléka pedig 10–99 főt foglalkoztató vállalkozás). Az 500 főnél többet foglalkoztató cégeket összességében a válaszadók 3 százaléka reprezentálta.

Bizonytalanság a köbön

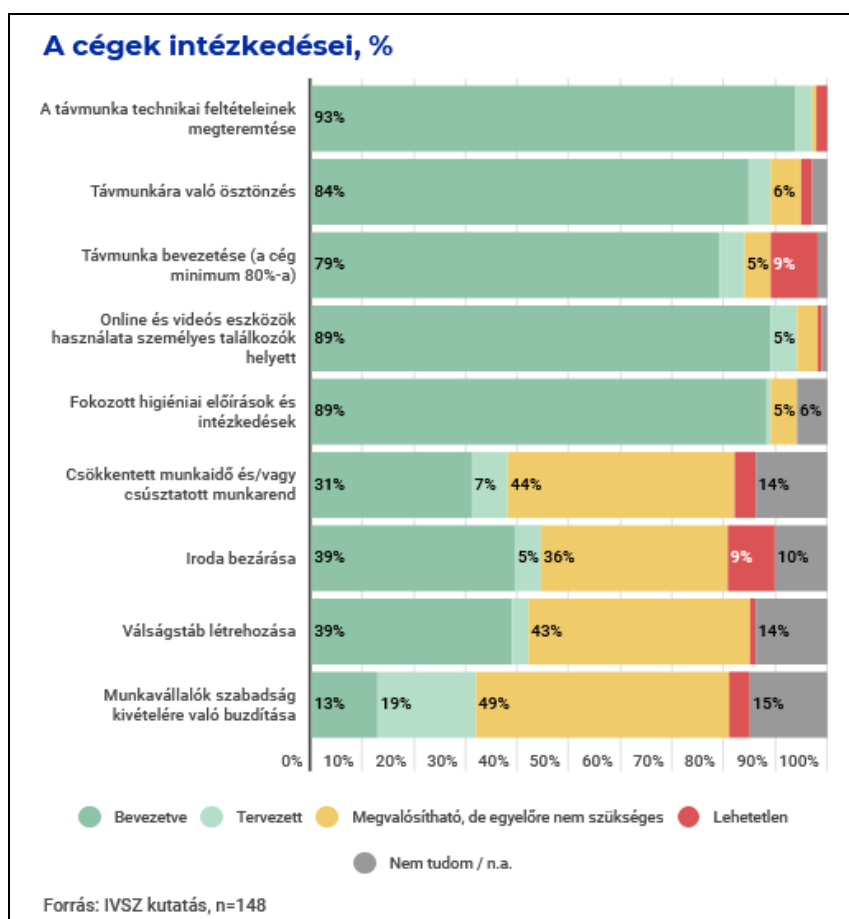
A válaszadók többsége már most is érzi a bizonytalanságot: 70 százalékuk számolt be elhalasztott, 28 százalékuk pedig lemondott megrendelésekről. A válaszadók maguk is hasonló lépésekre kényszerültek: 44 százalékuk elhalasztotta fejlesztéseit, beruházásait, 23 százalékuk pedig csökkentette kapacitásait.

De voltak más válságkezelő módszerek is, a válaszadók nagy többsége átállt a távmunkára, 93 százalékuk teremtette meg ennek technikai feltételeit, és közel négyötödük be is vezette a dolgozók legalább 80 százalékánál. Az azonban teljesen általános (a vállalkozások 90 százalékára igaz), hogy online és videós eszközöket használnak a személyes találkozók helyett.

A válaszadók egy része ennél is súlyosabb lépésre kényszerült: 39 százalékuk teljesen bezárta az irodáját, 31 százalékuk csökkentett (vagy csúsztatott) munkarendet vezetett be, 39 százalékuk válságstábot is létrehozott a helyzet kezelésére.

A válaszadók 83 százaléka számol azzal, hogy a járvány okozta válság pénzügyileg negatívan hat cégére. A teljes IKT szektor árbevételi kilátásait 71 százalék, az iparág foglalkoztatási kilátásait pedig 64 százalék ítéli meg így. Ahogy az lenni szokott, a gazdaság egészének kilátásait a sajátjuknál is pesszimistábban ítélik meg a cégvezetők. A nagy többség szerint a foglalkoztatásra és a GDP-re is negatívan hat a járvány.

A kutatás igazán érdekes része azonban itt jön: tudniillik az, hogy ki tudja megoldani ezt a helyzetet. A válaszadók szerint mind a kormányzatnak, mint az Uniónak van itt tennivalója. A hazai cégek a magyar kormánytól egyrészt széles spektrumú gazdasági mentőintézkedéseket várnak (közvetlen pénzügyi támogatások, járulék- és adófizetési haladék, alacsony kamatozású hitelek, új pályázatok stb.), illetve azt, hogy jogilag nyilvánítsák a járványt vis maior helyzetnek.

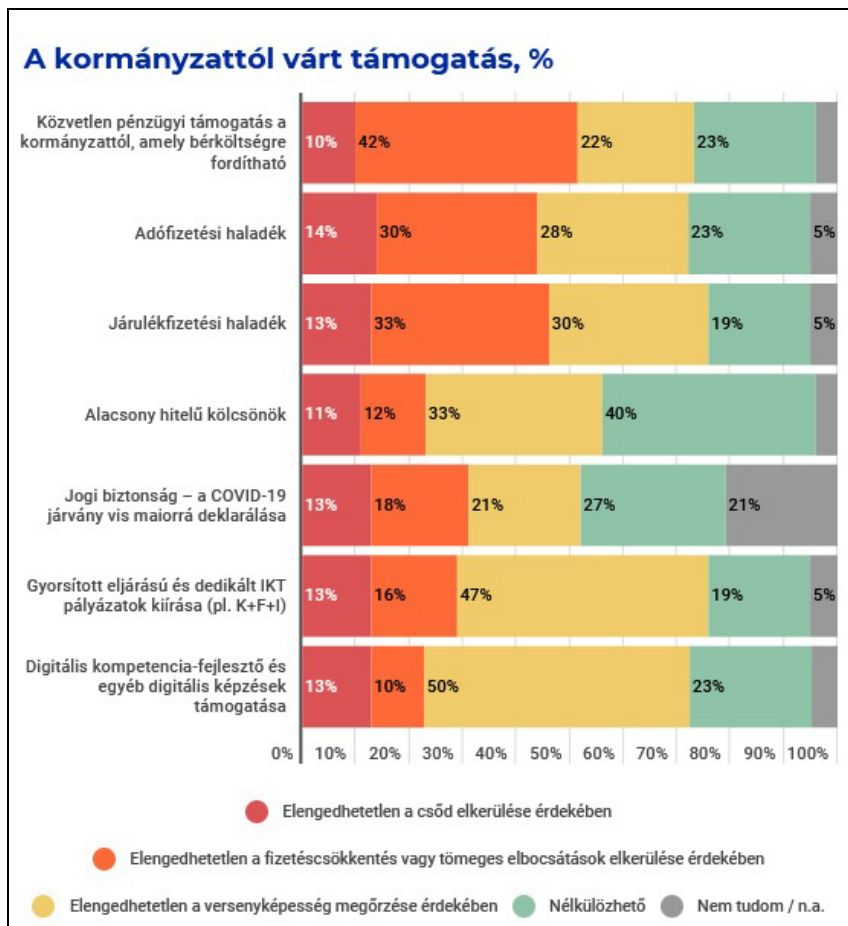
Most kell pénzt önteni a gazdaságba

Pénzt viszont főleg az Európai Uniótól várnak a vállalkozások például új pályázatok formájában (85 százalék) vagy kkv-nak dedikált befektetési alapok indításával (79 százalék). Emellett a válaszadók szerint nagyon fontosak lennének olyan egyéb intézkedések is, melyek a digitalizáció általános szintjét emelhetik (digitális infrastruktúra fejlesztése, távoli ügyintézés segítő jogi keretek megteremtése, közvetlen befektetés a digitális oktatásba stb.).

A felmérésben volt lehetőség javaslatok megfogalmazására is. Az IVSZ összesítése szerint a válaszadók leginkább olyan szektorsemleges gazdasági mentőcsomagot várnak, amely lehetővé teszi a vállalatok működőképességének fenntartását és a munkahelyek megtartását. Ezen belül

felmerült a bértámogatás (kiterjesztve az önfoglalkoztatókra, egyéni vállalkozókra, KATA-s cégekre, mikrovállalkozásokra). Segíthet a még pályázható uniós források kifizetésének felgyorsítása és új források elérhetővé tétele, a digitális fejlesztések felgyorsítását célzó konstrukciók bevezetése. Nagy szükség lenne az állami és önkormányzati megrendelések felpörgetésére, új beszerzések kiírására, illetve a folyamatban lévők kifizetésének előrehozatalára.

Az IVSZ azt tervezi, hogy a beérkezett javaslatokat alapján kialakítja és a kormányzati döntéshozók rendelkezésére bocsátja a digitális ágazat válságkezelő javaslatait, és egyben kezdeményezi a gazdaság digitális újraindítását támogató program közös kidolgozását a magyar nemzetgazdaság új növekedési pályára állítása érdekében.

Forrás: <https://bitport.hu/ivs-z-az-ikt-szektor-segithet-a-valsagkezelesben>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Nem, nincs összefüggés az 5G és a koronavírus között

Az összeesküvéselmélet-hívők miatt már a brit kormány is hivatalos megnyilvánulásra kényszerült ebben a kérdésben, sőt nyomoznak is néhány adótoronynál keletkezett tüzeset miatt.

„Tisztában vagyunk vele, hogy az 5G-vel kapcsolatban pontatlan információkat osztanak meg az interneten. Egyáltalán nincs rá semmilyen hitelt érdemlő bizonyíték, hogy összefüggés lenne az 5G és a koronavírus között.” Ez a meglepő közlés a kultúráért és digitális ügyekért is felelős brit minisztérium Twitter-csatornáján jelent meg múlt pénteken, és a hatóság a vírusról és az 5G-s mobiltechnológiáról szóló hivatkozásokat is mellékelte hozzá. Ezzel párhuzamosan a miniszterelnökséget vezető *Michael Gove* egy újságírói kérdésre ostobaságnak, sőt veszélyes ostobaságnak nevezte azokat az úgynevezett elméleteket, amelyek szerint az 5G-s adótoronyok szerepet játszanak a koronavírus-fertőzések terjedésében.

A kérdés apropója, hogy az utóbbi napokban három angliai helyszínen (Birmingham, Liverpool és a Merseyside-i Melling) is mobil adótoronyokat rongáltak meg, illetve fenyegették az üzemeltető személyzetet. A tüzesetek nyilvánvalóan egy olyan időszakban keletkeztek, amikor a britek életében a megszokottnál is fontosabb szerepet töltenek be a stabilan működő adathálózatok; az egyik gyújtogatás komolyabb károkat is okozott a BT birminghami infrastruktúrájában egy több ezer felhasználót 2G, 3G és 4G szolgáltatásokkal ellátó állomásban,

amelynek ironikus módon pont nem volt semmilyen 5G-s kapacitása.

A BBC szombaton arról is beszámolt, hogy az esetek kapcsán indított nyomozások tekintettel vannak a közösségi médiában megjelenő üzenetekre is: a megosztott videók mellett olyan kísérszövegek is felbukkantak, amelyek a fenti összeesküvés-elméleteket népszerűsítik. Az ügyben megszólalt a brit Országos Egészségügyi Szolgálat angliai orvosigazgatója is, aki teljes baromságnak és a legrosszabb fajta álhírnek nevezte az 5G-s mendemondákat; szerinte ezeknek tudományos alapjuk nincsen, ellenben a vandáلكodás veszélybe sodorhatja az illetékes szervezetek vészhelyzeti reagáló képességét.

A hülyeség mint nemzetbiztonsági kockázat

A nagy brit távközlési operátorok érdekképviselői csoportja – benne az EE, az O2 a Vodafone és a Three szolgáltatókkal – közben jelezte, hogy nekik is tudomásuk van az 5G és a koronavírus-járvány között összefüggéseket kereső álhírekről, és ezzel összefüggésben munkatársaik is fenyegetéseket kapnak. A Vodafone a mostani támadásokat kifejezetten nemzetbiztonsági jelentőségű ügynek tartja, szintén kiemelve, hogy az elkövetők a mentőszolgálatok számára is létfontosságú hálózatok ellen irányulnak az aktuális veszélyhelyzetben.

Az új 5G technológiákról jó ideje terjednek rémhírek, amelyek egy nagyszabású emberkísérlettől kezdve a rák vagy az autizmus kialakulásán és az alvászavarokon át a hasznos állatok tömeges kipusztulásáig mindenfélével riogatnak a következő generációs hálózatok üzembe állításával kapcsolatban. Természetesen a koronavírus vonatkozásában is rögtön megjelentek az áltudományos, bennfenteskedő fejtegetések, amelyek értelmében tulajdonképpen nanorobotokról van szó, amelyeket az 5G toronyok segítségével lehet aktiválni; részletesebben mi sem mennénk bele a dologba, mert a fejtegetések innentől kezdve még ennél is zavarosabbá válnak.

Bár a nem ionizáló sugárzások az élő szervezetekre gyakorolt hatását hosszú ideje vizsgálják, és eddig a fenti aggodalmakat még sosem találták megalapozottnak, a félelmek eloszlátása nyilván nem könnyű, ha az érveket álláspontokkal kell ütköztetni. Ahogy azt az értelmes elemzések mindig megemlítik, hogy az 5G igenis hordoz veszélyeket, de az a hálózatra kapcsolódó kismilliárd eszköz és a tárgyak internete formájában jelent-

kezhet, ami új szintre emeli a jelenleg is tapasztalható technológiai kockázatokat és kiszolgáltatottságot.

Forrás: <https://bitport.hu/nem-nincs-osszefugges-az-5g-es-a-koronavirus-kozott>

Válogatta: Fonyó Istvánné

Otthoni kiküldetésben

SZILÁGYI SZABOLCS

Az innovatív lehetőségek tárháza, a szemmel is látható költségmegtakarítás lehetősége, a munkavállalók egyre fokozódó igénye ellenére egy globális járvány kellett ahhoz, hogy villámgyorsan elterjedjen a távmunka. Milyen feltételei vannak, és lehet-e legalább olyan hatékonyan dolgozni otthonról, mint az irodából?

2019 decemberében, az első, vuhani járvány kialakulásáról szóló hírek megjelenésekor még nem sokan gondolták hazánkban, hogy hamarosan nyakunkon lesz a távmunka forradalma. Nem meglepő, hiszen még az élenjáró országokban is viszonylag alacsony az irodától távolról dolgozók aránya. Az Egyesült Államokban 24 százalékos, az Európai Unióban 13 százalékos átlagértékekről beszélhetünk, itthon pedig szinte csak mutatóba létezik: még a 4 százalékot sem érte el a tavalyi év során.

Az elmúlt hetekben azonban drasztikusan megváltoztak a körülmények Magyarországon is, ez pedig szinte minden irodai dolgozót otthonába kényszerített. A távmunkától idegenkedő vezetői mentalitás miatt ez új helyzetet jelent a többségnek, noha a törvényi keretek már 2004 óta adottak (2012. július 1-jétől a 2012. évi I. törvény 196–197. paragrafusai rendelkeznek a távmunka keretében foglalkoztatott munkavállaló munkajogviszonyáról).

Ismeretlen terepen

Az előttünk álló hetek, hónapok vízváltóként szerepelnek majd a legtöbb szervezet történelmében. Sokuknak a talpon maradás lesz a legfőbb cél, másoknak a hatékonyság szinten tartása vagy fokozása. Egy közös nevező azonban minden cégnél szerepel: az üzletfolytonosság fenntartása. A gazdaság minden szereplője abban érdekelt, hogy sikeres időszakot tudhasson maga mögött.

Ehhez ki kell aknázniuk a távmunkában rejlő lehetőségeket, a digitális csoportmunka minden előnyét. Ha jól és jó csoportmunka illetve IT-biztonsági megoldásokat alkalmazva teszik meg ezt a lépést, abból a jövőben sokat profitálhatnak. Tulajdonképpen itt az ideje annak, hogy igazán korszerű módon vezessék be a már jó ideje halogatott távmunkát.

Az üzletfolytonosság fenntartásának feltétele az alkalmazottak teljesítményének mérhetősége és a vállalati adatvagyon biztonságban tartása is. A biztonsági incidensek bekövetkeztének minimalizálása mellett ugyanúgy vagy még motiváltabban dolgozó alkalmazottak jelentik a távmunka sikerességének zálogát.

A távmunka feltételeinek kialakításakor felmerülő első kérdések alapvetően nem akkor jelentkeznek, amikor a mikrofon hangerejét próbálgatjuk egy IP-alapú konferenciabeszélgetés előtt, hanem jogi természetűek. Mivel a távmunkavégzés atipikus munkaviszony, ezért a munkaszerződésekben szabályozni, pontosabban nevesíteni kell(ene), a korábban említett törvénnyel összhangban. Külön megállapodás híján az alkalmazottak kötetlen időben dolgoznak az irodán kívüli munkavégzés során, a határidők kötelező betartása mellett.

A túlzott szigor visszaüt

A hazai gyakorlat azt mutatja, hogy a munkaadók a munkavállalók hatékonyságával szembeni bi-

zalmatlansága miatt ragaszkodnak az irodában töltött időhöz hasonló szabályozáshoz. Ez jellemzően törzsidőből és szabadon beosztható időkezetből áll össze, a bevett keretekhez (általában 6 vagy 8 órához) igazodóan.

A távmunkások vélt hatékonyságcsökkenésének ellensúlyozására digitális jelenléti ívet alkalmaz a vállalatok egy része, előírva az akár negyedóra pontos tevékenység-nyilvántartást az alkalmazottak számára. Az emberi tényezőt azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni. A szigorú elszámolás teret adhat az adatok kozmetikázásának, így a kreatív energia egy része nem a munkavégzés hatékonyságának növelésére (azaz a feladatok rövidebb idő alatt elvégzésére) koncentrálódik, hanem a szabályoknak való – látszólagos – megfelelésnek igyekszik eleget tenni.

Éppen ezért a távmunkában kevésbé jártas szervezetek esetén, különösen az első időszakban, több irányításra és kommunikációra van szükség, hogy az újfajta munkavégzés iránti bizalmatlanság mindkét fél irányából oldódjon.

Céges laptop az ebédlőasztalon

A munkavégzéshez szükséges eszközöket – minimum a szoftverkörnyezetet – jellemzően a munkaadó biztosítja. Számos szervezetnél a mobilitás fokozása érdekében még a telephelyen történő munkavégzés is mobil eszközről – laptopról – zajlik, ez a jelenlegi helyzetben különösebb gond nélkül otthoni körülmények között is használható megoldást jelent.

Az ismert vas hazavitele számos informatikai kérdést vet fel, mégis, a legtöbb helyzetben egyszerűbb alternatíva, mint az alkalmazott otthoni készülékeinek munkára való használata (kivéve a vékonykliens-megoldások alkalmazását). Az ismerős, megszokott digitális környezet minimalizálja az új hálózatba való beilleszkedés kihívásait, csökkenti az egyik napról másikra zajló átállás miatt nyögő IT terheit.

Az informatikai támogató személyzet jellemzően egyébként is az eddig mellőzött vagy kevésbé használt csoportmunka eszközök – például a Cisco Webex vagy a Skype for Business – villámgyors bevezetésével, azaz telepítésével és oktatásával kénytelen foglalkozni. Ezek készségszintű használata híján ugyanis a távolról dolgozó alkalmazottak közötti kommunikáció – és így a munkavégzés hatékonysága – drámai mértékben romolhat.

Módszertől függetlenül az informatikai biztonság legalább a korábban megszokott szinten való tartása kell, hogy legyen az egyik fő célkitűzés az üzletfolytonosság tekintetében. Ebben a helyzetben is elsősorban a távmunkát történelmileg támogató szervezetek vannak előnyben, bár még ott is lehetnek gondok, ahol van hozzá eszközkészlet és kialakult gyakorlat.

A hirtelen átállás miatt ezen a téren tapasztalatlan cégeknek ugyanakkor kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a távolról dolgozó alkalmazottak IT-biztonságára. Ebben segítik őket a gyártók, akik igyekeznek minél egyszerűbb és gyorsabb lehetőséget biztosítani a platformjaihoz csatlakozni vágyó szervezeteknek. A jelen helyzetben sok megoldást ingyen, illetve kiterjesztett funkcionalitással kínálnak, hogy a nulláról építkezők is üzletileg használható képességekkel tehessék rugalmasabba működésüket.

Globális kísérlet

Végül említést érdemel, hogy míg ugyan elméletben a távmunka költségeit a munkaadónak kellene állnia, a hálózati hozzáférés tekintetében azonban szinte mindig a munkavállaló finanszírozza, otthoni internet-előfizetésének használatával. A munkaadók ettől a gyakorlattól viszonylag ritkán térnek el, akkor jellemzően a legrugalmasabb választást jelentő mobilnetes megoldások költségeinek felvállalásával.

Látható tehát, hogy számos tényező befolyásolja a távolról történő munkavégzés sikerét, és ezek nem korlátozódnak a műszaki területekre. Jelenleg az egész világ egy nagy kísérletben vesz részt, melynek végeredményeként jóval általánosabb lehet a távmunka elterjedtsége, mint korábban. A munkaadók számára költségcsökkenésben és így növekvő versenyképességben realizálódhat előnye. Kisebbségi irodát kell bérelniük alkalmazottaiknak, aminek fenntartási költsége is alacsonyabb lesz, de hasonlóan olcsóbbá válhat a kisebb méretű céges autóflokkot üzemeltetése.

A rendkívüli helyzet gyakorlatilag kötelezővé tette a távmunkát, de egyszer véget ér a koronavírus mindenhatósága, és az élet számos tekintetben vissza fog térni a régi kerékvágásba. Azok a vállalatok, amelyek továbbra is a céges kultúra részeként tekintenek erre a munkavégzési formára, folytonos versenyelőnyt élveznek majd azokkal szemben, akik ismét folyamatosan, fizikailag egy térben akarják tudni összes alkalmazottjukat. Ez

alatt nem feltétlenül a jelenlegi, kizárólag otthonról történő feladatvégzést kell érteni, hanem egy hibrid módszert, amikor az alkalmazottak a munkaidejük egy részében távolról dolgoznak, de heti gyakorisággal bejárnak munkahelyeikre, például élőben zajló megbeszélésekre.

A távmunka általánossá válásával nem csak a városok túlszűfolttségén csökkenthetünk érdemben, hanem az urbánus környezet közlekedésből

származó szennyezése is mérsékelhető, különösen a reggeli és az esti csúcsidőszakokban. A levegőminőség javulásával pedig konkrét, megmentett emberéletek számában mérhető eredményeket tudunk felmutatni.

Forrás: <https://bitport.hu/otthoni-kikuldetesben>

Válogatta: Fonyó Istvánné

„Szellemi központként tekintünk az OSZK-ra”

2020.03.19
Seres Gerda

Interjú az Országos Széchényi Könyvtár frissen kinevezett vezetőjével a intézmény tervezett költözéséről, átszervezéséről és a munkatársak bérrendezéséről.

Egy „közgyűjteményi Google” létrehozásán dolgozik az Országos Széchényi Könyvtár. Rózsa David, az intézmény március 16-án kinevezett főigazgatója úgy véli: át kell alakítani a szervezeti struktúrát, ám elbocsátások nem lesznek, sőt, inkább munkaerőhiánnyal küzdenek. Terveik szerint öt év múlva költözhet a könyvtár a Budavári Palotából a Magyar Nyelv Háza koncepció keretében létrejövő új épületbe. Digitalizációról, a tervezett új épületről, átszervezésről és nehézségekről is beszélgettünk vele.

Tavaly októberben bízták meg az Országos Széchényi Könyvtár átvilágításával. Ön tehát jelenleg pontosan átlátja az OSZK helyzetét, feladatait?

Egy ekkora intézmény esetében vakmerőség volna ezt kijelenteni, ezért inkább azt mondanám, hogy számos területen igen. 2019. október közepétől december elejéig végeztem el az Országos Széchényi Könyvtár szakmai átvilágítását Demeter Szilárd miniszteri biztos felkérésére. A főigazgatói pályázatom anyagát is erre alapoztam.

Már a pályázat kiírásakor elhatározta, hogy indul?

Nem, ezt azért körbe kellett járnom néhányszor. Ennek egyik oka az volt, hogy a kiírásakor több mint kilenc éve dolgoztam második otthonomban, a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárban, amelynek vezetését 2018 tavaszán, sok-sok tervvel felszerelve vettem át. Ezek jelentős részét sikerült is megvalósítanunk kollégáimmal, de természetesen hagytam elég feladatot az utódomnak. A másik ok, ami megfontoltságra intett, hogy az OSZK az ország legkomplexebb könyvtára, számos nehezen kiismerhető sajátossággal.

Olvasóterem az OSZK-ban

Egészen más nagyságrend, mint a KSH Könyvtár.

Ha ezt szigorúan mennyiségi kérdésként kezeljük, akkor persze. Költségvetését, munkatársainak számát és dokumentumállományának nagyságát tekintve tízszeres a különbség. Hozzáteszem, az OSZK szinte mindegyik hazai könyvtárhoz képest más nagyságrendet jelent.

Egyeztetett már a kollégákkal, beosztottakkal?

Egészen egy-két héttel ezelőttig ez volt a tervem, ám a járványügyi helyzet nem teszi lehetővé egy négyszáz fős összdolgozói értekezlet összehívását. A tavalyi átvilágítás alatt a dolgozók mintegy tíz százalékaival közvetlenül egyeztettem, más minőségben persze, viszont személyes kapcsolat alakult ki velük. Sajnos az elmúlt néhány nap nem kedvezett az általam elképzelt bemutatkozási

formának. Bízom benne, hogy belátható időn belül megváltozik ez a helyzet.

A kormány tavaly júniusban elrendelte az Országos Széchényi Könyvtár kiköltöztetését a Budavári Palotából. Azóta Demeter Szilárd új tervekről, egy Magyar Nyelv Házában egyesülő komplexumról beszél, melynek része lenne az OSZK is.

A könyvtár költözésével kapcsolatos kérdés szorosan kötődik a Magyar Nyelv Háza koncepcióhoz, amelynek kidolgozását és megvalósítását Demeter Szilárd miniszteri biztos irányítja. Ennek lényege, hogy több hasonló profilú intézmény költözne egy fedél alá, hogy felhasználók – olvasók, kutatók, múzeumlátogatók – minél teljesebb körű kiszolgálása érdekében integrált módon, de egyéni arcúkat megtartva működjenek. Az én feladatomban az új épület víziójának megalkotásával kapcsolatban az, hogy képviseljem az OSZK érdekeit, megjelenísem igényeit, valamint hogy munkatársaimmal előkészítsem az intézményt a költözésre.

A könyvtár épülete
Fotó forrása: Wikipédia

A kormány már elfogadta a Magyar Nyelv Háza koncepcióját?

Ez egy előkészítés alatt álló projekt; jelenlegi tudásunk szerint ennek keretében történik majd az Országos Széchényi Könyvtár költöztetése.

Már biztos, hogy addig maradhatnak a Budavári Palotában?

Igen, ez a terv.

Az OSZK-nak van beleszólása, milyen legyen az új épület?

Természetesen. A könyvtárosok feladata, hogy kitalálják, funkcionális szempontból milyen tereket igényel a könyvtár, mekkora raktári kapacitásra van szükség helyben és távolabb. Az olvasóteremtől a kiállítótereken át a kiszolgáló helyiségekig mindent alaposan át kell gondolnunk.

Biztos benne, hogy erre elegendő öt év?

A nemzetközi példák azt mutatják, hogy nagyjából öt év alatt felépülhet egy nemzeti könyvtár. A költözésre való felkészülésre biztosan elegendő öt év. A beköltözés – az épület átadása után – további egy évet vehet igénybe.

Nagylucsei Orbán énekeskönyvét, a Mátyás-kori miniatúrafestészet jeles emlékét is a könyvtár őrzi.
Fotó forrása: OSZK

Tudják, milyen épület lenne ideális a könyvtár számára?

Erre vonatkozóan születtek már funkciószámok a könyvtárban. Ami biztos, hogy az intézmény közösségét be kell vonni a munkába. Az épületnek tükröznie kell, hogy szellemi központként tekintünk az OSZK-ra, amely nem csak a kézzel írott, nyomtatott és más módon született magyar dokumentumanyag gyűjtőhelye, hanem kultúráközvetítő és tudományos feladatokat lát el. Kulturális nagyüzem, tehát tágas teret igényel. A kötelespéldányként beérkező, évente tízezres nagyságrendű címből könyvtárunk két példányt kap meg. Ezek egyikét bocsátjuk az olvasók rendelkezésére, a másik pedig az archivális raktárba kerül, ahol az idők végezetéig megőrizzük.

Az új raktár helye Piliscsabán lesz?

Igen, Piliscsabán épül majd fel az OSZK archivális raktára.

Fotó forrása: Wikikpédia

Hol tart a digitalizációs folyamat és az Országos Könyvtári Platform létrehozása?

Ahogy említette, a könyvtár egyrészt dolgozik dokumentumállományának digitalizálásán, másrészt egy országos könyvtári szolgáltatási felület, az OKP létrehozásán. A tömeges digitalizálás infrastrukturális előkészítése terén jól áll az OSZK. Létrejött a digitalizáló központ; készen áll a rendszer, hogy éves szinten milliós nagyságrendű oldalszámot digitalizáljon. Meglehet, így is több évtizedes folyamatról beszélünk, hiszen a könyvtár állománya könyvekből, folyóiratokból, mikrofilmekből, különgyűjteményi tartalmakból – térképekből, plakátokból, kisnyomtatványokból, kéziratokból, kottákból, audiovizuális dokumentumokból – áll, vagyis felfoghatatlan gazdagságú kultúrkincsről beszélünk. Ne feledjük el, hogy a digitalizálás nem csupán szkennelést, hanem egy sor egyéb folyamatot, például az iratok metaadatokkal való ellátását, rendszerezését is jelenti. Ráadásul párhuzamos digitalizációs folyamatok zajlanak az ország különböző intézményeiben, igyekeznünk kell a felesleges tevékenységeket kiküszöbölni, valamint

teret és lehetőséget adni más közgyűjteményeknek is tartalmaik egységes rendszerbe illesztésére.

Átjárhatóak ezek a digitális rendszerek, vagy mindenki másként csinálja?

Én úgy szoktam ezt megfogalmazni, hogy évtizedek óta azt az időt éljük, amikor mindenki másként szabványos. Ez nyilván nem praktikus a felhasználók számára, ezért az említett országos fejlesztés – terveink szerint – keretrendszer biztosítana minden könyvtár számára, és átjárhatóságot nyújtana a rendszerek között. Szeretném, ha amolyan közgyűjteményi Google-ként működne.

Demeter Szilárd több alkalommal beszélt a múzeumi dolgozók bérrendezésének fontosságáról, ami a könyvtári szférában legalább olyan fontos kérdés. Lát lehetőséget erre?

Nagyon szeretnék tenni ezért, az egyik legfontosabb feladatomban tartom. Az átvilágításkor kiderült, hogy az OSZK könyvtárszakmai munkakörében dolgozók bruttó átlagfizetése 251 ezer forint. Itt igen képzett munkatársakról beszélünk, akiknek esetenként több diplomájuk van, több nyelven beszélnek, és tudásuk számos területen speciális, egyenesen megkerülhetetlen. Az elmúlt években – jórészt az alacsony bérek miatt – rengetegen távoztak az intézményből, csak tavaly több mint száz dolgozó mondott fel. Ez elképesztő fluktuáció, ezen a helyzeten muszáj változtatni. Ugyanakkor a nemzeti könyvtár struktúrája egyes elemeiben százötven éves, elavult alapokon nyugszik, tehát bőven ráfér, hogy átalakítsuk egy modern, 21. századi intézmény igényeihez mérten.

A szervezeti átalakítás elbocsátásokkal jár majd?

Hangsúlyozottan nem, sőt, ahhoz, hogy a könyvtár megfeleljen a vele szemben jogosan támasztott igényeknek, meg kell állítani a távozási hullámot.

A nyitóképf forrása: [Wikipédia](#)

Forrás: <https://kultura.hu/szellemi-kozpontkent-tekintunk-az-oszk-ra/>

Válogatta: Fonyó Istvánné